

לקוטי תורה • פרשת נשא • מאמר 2

ביאור ע"פ נשא

ביאור [הפסוק] "שאו"

המשכן הוא הכלי שבו שתי "ידיו" של ה' — האור המקיף (הימין) והאור הממלא את העולמות (השמאל) — מתחברים באמת, באמצעות יד שלישית, "רמה", הנמשכת מן האין סוף עצמו. שלוש משפחות הלויים מבטאות את שלוש הידיים האלה: מררי — היראה שבשמאל, גרשון — החסד שבימין, וקהת, נושא התורה, — האיחוד העליון הקושר הכול לעצמותו של ה'.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/2](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/2)

הנקודה

המשכן הוא הכלי שבו שתי "ידי" של ה' – האור המקיף (הימין) והאור הממלא את העולמות (השמאל) – מתחברים באמת, באמצעות יד שלישית, "רמה", הנמשכת מן האין סוף עצמו. שלוש משפחות הלויים מבטאות את שלוש הידיים האלה: מררי – היראה שבשמאל, גרשון – החסד שבימין, וקהת, נושא התורה, – האיחוד העליון הקושר הכול לעצמותו של ה'.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הפסוק מתאר את המשכן כמעשה "ידי" של ה'. התלמוד מעמיד את בריאת העולם, שבה נבראו שמים וארץ ביד אחת לכל אחד, מול המקדש, שנעשה בשתי ידיים: בו מתגלה האור המקיף, היד הימנית, בתוך האור הממלא את העולמות, היד השמאלית; הוי" מתגלה בתוך אדניי. יד שלישית, הקו האמצעי ששורשו למעלה משתייהן, מחברת ביניהן. שלוש הידיים הן גם צמצום, התפשטות והמשכה, וכן שלוש משפחות הלויים. לוי, מלשון "הפעם ילווה אישי", הוא דעת המחברת את חכמה ובינה; "הפעם ילווה אישי" שאמרה לאה הוא האיחוד הפנימי הנמשך על ידי מסירות נפש בקריאת שמע ועל ידי לימוד תורה. לכלי המשכן, לקרשים וליריעות יש מקבילות באדם. מררי נשא את הקרשים, המבטאים יראה, ומחבר את המור העולה של הקטורת עם המור היורד שבשמן המשחה. גרשון נשא את היריעות, שורש המדות המקיף, "על פי אהרן", ומסלק את הרע. קהת נשא את הארון: התורה, ה"יקרה מפנינים", נמשכת מפנימיות כתר.

מבנה

1	הידיים שהקימו את המשכן	8-11
	המשכן הוא כלי לאין סוף, ונעשה בידיו של ה'. בבריאה פעלה כל יד לבדה, ואילו במקדש התחברו הימין והשמאל, סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, הוי" ואדניי, באמצעות יד שלישית, אמצעית.	
2	שלוש ידיים, שלושה לויים, ולוי המחבר	21-9
	שלוש הידיים הן צמצום, התפשטות והמשכה, שלושת המילויים של השם ושלוש משפחות הלויים. לאה ביקשה שהאין סוף יתחבר למחשבת הבריאה; לוי הוא דעת המחברת את חכמה ובינה, איחוד פנימי הנמשך על ידי מסירות נפש בקריאת שמע ועל ידי לימוד תורה. שורש הלויים הוא גם בגבורה שבדעת.	
3	המשכן במדבר ובאדם	25-22
	הלויים נשאו את המשכן במדבר כדי להכניע את כוחות ההעלם. כלי המשכן, קרשיו ויריעותיו מקבילים לאיבריו הפנימיים של האדם, לעצמותיו ולעורו; ובעבודה – לתורה, ל"עמידה" של היראה ול"הליכה" של האהבה. קהת אוסף ומעלה את הניצוצות.	
4	מררי ושני המור	28-26
	מור הקטורת, הרע שהפך לבושם, עולה מלמטה וקושר את העולמות לה'; המור הטהור שבשמן המשחה ממשיך את חכמה מלמעלה. מררי, ששמו כולל פעמיים את המילה "מור", מחבר בין היראה התחתונה לעליונה.	

היריעות הן שורש המדות באריך אנפין; גרשון, "על פי אהרן", היד הגדולה, ממשיך את החסד הזה למטה וכך מסלק את המדות הרעות. לחלופין, שתי הימניות ושתי השמאליות שייכות לגרשון ולמררי, והחמישית, שלמעלה מהן, היא קהת.

קהת זוכה ל"נשיאת ראש" העיקרית, מפני שהתורה, שמקורה בפנימיות כתר, מאירה כאור פנימי, ואילו המצוות, כמרגליות שבכתר, מגיעות לכתר רק כאור מקיף; מכאן "גם הם" שנאמר על גרשון.

שלוש הידיים ג' ידות

היד הגדולה, היד החזקה והיד הרמה: הימין (חסד), השמאל (גבורה), והאמצע המחבר ביניהן, ששורשו למעלה משתיהן באין סוף.

לוי, "מחבר" לוי

מלשון "ללוות": לוי הוא דעת, המחברת את חכמה ובינה, את ה"יש" עם ה"אין"; עבודת הלוי היא להמשיך חיבור זה למטה.

האיחוד הפנימי של חכמה ובינה יחוד פנימי דחוי"ב

מעבר לאיחוד החיצוני התמידי שלהן, המקיים את העולמות במידה קבועה, יש אור נוסף הנמשך על ידי העבודה מלמטה, ובייחוד על ידי מסירות נפש בקריאת שמע.

עומדים ומהלכים עומדים ומהלכים

עמידה היא יראה וביטול, והיא כנגד קרשי המשכן; הליכה היא אהבה, והיא כנגד היריעות שמעליהם, הבאה בעקבות העמידה.

שני המור מור שבקטרת ומור שבשמן המשחה

מור הקטורת עולה מלמטה כרע שהזדכך והפך לבושם; מור שמן המשחה ממשיך את חכמה מלמעלה; מררי מחבר ביניהם.

רצוא ושוב רצוא ושוב

קצב המסעות והחניות, וכן הנענועים בלולב: יציאה וחזרה, שבאמצעותן נמשכים השפע האלקי והבירורים.

אור מקיף ואור פנימי מקיף ואור פנימי

המצוות מגיעות לכתר כאור מקיף, ככתר שמעל הראש; התורה, שמקורה בפנימיות כתר, מאירה בפנים כאור פנימי.

קטע 1 • 11-8

הידיים שהקימו את המשכן

1 ביאור ע"פ נשא^{1,2,3}

ביאור על [הפסוק] "שאו את ראש" (נשא).

כותרת זו מציינת ביאור על הפסוק הפותח במילים "נשא": "שאו את ראש בני גרשון גם הם" (במדבר ד, כב). כפי שעולה מהפסקאות הבאות, הביאור עוסק בשלוש משפחות הלויים שנשאו את המשכן, ובשלוש הידיים האלוקיות שמייסדות את המקדש.

2 הנה כתיב מקדש אדני כוננו ידיך⁴. ופי' הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' פנחס דרכ"א דהיינו ג' ידות יד הגדולה⁵ יד החזקה⁶ יד הרמה

והנה כתוב: "מקדש ה' כוננו ידיך". והרמ"ז מפרש בפרשת פינחס, דף רכ"א, שהכוונה לשלוש ידיים: היד הגדולה, היד החזקה והיד הרמה,

בשירת הים מתואר המקדש כמעשה ידיו של ה'. הרמ"ז (רבי משה זכות), בפירושו לזוהר, בפרשת פינחס, מזהה את הידיים האלה עם שלוש ידיים שהתורה מזכירה: היד הגדולה, היד החזקה והיד הרמה.

שהם המכוננים את המקדש ומשכן שיוכל להיות ירידת והמשכת אור א"ס ב"ה מאצילות לבי"ע שזהו ענין המשכן ומקדש כמ"ש בס"ב [בספר של בינונים] פ' נ"ג.

שהן המעמידות את המקדש ואת המשכן, כדי שתוכל להיות ירידה והמשכה של אור אין סוף ברוך הוא מאצילות לבריאה, יצירה ועשיה; שזהו ענינם של המשכן והמקדש, כמבואר בספר של בינונים (תניא), פרק נ"ג.

שלוש הידיים האלה הן הכוחות ש"מעמידים" את המקדש: הן מאפשרות לאור אין סוף לרדת מאצילות, העולם שבו עדיין ניכרת האחדות עם ה', אל העולמות התחתונים של בריאה, יצירה ועשיה. ירידה זו היא ענינם של המשכן ובית המקדש, כפי שמבואר בתניא, פרק נ"ג.

3 והרי באמת אין ערוך ביניהם שישכון אור א"ס בבי"ע שהם בעלי גבול ומחודשים יש מאין וכמ"כ [וכמו כן] בכדי שיהי' [שיהיה] התגלות מהמאציל ב"ה באצילות שהרי האצ"י ג"כ אין ערוך כלל לגבי המאציל א"ס ב"ה

ובכל זאת, באמת אין כל יחס ביניהם: אור אין סוף אינו יכול לשכון בבריאה, ביצירה ובעשיה, שהן מוגבלות ונבראו יש מאין. וכך גם לגבי גילוי מן המאציל, ברוך הוא, באצילות; הרי גם אצילות אינה בערך כלל למאציל, אין סוף, ברוך הוא;

אין יחס טבעי בין אור אין סוף לבין העולמות בריאה, יצירה ועשיה, שהם מוגבלים ונבראו יש מאין. גם אצילות, העולם העליון ביותר, אינה בערך לה; המאציל שלה, ולכן גם גילוי בה מצריך דבר שיגשר על הפער.

הנה כ"ז [כל זה] כוננו ידיך, ועיין מ"ש מזה ע"פ עיני כל אליך ישברו⁷ כו' פותח את ידיך⁸

כל זה הוא "כוננו ידיך". ועיינו במה שנכתב על כך בעניין [הפסוק] "עיני כל אליך ישברו" וגו', "פותח את ידיך":

כל זה — שהאין־סוף שוכן בדבר שאינו יכול להכיל אותו — נעשה באמצעות "ידיך", הידיים שכוננו את המשכן. אדמו"ר הזקן מפנה גם לדיונו בפסוק "עיני כל אליך ישברו... פותח את ידיך" (תהילים קמה, טו-טז), העוסק באותו עניין.

דהיינו שצריך לעשות כלי בנפש שיוכל לקבל גילוי אור א"ס, ועמ"ש מזה ג"כ בת"א [בתורה אור] פ' משפטים בד"ה לא תהיה משכלה ועקרה⁹ בענין כוס ישועות¹⁰ כו' (ועיין מזה בעמ"מ [בעמק המלך] ש"ו [שער ו'] ס"פ ס"ו ושער י"ד פרק פ"ה).

כלומר, צריך ליצור כלי בנפש שיוכל לקבל את גילוי אור אין סוף. ועיינו במה שנכתב על כך גם בתורה אור, פרשת משפטים, במאמר המתחיל "לא תהיה משכלה ועקרה", בעניין "כוס ישועות" וגו'. (ועיינו בעניין זה בעמק המלך, שער ו, סוף פרק טו, ושער יד, פרק פה.)

הנקודה באותו דיון היא שעל האדם ליצור כלי בתוך נפשו שיוכל לקבל את גילוי אור אין סוף. אותו רעיון נדון בתורה אור על הפסוק "לא תהיה משכלה ועקרה" (שמות כג, כו), בקשר ל"כוס ישועות", וכן בספר הקבלה עמק המלך.

ולפי שעשיית כלי זה זהו ע"י בחי' גבורה כענין לעולם ירגיז אדם¹¹ יצ"ט [יצר טוב] על יצה"ר [יצר הרע] ע"כ זהו ענין ג' הלוים.

ומכיוון שיצירת כלי זה נעשית באמצעות בחינת גבורה, בדומה לעניין "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע", הרי זה עניינם של שלושת הלוים.

יצירת כלי כזה דורשת גבורה, כוח של ריסון, כפי שעולה מדברי חז"ל שאדם צריך לעורר תמיד את יצרו הטוב נגד יצרו הרע (ברכות ה ע"א). משום כך שלוש משפחות הלוים, שהמאמר יקשר לגבורה, שייכות לעניין זה.

ובגמרא פ"ק [פרק קמא] דכתובות דף ה' סע"א [סוף עמוד א] דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים¹² יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים¹³ (ישע"י [ישעיה] ס"י מ"ח)

ובגמרא, בפרק הראשון של כתובות, דף ה ע"א, דרש בר קפרא: "מעשה הצדיקים גדולים יותר ממעשה שמים וארץ". שכן על מעשה שמים וארץ נאמר: "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים" (ישעיהו, פרק מח),

הגמרא (כתובות ה ע"א) מלמדת שמעשה הצדיקים גדול מבריאת שמים וארץ. על בריאת שמים וארץ מזכיר הפסוק בישעיהו את "ידי" ואת "ימיני" של ה', יד אחת לכל בריאה.

היינו חד יד בחד מעשה וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ¹⁴ נטה שמאלו וברא ארץ ונטה ימינו וברא שמים ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ¹⁵ ה' מקדש אדני כוננו ידיך.

כלומר, יד אחת כנגד כל מעשה, וכמאמר חז"ל: "נטה שמאלו וברא ארץ, ונטה ימינו וברא שמים". ואילו על מעשה ידי הצדיקים נאמר: "מכון לשבתך פעלת ה', מקדש ה' כוננו ידיך".

בבריאה כל יד יצרה דבר נפרד: היד השמאלית את הארץ והיד הימנית את השמים. אבל על המקדש, שנבנה באמצעות הצדיקים, נאמר "ידיך" בלשון רבים, מפני ששתי הידיים פעלו במעשה אחד.

היינו שגם בחד מעשה דהיינו בהמ"ק [בית המקדש] כתב שני ידים כן פ"י התוספות שם והובא ג"כ בפרש"י [בפירוש רש"י / בפירוש רש"י] בחומש (פ' בשלח ט"ו י"ז).

כלומר, גם ביחס למעשה אחד, הוא בית המקדש, הכתוב מזכיר שתי ידיים. כך פירשו התוספות שם, והדברים מובאים גם בפירוש רש"י על התורה (פרשת בשלח, טו, יז).

התוספות על אותה סוגיה, המובאים גם ברש"י על שמות טו, יז, מבהירים את הנקודה: מעשה אחד, בית המקדש, נעשה באמצעות שתי הידיים. משום כך מעשי הצדיקים גדולים יותר.

ועיין במהרש"א [במהרש"א] בכתובות שם בח"א [בחלק א'] הפ"י דבמעשה שמים וארץ לא נתחברו עדיין הכי ידות יחד שהם החו"ג [החסד וגבורה] אלא השמים שמים להי" ¹⁶ כוי אבל ע"י מעשה הצדיקים מחברים כי הבחי"י יחד כוי,

ועינינו במהרש"א על כתובות שם, בחידושי אגדות. הוא מפרש שבמעשה שמים וארץ שתי הידיים, שהן חסד וגבורה, עדיין לא התחברו זו לזו; אלא "השמים שמים להי" וגוי. ואילו באמצעות מעשה הצדיקים מתחברות שתי הבחינות יחד וגוי;

המהרש"א, בפירושו לאגדות שבגמרא, מסביר שבשעת הבריאה שתי הידיים, חסד וגבורה, נשארו נפרדות, ככתוב: "השמים שמים להי" והארץ נתן לבני אדם" (תהילים קטו, טז). הצדיקים מחברים ביניהן באמצעות מעשיהם.

ושלכן נעשה המשכן ע"י בצלאל ואהליאב ¹⁷ שבצלאל הוא בצל אל חסד אל כל היום ואהליאב למטה דן ¹⁸ מבחי גבורה כוי והיינו לצרף מדת הגבורה אל החסד והרחמים כוי ע"ש. ^{19, 20}

ומשום כך נעשה המשכן באמצעות בצלאל ואהליאב: בצלאל הוא "בצל אל", "חסד אל [נמשך] כל היום", ואהליאב, משבט דן, הוא מבחינת גבורה וכו'; כלומר, לצרף את מידת הגבורה אל החסד והרחמים וכו'. עיין שם.

זה, מוסיף המהרש"א, הטעם לכך ששני אומנים בנו את המשכן. בצלאל, שאת שמו קוראת הגמרא "בצל אל", מסמל את החסד, שהרי נאמר "חסד אל [נמשך] כל היום"; אהליאב, משבט דן, מסמל את הגבורה; וכך חיבר המשכן את הגבורה אל החסד.

4 ודבריו עולים בקנה אחד עם מ"ש ברבות וארא פיי"ב²¹ ע"פ כל אשר חפץ^{22,23} ה' עשה בשמים ובארץ כו' ע"ש.

ודבריו תואמים את הכתוב במדרש רבה, וארא, פרק י"ב, על הפסוק "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" וכו'. עיינו שם.

הרעיון של המהרש"א מתאים למדרש (שמות רבה י"ב, ג') על הפסוק "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ". המדרש אומר שה' גזר תחילה שהשמים והארץ יישארו נפרדים, אך כשנתן את התורה ביטל את הגזרה, כדי שהתחתון יעלה אל העליון והעליון ירד אל התחתון.

וביאור הדבר כי שמים הם בחי' מקיפים היינו בחי' סוכ"ע וזהו וימיני טפחה שמים^{24,25,26} ימינך ה' נאדרי בכח.²⁷ הוא כח אור א"ס ב"ה שבלי גבול כו'.

והביאור הוא שהשמים הם בחינת המקיפים, כלומר בחינת סובב כל עלמין. וזהו "וימיני טפחה שמים": "ימינך ה' נאדרי בכוח"; זהו כוחו של אור אין סוף ברוך הוא, שאין לו גבול וכו'.

השמים מייצגים את האור המקיף, סובב כל עלמין — אור ה' גדול מכדי להיכנס לעולמות. משום כך נטוו השמים בימין: "ימינך ה' נאדרי בכוח" (שמות ט"ו, ו') — כוחו הבלתי מוגבל של אור אין סוף.

אבל בחי' ארץ שהיא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] מלכותך מלכות²⁸ כל עולמים²⁹ כמ"ש בדי"ה והיה מספר בניי [בני ישראל]³⁰ מקבלת מבחי' שמאלו ע"ד שאמר לעולמו די³¹ כו' שיהי [שיהיה] הכל בבחי' גבול ותכלית.

אבל בחינת הארץ, שהיא בחינת ממלא כל עלמין — "מלכותך מלכות כל עולמים", כמו שכתוב במאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל" — מקבלת מבחינת שמאלו, על דרך "אמר לעולמו די" וכו', כדי שהכול יהיה מוגבל ובעל תכלית.

הארץ מייצגת את האור שממלא את כל העולמות, ממלא כל עלמין, ונכנס לכל עולם לפי מידתו; זהו מלכותו של ה' על כל העולמות (תהילים קמ"ה, י"ג). היא מקבלת מן היד השמאלית, הכוח שאמר "די" וקבע גבולות, כדי שלכל דבר יהיה גבול וקץ.

(ועיין מענין אף ידי כו' וימיני כו' בחגיגה פ"ב [פרק ב'] דיי"ב ע"א מנחות דל"ו סע"ב [סוף עמוד ב] רבות בראשית ס"פ א' בחקתי פל"ו.

(ועיינו בעניין "אף ידי" וכו' ו"וימיני" וכו' בחגיגה, פרק ב', דף י"ב ע"א; מנחות, דף ל"ו ע"ב; מדרש רבה, בראשית, סוף פרק א'; בחוקותי, פרק ל"ו;

הסוגריים האלה מציינים מקורות נוספים העוסקים בפסוק "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים". הם כוללים את התלמוד בחגיגה י"ב ע"א ובמנחות ל"ו ע"ב, ואת מדרש רבה על בראשית ועל בחוקותי.

באיכה ס"ח א' בד"ה מעשה במרים בת נחתום. זח"א [זהר חלק א] ד"ל ע"א ח"ב [חלק ב'] ד"כ ע"א פ' בא דף ל"ז א' יתרו פ"ג [פרק ג'] ב'. ח"ג [חלק ג'] פנחס דרמ"ז א').

באיכה, דף ס"ח ע"א, בקטע המתחיל "מעשה במרים בת נחתום"; בזהר, חלק א', דף ל' ע"א; חלק ב', דף כ' ע"א; פרשת בא, דף ל"ז ע"א; יתרו, דף פ"ג ע"ב; חלק ג', פנחס, דף רמ"ז ע"א.

הרשימה ממשיכה עם איכה רבה ועם חמישה קטעים בזהר. כולם עוסקים באותו פסוק על שתי ידידיו של ה' בבריאה.

אבל ע"י מעשה הצדיקים מחברים השני ידידים דהיינו שממשיכים גילוי האור מבחי' סוכ"ע בבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] והכלי לגילוי זה זהו ענין מקדש ה'.

אבל באמצעות מעשי הצדיקים מתחברות שתי הידידים; כלומר, הם ממשיכים את גילוי האור מבחינת סוכ"ע כל עלמין אל בחינת ממלא כל עלמין. והכלי לגילוי הזה הוא עניינו של מקדש ה',

במעשיהם מחברים הצדיקים את שתי הידידים ומורידים את האור המקיף אל האור שממלא את העולמות. הכלי שמכיל את הגילוי הזה הוא המקדש.

שהוא הכלי להיות בו גילוי קדש העליון סוכ"ע. והוא בחינת ציון (ע"י ברבות ר"פ קדושים ובזח"ג [ובזהר חלק ג] ס"פ האזינו דרצ"ו ע"ב. ובמא"א [ובמאורי אור] אות מ"ם ססע"י [סוף סעיף] פ"ט).

שהוא הכלי שבו מתגלה הקדושה העליונה, סוכ"ע כל עלמין. וזוהי בחינת ציון (ע"י במדרש רבה, תחילת פרשת קדושים; בזהר, חלק ג', סוף פרשת האזינו, דף רצ"ו ע"ב; ובמאורי אור, אות מ"ם, סוף סעיף פ"ט).

המקדש הוא הכלי לגילוי הקדושה העליונה, הקדש, שהיא האור המקיף את כל העולמות. בחינה זו נקראת ציון, כפי שמסבירים המדרש, זוהר והמילון הקבלי מאורי אור.

וזהו כוננו ידיך³². וזהו ג"כ משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (בסנהדרין פרק חלק דצ"ב ע"א ובפ"ה דברכות דל"ג ע"א)

וזהו "כוננו ידיך". וזהו גם מה שאמרו רבותינו ז"ל (בסנהדרין, פרק חלק, דף צ"ב ע"א, ובברכות, פרק ה', דף ל"ג ע"א):

חיבור שתי הידידים הוא משמעות הפסוק "כוננו ידיך". התלמוד אומר דבר דומה בסנהדרין צ"ב ע"א ובברכות ל"ג ע"א, המצוטטים בחלק הבא.

גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות³³ שנאמר פעלת³⁴ ה' מקדש אד' כו' דהיינו שמחבר שתי השמות הוי' אד' שהוא סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] שהם שורש חו"ג [חסד וגבורה] כו'.

"גדול הוא המקדש, שניתן בין שתי אותיות, כפי שנאמר: 'פעלת ה', מקדש אד' וכו'. כלומר, הוא מחבר בין שני השמות, הוי' [ו] אד', שהם סוכ"ע כל עלמין וממלא כל עלמין, שהם שורש חסד וגבורה וכו'.

הגמרא אומרת שהמקדש גדול משום שהפסוק מציב אותו בין שני שמות: הוי' לפני ואד' אחריו. הוי' מייצג את האור הסוכ"ע, ואד' את האור הממלא את העולמות; אלה שורשי החסד והגבורה, ולכן המקדש מחבר ביניהם.

ובזוהר ג' [ובזוהר חלק ג'] שלח קס"א ב' פי' מקדש אד' ע"ד ועתה יגדל נא כח אד' כו' ע"ש ועמ"ש לקמן פי' שלח ע"פ ועתה יגדל נא כח.³⁵

ובזוהר חלק ג', שלח, דף 161b, מפרש את "מקדש אד"י על דרך "ועתה יגדל נא כח אד"י וכו'. עיינו שם. ועיינו גם כמה שכתוב להלן, בפרשת שלח, על הפסוק "ועתה יגדל נא כח".

הזוהר (3:161b) מפרש את "מקדש אד"י יחד עם בקשתו של משה: "ועתה יגדל נא כח אד"י (במדבר יד, יז). אדמו"ר הזקן מפנה בהמשך למאמר שלו על הפסוק הזה בפרשת שלח.

5 והנה כח היינו ג"כ ב"פ [ב' פעמים] יד והיינו התחברות ב' בחי' יד להיות לאחדים ע"ד ימינך ה' נאדרי בכח.³⁶

והנה גם "כח" הוא פעמיים "יד": כלומר, חיבורן של שתי בחינות של יד, כך שהן נעשות לאחת, כעניין "ימינך ה' נאדרי בכח".

למילה "כח" ערך מספרי 28, פי שניים מהערך המספרי של "יד" (14). לכן "כח" מסמל שתי ידיים שמתחברות לאחת, כפי שנאמר: "ימינך ה' נאדרי בכח".

וזהו ג"כ ענין גדולה דעה שניתנה³⁷ בין שתי אותיות כי ונועדתי לך שמה³⁸ אותיות ונודעתי שהחיבור הוא ע"י הדעת ועמ"ש בד"ה במדבר סיני באהל מועד.

וזהו גם עניין "גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות"; שהרי "ונועדתי לך שמה" מורכב מאותן אותיות כמו "ונודעתי", [ומכאן] שהחיבור נעשה באמצעות דעת. וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "במדבר סיני באהל מועד".

הגמרא אומרת שהדעת גדולה, מפני שהיא נתונה בין שני שמות, בפסוק "כי אל דעות ה"י" (ברכות לג ע"א). בדומה לכך, הבטחת ה' במשכן, "ונועדתי לך שמה", מורכבת מאותן אותיות כמו "ונודעתי" — "ואיוודע" — ומכאן שהמפגש והחיבור נעשים באמצעות דעת.

וזהו ג"כ ענין ג' ידות אף שבגמרא לא נזכר רק שתי יד ים שהן חו"ג [חסד וגבורה]

וזהו גם עניין שלוש הידיים, אף שבגמרא נזכרו רק שתי ידיים, שהן חסד וגבורה;

כוח החיבור הזה מסביר מדוע יש שלוש ידיים. הגמרא דיברה על שתי ידיים בלבד, ימין ושמאל, המקבילות לחסד ולגבורה.

אלא כי המחבר ב' הבחי' יחד זהו התפארת קו האמצעי שמחבר חו"ג [חסד וגבורה] להיות לאחדים והוא ענין הדעת שמחבר חו"ב [חכמה ובינה] כענין הפעם ילוה³⁹ כדלקמן.

אלא שהבחינה המחברת את שתי הבחינות יחד היא תפארת, הקו האמצעי, המחבר את חסד וגבורה כדי שיהיו לאחת; וזהו עניין דעת, המחברת את חכמה ובינה, כעניין "הפעם ילוה", כפי שיתבאר בהמשך.

היד השלישית היא המחברת בין השתיים: תפארת, הקו האמצעי שבין חסד לגבורה, המקבילה לדעת המחברת את חכמה ובינה. דברי לאה בלידת לוי, "הפעם ילוה אישי אלי", יתבארו בהמשך לאור זה.

והיינו ע"י ששרשו למעלה מבי' הבח"י ועולה עד הכתר (ועמ"ש באג"ה [באגרת הקודש] ע"פ והיה מעשה הצדקה שלום⁴⁰).

וזהו מפני ששרשו למעלה משתי הבחינות והוא מגיע עד כתר (וראו מה שכתוב באגרת הקודש על הפסוק "והיה מעשה הצדקה שלום").

הקו האמצעי יכול לאחד את שני הצדדים מפני ששרשו גבוה משניהם ומגיע עד כתר, הבחינה שלמעלה מן השכל. אדמו"ר הזקן מפנה לאגרת הקודש על "מעשה הצדקה שלום" בעניין זה.

והיינו שלהיות המשכת אור הסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] צ"ל ע"י המשכה מאור א"ס ב"ה ממש שלמעלה גם מבחי' סוכ"ע כו' וזהו ענין יד הרמה.

כלומר, כדי שאור סובב כל עלמין יומשך בתוך ממלא כל עלמין, הדבר צריך להיעשות באמצעות המשכה מאור אין סוף ברוך הוא ממש, שלמעלה אפילו מבחינת סובב כל עלמין וכו'. וזהו ענין יד רמה.

המשכת האור המקיף אל תוך האור הממלא את העולמות דורשת המשכה מאין סוף עצמו, שלמעלה אפילו מסובב כל עלמין. המשכה עליונה זו היא היד הרמה, היד השלישית.

וכענין כי גאה גאה^{41,42} כו' ועמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' בשלח סד"ה אשירה להוי'. וגבי מגלת אסתר סד"ה לבסומי בפוריא⁴³ גבי כי יד על כס י"ה כו' ע"ש.

וזהו כענין "כי גאה גאה" וכו'. וראו מה שכתוב בתורה אור, פרשת בשלח, בסוף המאמר המתחיל "אשירה להוי'"; ובמגילת אסתר, בסוף המאמר המתחיל "לבסומי בפוריא", על "כי יד על כס י"ה" וכו'. עיינו שם.

הכפלת הביטוי "כי גאה גאה" (שמות טו, א) מובאת כדי להצביע על הבחינה שלמעלה אף מן הרוממות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמריו בתורה אור על "אשירה להוי'" ועל פורים, שבהם נדון הפסוק "כי יד על כס י"ה" (שמות יז, טז).

ובזה יתורץ דלכאורה עדיין אין התירוץ מספיק מ"ש התוספות בכתובות שם אבל במעשה צדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתב תרתי ידים עכ"ל [עד כאן לשונו].

ובזה יתורץ מה שלכאורה עדיין אין די בתירוץ שכתבו התוספות בכתובות שם: "אבל במעשה צדיקים, במעשה אחד, כגון בית המקדש, כתוב שתי ידיים"; עד כאן לשונם.

הבנה זו מיישבת גם קושי בתשובת התוספות שהובאה קודם, שלגבי בית המקדש, שהוא מעשה אחד, התורה מזכירה שתי ידיים. כשלעצמה, תשובה זו לכאורה אינה מספקת, כפי שיתבאר בחלקים הבאים.

דיש להקשות ע"ז דהא מבואר ברכות (נשא פייב דרמ"ט ע"ג [עמוד ג']) ע"פ ביום כלות משה להקים⁴⁴ את המשכן.

אפשר להקשות על כך: הרי במדרש רבה (נשא, פרק י"ב, דף רמ"ט ע"ג) מבואר על [הפסוק] "ביום כלות משה להקים את המשכן":

הקושי עולה מדברי מדרש רבה על הפסוק העוסק ביום שבו משה סיים להקים את המשכן (במדבר ז, א). המדרש משווה את המשכן לעולם כולו.

את המשכן שהוא שקול כנגד העולם⁴⁵ כוי כיצד כתיב בראשית ברא אלקים את השמים⁴⁶ כוי

"המשכן", שהוא שקול כנגד העולם וכו'. כיצד? נאמר: "בראשית ברא אלקים את השמים" וכו',

המדרש מלמד שהמשכן שקול כנגד העולם כולו. הוא משווה בין בריאת השמים בספר בראשית לבין עשיית המשכן.

וכתיב נוטה שמים כיריעה⁴⁷ (תהלים ק"ד) ובמשכן כתיב ועשית יריעות עזים לאהל⁴⁸ כוי ע"ש באריכות.

וכן נאמר: "נוטה שמים כיריעה" (תהלים ק"ד); ועל המשכן נאמר: "ועשית יריעות עזים לאהל" וכו'. עיינו שם בהרחבה.

השמים מתוארים כיריעה נוטה (תהלים קד, ב), ובמשכן היו יריעות עזים לאוהל (שמות כו, ז). המדרש ממשיך ומפרט בהרחבה כיצד כל חלק במשכן מקביל לחלק בבריאה.

וכיון שכן שיריעות המשכן הם כמו בחי' שמים ושאר הדברים שבמשכן הם כמו הדברים שיש בארץ ע"ש במדרש.

ומכיוון שכן, יריעות המשכן הן כמו בחינת השמים, ושאר הדברים שבמשכן הם כמו הדברים שבארץ (עיינו שם במדרש),

יריעות המשכן הן ה"שמים" שלו, ושאר הכלים שבו מקבילים לדברים שבארץ. המשכן הוא דגם מוקטן של העולם כולו.

וא"כ אע"פ [אף על פי] שכתב במשכן תרתי ידיים אין זה תרתי ידיים בדבר אחד כ"א תרתי ידיים שבעולם מאחר שבמשכן יש ג"כ שמים ובחי' ארץ.

אם כן, אף שנאמר במשכן "שתי ידיים", אין הכוונה לשתי ידיים בדבר אחד, אלא לשתי הידיים שבעולם, שהרי גם במשכן יש שמים ובחינת ארץ.

אם כך, שתי הידיים הנזכרות ביחס למשכן אינן שתי ידיים שפועלות במלאכה אחת. אלה פשוט שתי הידיים של הבריאה, שכן גם במשכן יש שמים וארץ.

א"כ תרתי ידיך דכתיב גבי מקדש היינו ימין לבחי' שמים שהם יריעות המשכן ובחי' שמאל לבחי' ארץ שבמשכן.^{49,50}

אם כן, "שתי ידיך" שנאמר על המקדש פירושו יד ימין לבחינת השמים, שהם יריעות המשכן, ובחינת יד שמאל לבחינת הארץ שבמשכן.

לפי זה, יד ימין עשתה את יריעות המשכן, שהן השמים שלו, ויד שמאל את החלקים הארציים שבו. לכן נראה שתשובת התוספות, שבניית המקדש הייתה מלאכה אחת שנעשתה בשתי ידיים, אינה מתאימה.

6 ובמה גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ. אעכצ"ל [אלא על כרחך צריך לומר] עיקר הפירוש דבמקדש נתחברו ממש ב' בחי' הידים כביכול והיו לאחדים

אם כן, במה גדולים מעשי הצדיקים ממעשה שמים וארץ? אלא על כרחנו יש לומר שעיקר הפירוש הוא שבמקדש התחברו ממש שתי בחינות הידיים, כביכול, והיו לאחדים;

אם שתי הידיים שבמשכן הן רק שתי הידיים של הבריאה, במה גדולים מעשי הצדיקים? אדמו"ר הזקן משיב שעיקר העניין הוא שבמקדש התחברו שתי הידיים ממש והיו לאחדים.

והיינו המשכת והתגלות אור הסוכ"ע שנק' ימין בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הנק' שמאל כמ"ש אתה גבור לעולם⁵¹ אדי.

כלומר, המשכתו וגילוייו של אור סובב כל עלמין, הנקרא "ימין", בתוך בחינת ממלא כל עלמין, הנקראת "שמאל", כמו שנאמר: "אתה גיבור לעולם, אדני".

החיבור פירושו המשכת האור המקיף, הנקרא "ימין", אל תוך האור שממלא את העולמות, הנקרא "שמאל". התפילה "אתה גיבור לעולם, אדני" מחברת את השם אדני עם גבורה, צד שמאל.

7 וכתוב כבוד מלכותך יאמרו⁵² וגבורתך ידברו שלהיות בחי' מלכותו שהוא ממכ"ע [ממלא כל עלמין] זהו ע"י גבורות וצמצומים כו'

ונאמר: "כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו" — שכן גילוי בחינת מלכותו, שהיא ממלא כל עלמין, נעשה באמצעות גבורות וצמצומים וכו'.

הפסוק "כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו" (תהלים קמה, יא) קושר בין המלכות לגבורה. מלכותו של ה', האור הממלא את העולמות, מתגלה באמצעות גבורות, כלומר הגבלות וצמצומים המודדים את האור לכל עולם.

אבל ע"י מעשה צדיקים ממשיכים גילוי שם הוי' ממש בשם אד' כמ"ש והוי' בהיכל קדשו⁵³ היכל גימטריא אדני⁵⁴ כו' ולכן במקדש היו אומרים את השם ככתבו⁵⁵ משא"כ במדינה בכינויו.⁵⁶

אבל באמצעות מעשי הצדיקים נמשכת התגלות שם הוי' ממש בשם אדני, כמו שנאמר: "והוי' בהיכל קדשו"; "היכל" עולה בגימטריה אדני וכו'. לכן במקדש היו אומרים את השם ככתבו, ואילו במדינה [היו אומרים אותו] בכינויו.

מעשי הצדיקים ממשיכים את שם הוי', האינ-סופי, אל תוך שם אדני, המבטא את מלכותו. "והוי' בהיכל קדשו" (חבקוק ב, כ) רומז לכך, שכן "היכל" עולה בגימטריה אדני (65). משום כך במקדש היו מבטאים את השם ככתבו, ואילו מחוץ למקדש אמרו רק את כינויו.

והתחברות זו של ב' ידיו כביכול זהו ע"י בחי' יד הרמה כו' שבחי' זו הוא המשכת הגלוי בפנימית

וחיבור שתי ידיו, כביכול, נעשה באמצעות בחינת היד הרמה וכו', שכן בחינה זו היא המשכת הגלוי בפנימיות.

האיחוד של שתי הידיים נובע מן היד הרמה, הבחינה שלמעלה משתיהן. היא ממשיכה את הגלוי באופן פנימי, כך שהאור נקלט בתוך הדבר ואינו רק מקיף אותו.

(ועיין עוד מענין תביאמו⁵⁷ כו' מכון לשבתך^{58,59} כו' פ"ה דכתובות ס"ב ב' פ"ח [פרק ח'] דב"ב [דבכא בתרא] קי"ט ב'.⁶¹ באבות ס"פ שנו חכמים.⁶² ירושלמי פ"ד דברכות על משנה יכוין את לבו כנגד בית קדה"ק [קודש הקדשים].⁶³ רבות תצוה פלי"ח⁶⁴ קל"ד ב'.

(ועיינו עוד בעניין "תביאמו" וכו', "מכון לשבתך" וכו': כתובות, פרק ה, דף ס"ב ע"ב; בבא בתרא, פרק ח, דף קי"ט ע"ב; באבות, סוף פרק "שנו חכמים"; בירושלמי, ברכות, פרק ד, על המשנה "יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים"; במדרש רבה, תצוה, פרק ל"ח, דף קל"ד ע"ב;

הסוגריים מפנים למקורות נוספים העוסקים בפסוק "תביאמו ותטעמו... מכון לשבתך" (שמות טו, יז). הם כוללים את התלמוד בכתובות ובבבא בתרא, את סוף פרק "שנו חכמים" באבות, את הירושלמי על כיוון הלב לעבר קודש הקדשים בתפילה, ואת המדרש על פרשת תצוה.

במדבר פ"ד⁶⁵ דרי"ז ב' נשא פיי"ב⁶⁶ דרמ"ט ג'. בשה"ש [בשיר השירים] רבה כ"ה א' ס"פ כמגדל דויד.^{67,68} ובפתיחתא דאיכה⁶⁹ ד"ה רבי יצחק פתח תחת אשר לא עבדת.⁷⁰ ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה ס"פ עמודיו עשה כסף⁷¹ דכ"ב ב'.

במדבר, פרק ד, דף רי"ז ע"ב; נשא, פרק י"ב, דף רמ"ט ע"ג; בשיר השירים רבה, דף כ"ה ע"א, סוף פרשת "כמגדל דויד"; ובפתיחתא דאיכה, בקטע המתחיל "רבי יצחק פתח: תחת אשר לא עבדת"; ובשיר השירים רבה, סוף פרשת "עמודיו עשה כסף", דף כ"ב ע"ב;

הרשימה נמשכת במדרשים על במדבר ונשא, בשיר השירים רבה ובפתיחתא דאיכה רבה. כמה מהם מלמדים שהמקדש שלמטה מכון כנגד המקדש שלמעלה, ודורשים "מכון" במשמעות של "מכוון".

זח"א [זהר חלק א] וישב קפ"ג סע"א [סוף עמוד א].⁷² פי פנחס דרכ"א⁷³ א'. ומענין ג' ידות פי עקב דף ער"ב סע"ב [סוף עמוד ב] ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם⁷⁴ ועמ"ש ע"פ שאו ידיכם קדש בד"ה צאינה וראינה):^{75, 76, 77, 78}

זוהר, חלק א, וישב, דף קפ"ג ע"א; פרשת פנחס, דף רכ"א ע"א. ובעניין שלוש הידיים: פרשת עקב, דף ער"ב ע"ב, ובפירוש הרמ"ז שם. ועיינו גם במה שנכתב על הפסוק "שאו ידיכם קודש", במאמר המתחיל "צאינה וראינה".

לבסוף מובאים מקורות מן הזוהר, ובעניין שלוש הידיים — מן הזוהר על פרשת עקב ומפירוש הרמ"ז שם. אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמרו "צאינה וראינה", העוסק בפסוק "שאו ידיכם קודש" (תהלים קלד, ב).

8 קיצור. ענין מקדש אדניי⁷⁹ פי האריז"ל [האריז"ל זכרנו לברכה] שהוא ענין עשית הכלי לקבל גילוי אור א"ס והיינו ע"י ידיך.

סיכום. ענין "מקדש אדניי": האריז"ל מסביר שהכוונה היא לעשיית כלי שיוכל לקבל את גילוי אור אין סוף, והדבר נעשה באמצעות "ידיך".

הסיכום חוזר על החלק הראשון: "מקדש אדניי" הוא עשיית כלי שיוכל לקבל את גילוי אור אין סוף. הכלי נעשה באמצעות "ידיי" של ה'.

ובגמרא מבואר ג"כ שבמעשה המקדש נתחברו ב' ידיים כביכול שהם סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] והתחברות חו"ג [חסד וגבורה] זהו ע"י קו האמצעי דעת תפארת כו' וזהו ענין ג' ידות יד הגדולה⁸⁰ יד החזקה⁸¹ יד הרמה:

ובגמרא מוסבר גם שבעשיית המקדש התחברו, כביכול, שתי ידיים, שהן סוכב כל עלמין וממלא כל עלמין. וחיבור חסד וגבורה נעשה באמצעות הקו האמצעי — דעת ותפארת וכו'. וזהו ענין שלוש הידיים: היד הגדולה, היד החזקה והיד הרמה.

הגמרא מוסיפה שבמקדש התחברו שתי הידיים — סוכב וממלא. חיבורן, חסד עם גבורה, נעשה באמצעות הקו האמצעי של דעת ותפארת, וכך יש שלוש ידיים: הגדולה, החזקה והרמה.

קטע 2 • 91-21

שלוש ידיים, שלושה לויים, ולוי המחבר

9 ב והנה ג' ידות הם ג' בחי' צמצום והתפשטות והמשכה (כי הנה צמצום והתפשטות והמשכה הם ג' בחי' יו"ד ה"א וא"ו דשם הוי'

ב. והנה, שלוש הידיים הן שלוש בחינות: צמצום, התפשטות והמשכה. (שהרי צמצום, התפשטות והמשכה הן שלוש הבחינות של יו"ד, ה"א וא"ו בשם הוי';

סעיף ב פותח בזיהוי שלוש הידיים עם שלושה שלבים בהמשכה האלוקית: צמצום, התפשטות והמשכה. שלבים אלה מקבילים לשלוש האותיות הראשונות של שם הוי' — יו"ד, ה"א וא"ו, לפי הסדר.

ולכן הם המכוננים מקדש ה' שהוא ה' אחרונה דשם הוי' וזהו ג"כ ענין ג' פעמים קדוש עד שנמשך להיות מלא כל הארץ כבודו כמ"ש בד"ה רני ושמחי.⁸² ובביאור ע"פ ונקדשתי.

ולכן הן מכוננות את מקדש ה', שהיא הה"א האחרונה של שם הוי'. וזהו גם עניין שלוש הפעמים "קדוש", עד שהדבר נמשך להיות "מלא כל הארץ כבודו", כפי שכתוב במאמר המתחיל "רני ושמחי", ובביאור על [הפסוק] "ונקדשתי".

שלושת השלבים נמשכים עד הה"א האחרונה של השם, הבחינה המקבלת; ולכן הם "מכוננים" את המקדש, שהוא אותה ה"א אחרונה. גם אמירת המלאכים "קדוש" שלוש פעמים מתארת ירידה בשלושה שלבים, עד ל"מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו, ג).

אך שייכות ג' בחי' הנ"ל לענין ג' ידות י"ל [יש לומר] ע"פ מ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' עקב שם דפי' יד היינו ד' אותיות שם הוי' והמלוי דשם הוי' שהוא יוד אותיות ויש ג' מילואים ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג]

אך אפשר לבאר את הקשר בין שלוש הבחינות האמורות לבין עניין שלוש הידיים על פי מה שכתב הרמ"ז שם, בפרשת עקב: יד פירושה ארבע אותיות שם הוי' והמילוי של שם הוי', המונה עשר אותיות; ויש שלושה מילויים: ע"ב, ס"ג

הרמ"ז מסביר מדוע הבחינות הללו נקראות "ידיים". י"ד, "יד", עולה בגימטריה ארבע-עשרה: ארבע אותיות הוי' ועוד עשר האותיות של השם כשהן נכתבות במילוי.

מ"ה [שם מ"ה] הן ג' ידות וידוע דשם ע"ב [שם ע"ב] בחכמה שהוא יו"ד דשם ושם ס"ג [שם ס"ג] בבינה שהוא ה' ראשונה דשם ושם מ"ה [שם מ"ה] בז"א שהוא וא"ו (כו') והן הן מדרגות ג' לוי' נושאי המשכן גרשון וקהת ומררי.

[ו] מ"ה — ואלה הן שלוש הידיים. וידוע ששם ע"ב הוא בחכמה, שהיא היו"ד של השם; שם ס"ג בבינה, שהיא הה"א הראשונה של השם; ושם מ"ה בז"א, שהוא הווא"ו וכו'). ואלה הן הבחינות של שלוש משפחות הלויים שנשאו את המשכן: גרשון, קהת ומררי.

יש שלוש דרכים לכתוב את השם במילוי, שערכיהן ע"ב, ס"ג ומ"ה, ולכן יש שלוש ידיים. הן מקבילות לחכמה, בינה וז"א — היו"ד, הה"א הראשונה והווא"ו של השם — וכן לשלוש משפחות הלויים שנשאו את המשכן: גרשון, קהת ומררי.

ולכן כאשר ילדה לאה את לוי אמרה הפעם ילוה אישי⁸³ אלי⁸⁴ כי ילדתי לו שלשה בנים

לכן, כאשר לאה ילדה את לוי, אמרה: "הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים"

משום כך, כאשר נולד לוי, דיברה לאה על שלושה בנים: "הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים" (בראשית כט, לד). שלושת בניה מרמזים לשלוש הבחינות הללו.

(ועמ"ש מזה כפי ויחי ע"פ יהודה אתה⁸⁵ ובפי ויצא בד"ה וללבן שתי בנות)⁸⁶ כי לאה היא אם הבנים⁸⁷ שהן ו"ק [וי קצוות] דאצי" ראובן חסד כו'

(ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת ויחי, על [הפסוק] "יהודה אתה", ובפרשת ויצא, במאמר המתחיל "וללבן שתי בנות"); שהרי לאה היא אם הבנים, שהם שש הקצוות של אצילות: ראובן הוא חסד וכו';

לאה היא "אם הבנים" (תהילים קיג, ט): שש הספירות הרגשיות של אצילות, שש הקצוות, הן בניה; ראובן הוא חסד, וכן הלאה. אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים בתורה אור, על פרשות ויחי ויצא, העוסקים בנושא זה.

ולאה היא בחי' מחשבה⁸⁸ חיצונית בינה⁸⁹ שהיא אם ומקור לששה מדות שכולם מתפשטים ונולדים ע"י המחשבה ועמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן⁹⁰ בענין פי' מי ברא אלה.^{91.92}

ולאה היא בחינת המחשבה, החיצונית של בינה, שהיא אם ומקור לשש המידות, שכולן מתפשטות ונולדות באמצעות המחשבה. ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן" בענין פירוש "מי ברא אלה".

לאה היא בחינת המחשבה, החיצונית של בינה, שהיא מקורן של שש המידות. המידות נולדות מן המחשבה, כשם שרגשותיו של אדם מתעוררים מתוך הדברים שהוא מהרהר בהם.

10 וזהו שם הגדולה לאה^{93.94} פי' שם⁹⁵ ה' גדולה כו' ועיין ברבות ויצא פ"ע,⁹⁶ ופי' ילוה אישי אלי הענין כי

וזהו [פירוש] "ושם הגדולה לאה": כלומר, האות ה"א הגדולה וכו'. ועיינו במדרש רבה, ויצא, פרק ע'. ופירוש "ילווה אישי אליי": העניין הוא ש

לאה נקראת "הגדולה", והאדמו"ר הזקן דורש זאת כ"ה"א הגדולה" — הה"א העליונה של שם הוי". כעת הוא מסביר למה התכוונה לאה באומרה "ילווה אישי אליי".

הנה עיקר התהוות כל העולמות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה] השורש הוא מבחי' מחשבה דהיינו מה שעלה במחשבה לפניו ית' אין מלך בלא עם⁹⁷

שורש התהוותם העיקרית של כל העולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — הוא מבחינת המחשבה; כלומר, מה שעלה במחשבה לפניו ית': "אין מלך בלא עם",

שורשם של כל ארבעת העולמות הוא במחשבה: בכוונה האלוקית, כביכול, המתבטאת באמירה "אין מלך בלא עם". המלכות זקוקה לנתינים, ולכן המחשבה על המלוכה היא שורש כל הבריאה.

וכמאמר אנא אמלוך^{98,99} מן מחשבה. אי הזאת נשתלשלו ונבראו כל העולמות עם כל פרטי התחלקות אבי"ע [אצילות בריאה יצירה עשיה].

וכמאמר "אנא אמלוך". ממחשבה זו נשתלשלו ונבראו כל העולמות, על כל פרטי החלוקה של אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

הביטוי הקבלי "אנא אמלוך" מציין את המחשבה הראשונה הזאת. ממנה השתלשלו ונבראו כל העולמות, על כל החלוקות שבאצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

אך באמת מה שיהיה לו רצון אנא אמלוך זהו ג"כ רק כמ"ש הי' מלך גאות לבש¹⁰⁰ שאינו

אך באמת, גם מה שיש לו רצון — "אנא אמלוך" — אינו אלא כפי שנאמר: "הי' מלך גאות לבש", כלומר, אין זה

אף הרצון למלך אינו עצמותו של הי'. כפי שנאמר בפסוק "הי' מלך גאות לבש" (תהלים צ"ג, א'), המלכות שלו היא כעין לבוש שהוא מתלבש בו.

כמו מלך בשר ודם דשייך רצון באמת כו' משא"כ למעלה הוא רק בחי' לבוש וכמ"ל [וכמה שכתוב לעיל].

כמו מלך בשר ודם, שהרצון שייך בו באמת וכו'; אבל למעלה אין זה אלא בחינת לבוש, כפי שנתבאר לעיל.

מלך בשר ודם רוצה באמת למלך, ואילו אצל הי' הרצון למלך הוא רק לבוש, מחוץ לעצמותו. לכן ביקשה לאה שהי' עצמו יתחבר למחשבה הזאת, כפי שיוסבר בפסקה הבאה.

11 ולכן בכדי שיהיה המשכת רצון עליון ב"ה בכח"י מחשבה זו ע"ז אמרה וביקשה לאה הפעם ילוה אישי

אלי¹⁰¹ להיות התחברות ממש א"ס ב"ה במחשבה זו

לכן, כדי שהרצון העליון, ברוך הוא, יימשך בבחינת מחשבה זו, אמרה לאה וביקשה: "הפעם ילוה אישי אליי" — שתהיה התחברות ממשית של אין סוף, ברוך הוא, עם מחשבה זו.

לאה ביקשה שהרצון העליון יימשך אל המחשבה הזאת, כדי שהאין סוף עצמו, ולא רק ה"לבוש" שלו, יתחבר אליה. זהו פירוש המילים "הפעם ילוה אישי אליי".

והיינו ילוה אישי ע"ד ביום ההוא תקראי אישי¹⁰² ועמ"ש מזה סד"ה ואשה כי תדור גם

וזהו "ילווה אישי", בדומה ל"ביום ההוא תקראי אישי". וראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר הפותח במילים "ואשה כי תדור", וכן

"אישי" מזכיר את נבואת הושע, שלפיה בעתיד יקראו ישראל להי' "אישי" ולא "בעלי" (הושע ב, יח), קשר של קרבה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "ואשה כי תדור".

כי יעקב הוא בריח התיכון¹⁰³ מבריה מן הקצה אל הקצה¹⁰⁴ שהוא התחברות והמשכת אור א"ס ב"ה בעולמות.

שיעקב הוא "הבריה התיכון", "המבריה מן הקצה אל הקצה", כלומר הוא מחבר וממשיך את אור אין סוף, ברוך הוא, בעולמות.

יעקב נמשל לבריה התיכון של המשכן, שעבר בכל הקרשים מקצה לקצה (שמות כו, כח). הוא מבטא את החיבור ואת המשכת אור אין סוף בכל העולמות.

(ועמ"ש מזה בפ' צו)¹⁰⁵ והיינו הפעם דוקא ע"י בחי' לוי וכמ"ש ברכות ויצא פע"א¹⁰⁶ ע"פ

(וראו מה שנכתב על כך בפרשת צו). וזהו "הפעם" — דווקא באמצעות בחינת לוי, כפי שנכתב במדרש רבה, ויצא, פרק ע"א, על הפסוק

המילים "הפעם" מכוונות דווקא ללוי: החיבור נעשה באמצעותו. המדרש על קריאת שמו של לוי בידי לאה מבהיר זאת.

על כן קראה שמו לוי לוי זה עתיד ללוות את הבנים לאביהם שבשמים¹⁰⁷ ועיין מזה בזח"ב [בוהר חלק ב'] שמות י"ט¹⁰⁸ א' משפטים ק"ד¹⁰⁹ א'.

"על כן קראה שמו לוי": "לוי" — זה עתיד ללוות את הבנים לאביהם שבשמים". וראו על כך בזוהר, חלק ב, שמות, דף י"ט ע"א; משפטים, דף ק"ד ע"א.

המדרש דורש את השם לוי מלשון ליווי: לוי עתיד ללוות את ישראל אל אביהם שבשמים ולחבר אותם לה' (בראשית רבה עא, ד). הזוהר דן בכך גם בפרשות שמות ומשפטים.

ולפ"ז [ולפי זה] שורש בחי' לוי הוא הדעת שהוא המחבר חו"ב [חכמה ובינה] וכן תפארת המחבר חו"ג [חסד וגבורה], וכן יש פי' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך לוי ע"פ מאמר הזח"ג [הזהר חלק ג] פי' שלח (דקע"ד¹¹⁰ א')

לפי זה, שורש בחינת לוי הוא דעת, המחברת את חכמה ובינה, וכן תפארת, המחברת את חסד וגבורה. וכך מוסבר גם בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "לוי", על פי מאמר הזוהר, חלק ג, פרשת שלח (דף קע"ד ע"א),

שורשו של לוי הוא אפוא דעת, המחברת את חכמה ובינה, וכן תפארת, המחברת את חסד וגבורה. פרדס לר' משה קורדובירו מפרש את "לוי" באותו אופן, על פי הזוהר.

ובפ' שמות (ד"א סע"ב [סוף עמוד ב]) בפ"י וילך איש מבית לוי¹¹¹ אתר דחכמה עילאה וההוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין^{112, 113} כו'

ובפרשת שמות (דף י"א סוף ע"ב), בפירוש "וילך איש מבית לוי": "המקום של חכמה עילאה ואותו נהר מתחברים כאחד ואינם נפרדים לעולם" וכו';

הזוהר מפרש את "איש מבית לוי" (שמות ב, א) כחכמה עילאה המתחברת עם "הנהר", בינה, ואינן נפרדות לעולם. ה"ליווי" של לוי כאן הוא האיחוד התמידי של חכמה ובינה.

הה"ד [הדא הוא דכתיב] לויתן זה¹¹⁴ יצר ת כו' ע"ש. ובמק"מ [ובמקדש מלך] בפ' שמות שם בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] שמלווה תמיד כו'.

ועל כך נאמר: "לויתן זה יצרת" וכו', ראו שם. ובמקדש מלך על פרשת שמות שם, בשם הרח"ו, נאמר שהוא מלווה תמיד וכו'.

הזוהר קושר זאת ללויתן (תהלים קד, כו), שגם שמו מבטא חיבור. מקדש מלך, פירוש על הזוהר, מביא בשם ר' חיים ויטאל שהחיבור מלווה תמיד.

12 וכמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הק"ש [הקריאת שמע] פ"ו שזיווג חו"ב [חכמה ובינה] הוא תדירי ואינו נפסק לעולם כי אם יתבטל רגע א' יתבטלו כל העולמות כי

וכפי שכתוב בפרי עץ חיים, שער קריאת שמע, פרק ו', שהייחוד של חכמה ובינה הוא תמידי ואינו נפסק לעולם, כי אילו היה נפסק לרגע אחד, היו כל העולמות בטלים [ממציאותם]. שכן

ההוראה של האריז"ל בפרי עץ חיים היא שהייחוד של חכמה ובינה אינו נפסק לעולם, כי אילו נפסק לרגע, כל העולמות היו בטלים. זהו ה"חיבור שאינו נפרד לעולם" שעליו מדבר לוי.

הנה ההשתלשלות וההתהוות מאין ליש צ"ל תמיד כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] ולא מאין ליש גשמי בלבד

ההשתלשלות וההתהוות מאין ליש צריכות להתרחש תמיד, כפי שכתוב בספר של בינונים, חלק ב'; ולא רק מאין ליש גשמי,

הבריאה יש מאין צריכה להתרחש תמיד, כפי שמוסבר בחלק השני של התניא: העולם מתקיים רק מפני שה' מחדש אותו ללא הרף. הדבר נכון לא רק לגבי נבראים גשמיים.

אלא אפילו רוחניים וזהו ענין יחוד חו"ב [חכמה ובינה] כי החכמה מאין תמצא¹¹⁵ וחכמה כח מ"ה [מה] ביטול

אלא אפילו [לגבי] דברים רוחניים. וזהו ענין הייחוד של חכמה ובינה: שהרי החכמה נמצאת מאין, וחכמה היא כוח מה — ביטול.

הדבר נכון גם לגבי נבראים רוחניים, וההתהוות המתמדת הזאת היא הייחוד של חכמה ובינה. החכמה היא "אין": היא נקראת כוח מה, כלומר הביטול של מי שרואה את עצמו כאין.

ולכן אין אור אי"ס שורה אלא בחכמה ועמ"ש מזה כפי' ואתחנן בד"ה ואהבת את ואפילו בבינה אינו שורה אור אי"ס

לכן אור אין סוף שורה רק בחכמה (וראה מה שכתוב על כך בפרשת ואתחנן, במאמר המתחיל "ואהבת"); וגם בבינה אור אין סוף שורה

מכיוון שהחכמה בטלה, אור אין סוף שורה בה בלבד; בבינה הוא שורה רק באמצעות החכמה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על "ואהבת" בפרשת ואתחנן.

אלא ע"י ההתלבשות בחכמה וחכמה מתלבשת בבינה והיינו כי בינה נקי' יש ויחוד חו"ב [חכמה ובינה] היינו ההמשכה מאין ליש כו'.

רק באמצעות ההתלבשות בחכמה, והחכמה מתלבשת בבינה. כלומר, בינה נקראת "יש", והייחוד של חכמה ובינה הוא ההמשכה מאין ליש וכו'.

בינה נקראת "יש" מפני שהיא מפתחת רעיון לצורה מוגדרת ומובנת. לכן הייחוד של חכמה ובינה הוא ההמשכה מאין ליש, שהיא השורש של כל הבריאה.

13 וצ"ל המשכה זו תדיר ממש, ויחוד זה היינו ע"י חו"ב [חכמה ובינה] כי היש דבינה נכלל ובטל באין דחכמה

ושם אין היש נפרד ח"ו [חס ושלום]

והמשכה זו צריכה להיות קבועה ממש. יחוד זה נעשה באמצעות חכמה ובינה: הי"ש שבבינה נכלל ובטל ב"אין" שבחכמה, ושם הי"ש אינו נפרד, חלילה;

המשכה זו אינה נפסקת לעולם. היא נעשית באמצעות יחוד חכמה ובינה: הבינה, שהיא הי"ש, נכללת ובטלה בחכמה, שהיא הי"אין, ושם אין היא דבר נפרד.

אלא שע"י זה הוא מקור להשפעה מאין ליש ממש וכמ"ש ונהר יוצא מעדן כו' ומשם יפרד ¹¹⁶ כו'

אלא שבאמצעות כך היא נעשית מקור להמשכה מאין ליש ממש, כמו שכתוב: "ונהר יוצא מעדן" וכו', "ומשם יפרד" וכו'.

מאחר שהבינה מאוחדת עם החכמה, היא נעשית מקור להמשכה מאין ליש ממש. הפסוק "ונהר יוצא מעדן" ... ומשם יפרד (בראשית ב, י) מתאר זאת: עדן הוא חכמה, הנהר הוא בינה, וממנו מתפצלת ההמשכה.

ולכן יחוד חו"ב [חכמה ובינה] נקי' בית לוי ילוה אישי אלי דלא מתפרשין לעלמין, משא"כ יחוד תפארת ומלכות שמתחברים לזמנים והוא עד"מ המחשבה היא נובעת בתמידות מהשכל

לכן יחוד חכמה ובינה נקרא "בית לוי", "ילוה אישי אלי", שכן הם "לא מתפרשים לעלמין"; לא כך יחוד תפארת ומלכות, שמתחברות בזמנים מסוימים. משל לכך: המחשבה נובעת מן השכל ללא הפסק,

לכן יחוד זה נקרא "בית לוי" — חיבור שאינו נפסק לעולם. לעומת זאת, יחוד תפארת ומלכות מתרחש רק בזמנים מסוימים, ואילו המחשבה נובעת מן השכל ללא הפסק.

וזהו בחי' ונהר יוצא מעדן שיוצא ונמשך תדיר משא"כ ההמשכה בדבור הוא לזמנים עת לחשות ועת לדבר¹¹⁷ (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ עד הגל הזה)¹¹⁸ אך מ"ש הפעם ילוה.¹¹⁹

וזוהי בחינת "ונהר יוצא מעדן" — הוא יוצא ונמשך תמיד; ואילו ההמשכה בדיבור היא בזמנים מסוימים: "עת לחשות ועת לדבר" (וראו מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "עד הגל הזה"). אך על מה שנאמר "הפעם ילוה":

הדיבור, בניגוד למחשבה, מופיע רק בזמנים מסוימים: "עת לחשות ועת לדבר" (קהלת ג, ז). כעת שואל אדמו"ר הזקן מדוע אמרה לאה "הפעם", אם הדיבור הזה קבוע.

מלבד שי"ל [שיש לומר] הפעם ע"י לוי דייקא וכדפי' בפרדס ערך לוי שהוא בחי' הדעת המחבר ומזווג חו"ב [חכמה ובינה].

מלבד זאת, אפשר לפרש ש"הפעם" היא דווקא באמצעות לוי, וכפי שמפרש הפרדס בערך "לוי", שהוא בחינת דעת, המחברת ומזווגת חכמה ובינה.

תשובה אחת היא ש"הפעם" רומזת דווקא ללוי, שלפי הפרדס הוא בחינת דעת — הכוח המחבר ומזווג את חכמה ובינה. בחלק הבא מובאת תשובה נוספת.

עוד זאת כי עם היות יחוד חו"ב [חכמה ובינה] הוא תדירי אך להיות יחוד פנימי דחו"ב [דחכמה ובינה] אינו תדיר כ"א לזה צריך

ועוד זאת: אף שיחוד חכמה ובינה הוא תמידי, יחודן הפנימי אינו תמידי; לשם כך נדרש

תשובה נוספת: היחוד החיצוני של חכמה ובינה קבוע, אבל יחודן הפנימי אינו קבוע. היחוד הפנימי דורש דבר נוסף.

העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם ופ"א [ופרק י"א] וז"ש [וזהו שכתוב] ויניחהו בגי'ע [בגן עדן] לעבדה ולשמרה¹²⁰ בשני ההי"ן להמשיך האור בשני ההי"ן דשם ואף שכלא"ה [שכלאו הכי] ונהר יוצא כו'

העלאת מ"ן, כמו שנכתב שם בפרי עץ חיים, פרק י"א. וזוהי משמעות הכתוב: "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" — בשתי ההי"ן, כדי להמשיך את האור בשתי ההי"ן של השם. ואף ש"ונהר יוצא" וכו' גם בלא זה,

היחוד הפנימי דורש העלאת מ"ן, התעוררות העולה מלמטה, כפי שמבאר האריז"ל בפרי עץ חיים. אדם הונח בגן "לעבדה ולשמרה" — שתי מילים המסתיימות באות ה"א — כרמז לכך שעל ידי העבודה ממשיכים אור בשתי ההי"ן של השם.

תמיד דלא פסיק מימיו לעלמין זהו רק כפי הקצוב להחיות העולמות אבל צ"ל לעבדה להמשיך תוספת ורבויו אור כו' וזהו הפעם ילוה כו',

תמיד, ו"לא יפסיקו מימיו לעולם" — הרי זה רק לפי המידה שנקצבה להחיות את העולמות. אבל צריך "לעבדה", להמשיך תוספת וריכויו אור כו'. וזהו "הפעם ילוה" כו';

ההמשכה התמידית של "הנהר" היא רק במידה הנחוצה לקיום העולמות. עבודת האדם, "לעבדה", ממשיכה אור נוסף, ועל כך אמרה לאה "הפעם".

וזהו מה שנתבאר לעיל בפ"י ילוה אישי שיהיה המשכת רצון העליון ב"ה בבחי' מחשבה זו כו' וזהו ענין פסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] למס"נ [למסירות נפש] באחד שע"י דייקא ממשיכים יחוד פנימי דח"ב [דחכמה ובינה].

וזהו מה שהתבאר לעיל בפירוש "ללוה אישי": שהרצון העליון יתברך ימשך בבחינה זו של מחשבה כו'. וזהו עניינו של הפסוק הראשון של קריאת שמע: למסור את הנפש ב[מילה] "אחד", שכן דווקא כך ממשיכים את הייחוד הפנימי של חכמה ובינה.

זהו המשכת הרצון העליון אל המחשבה, כפי שהתבאר קודם. הדבר נעשה באמצעות הפסוק הראשון של קריאת שמע, כאשר האדם נכון למסור את נפשו באמירת "אחד"; נכונות זו מביאה לייחוד הפנימי של חכמה ובינה.

14 וזהו ג"כ עבודת הלוי וכמ"ש ועבד הלוי הוא.¹²¹ הוא היינו בינה והיינו שמחבר ומייחד חו"ב [חכמה ובינה].

וזו גם עבודת הלוי, כמו שכתוב: "והלוי הוא יעבוד". "הוא" הוא בחינת בינה; כלומר, הוא מחבר ומייחד את חכמה ובינה.

עבודת הלוי היא החיבור הזה עצמו. בפסוק "והלוי הוא יעבוד" (במדבר יח, כג), המילה "הוא" נדרשת כנגד בינה, והלוי מחבר בין חכמה ובינה.

וענין זה הוא כמ"ש בזהר דלוי מענין לויתן. ופ"י לויתן זה יצרת לשחק בו¹²² הנה מבואר בסדור בדרוש ברכת הזימון וגם

ענין זה הוא כפי שכתוב בזהר, שהשם לוי קשור ללויתן. ופירוש הפסוק "לויתן זה יצרת לשחק בו" מבואר בסידור, בדרוש על ברכת הזימון; וכן

הזהר קושר בין השם לוי ללויתן, שעליו נאמר בפסוק: "לויתן זה יצרת לשחק בו" (תהילים קד, כו). דרוש אדמו"ר הזקן על ברכת הזימון שבסידור מסביר את הפסוק.

הנה השחוק והתענוג נמשך מביטול היש (וכמ"ש במ"א בפ' פנחס ע"פ צו את בני ישראל)¹²³

השחוק והתענוג נמשכים מביטול היש (כמו שכתוב במקום אחר, בפרשת פינחס, על [הפסוק] "צו את בני ישראל");
 ה"שחוק" והתענוג של ה' נובעים מביטול היש, כאשר המציאות הנבראת מתבטלת לפניו. דרוש בפרשת פינחס על "צו את בני ישראל" מבאר זאת.

ומה שנקי ביטול היש לויתן היינו כנ"ל דלוי ולויתן לשון חיבור והתאחדות היש עם האין שזהו ענין יחוד חו"ב [חכמה ובינה].

והטעם לכך שביטול היש נקרא "לויתן" הוא כפי שנוצר לעיל: לוי ולויתן מבטאים חיבור — איחוד היש עם האין, שהוא עניין יחוד חכמה ובינה.

ביטול היש נקרא לויתן משום שגם לוי וגם לויתן מבטאים חיבור: היש מתאחד עם האין. זהו יחוד חכמה ובינה.

וכמ"כ [וכמו כן] מלמטה למעלה היינו שהיש בטל באין וזהו בחי' לויתן ונוני ימא וכמ"ש במ"א בפ' בשלח ע"פ אז ישיר משה.¹²⁴

וכך גם מלמטה למעלה: היש מתבטל באין, וזו בחינת לויתן ו"נוני ימא", כמו שכתוב במקום אחר, בפרשת בשלח, על [הפסוק] "אז ישיר משה";

אותו חיבור פועל גם מלמטה למעלה, כאשר היש הנברא מתבטל באין האלוקי. זו בחינת לויתן ונוני ימא, כפי שמבואר בדרוש על "אז ישיר משה".

בענין ההפרש שבין יבשה לים שהברואים שבים אינם נראים לחוץ כו' והיינו בחי' היש הבטל ממש באין משא"כ הברואים שביבשה היש הוא דבר נפרד כו' וע"ש שזהו ממש בחי' לוי והיינו כי לוי הוא בחי' לויתן.

בעניין ההבדל בין יבשה לים: ברואי הים אינם נראים מחוץ לים וכי', וזו בחינת היש שמתבטל ממש באין; ואילו ברואי היבשה, היש הוא דבר נפרד וכי'. ועיין שם, שזו ממש בחינת הלוויים, משום שלוי הוא בחינת לויתן.

ברואי הים חיים כשהם חבויים בתוך היסוד שלהם ואינם נראים מחוצה לו, בדומה ליש שנבלע לגמרי באין; ואילו ברואי היבשה ניכרים כמציאות נפרדת. אותו דרוש מראה שזו ממש בחינת הלוויים, כי לוי הוא בחינת לויתן.

15 וזהו ג"כ בחי' משה שנאמר בו ונחנו מה והיינו כי מן המים משיתיהו¹²⁵ וע"ז נאמר וילך איש מבית

לוי¹²⁶ כו' ותהר ותלד¹²⁷ כו' פי' איש מבית לוי זהו כענין הפעם ילוה אישי,¹²⁸

וזהו גם בחינתו של משה, שעליו נאמר: "ונחנו מה" — "ומה אנחנו"; כלומר, משום ש"מן המים משיתיהו". ועל כך נאמר: "וילך איש מבית לוי" וכי', "ותהר ותלד" וכי'. פירוש "איש מבית לוי" הוא בדומה לעניין "הפעם ילוה אישי",

משה מגלם ביטול זה: הוא אמר "ונחנו מה", והוא "נמשה מן המים" (שמות ב, י), תחום הדגים הנסתרים. הפסוק על לידתו, "וילך איש מבית לוי", מהדהד את דברי לאה: "הפעם ילוה אישי".

והנה עדיין הוא בחיי למסין [למסירות נפש] באחד שהוא להבטל באור איס ביה ועיין נמשך יחוד פנימי מאין ליש כו'.

ועל דרך זו היא גם הבחינה של מסירות נפש ב[מילה] "אחד": להתבטל באור אין סוף ברוך הוא, ועל ידי כך נמשכת אחדות פנימית מאין ליש וכו'.

מסירות הנפש שבאמירת "אחד" בקריאת שמע היא אותו עניין: התבטלות באור אין סוף. באמצעותה נמשכת אחדות פנימית מאין ליש.

16 והנה תכלית היחוד פנימי דא"א [דאבא ואימא] שבק"ש [שבקריאת שמע] שהוא ענין יחוד י"ה הוא להמשיך מוחין לזו"נ [לזעיר אנפין ונוקבא] להיות יחוד ו"ה.

והנה, מטרת הייחוד הפנימי של אבא ואמא (חכמה ובינה) בקריאת שמע, שהוא עניין ייחוד י"ה, היא להמשיך מוחין לז"א ולנוקבא, כדי שיהיה ייחוד ו"ה.

לייחוד הפנימי של אבא ואמא (חכמה ובינה) בקריאת שמע, ייחוד האותיות י' וה', יש מטרה: להעניק מוחין לז"א ולנוקבא. כך יתייחדו גם האותיות התחתונות ו' וה'.

דהיינו שכמ"כ [שכמו כן] בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא] יהיה יחוד וחיבור הנ"ל והיא ההמשכה מסכ"ע [מסובב כל עלמין] בממכ"ע [בממלא כל עלמין] בבריאה כי המלי היא מקור דבי"ע, והיינו מ"ש בזהר פ' קרח (דקע"ח ב') ע"פ ועבד הלוי הוא ¹²⁹ כד"א [כמה דאת אמר]

כלומר, שגם בז"א ובנוקבא יהיה הייחוד והחיבור הנזכרים לעיל; וזו ההמשכה מסובב כל עלמין לממלא כל עלמין בבריאה, שכן מלכות היא מקורם של בריאה, יצירה ועשיה. וזהו שכתוב בזהר, פרשת קורח (דף קע"ח ע"ב), על הפסוק "ועבד הלוי הוא": "כמו שנאמר,

הכוונה היא שאותו ייחוד וחיבור יתרחשו גם בז"א ובנוקבא, וימשיכו את סובב כל עלמין לממלא כל עלמין בבריאה, עולם הנבראים, שכן מלכות היא מקורם של בריאה, יצירה ועשיה. הוזהר אומר זאת על הפסוק "ועבד הלוי הוא".

כי ¹³⁰ ה' הוא האלקים פי' לחבר זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] יחד שנק' הוי' אלקים וכמ"ש במק"מ [במקדש מלך] שם ועבודת הלוי להמשיך ליווי וחיבור זה

"כי ה' הוא האלקים": כלומר, לחבר את ז"א ואת הנוקבא, הנקראים הוי' [ו]אלקים, כפי שכתוב שם במקדש מלך. ועבודת הלוי היא להמשיך חיבור וליווי אלה.

הוזהר קושר בין "הוא" שבפסוק על הלוי לבין "כי ה' הוא האלקים": לחבר את ז"א, הנקרא הוי', עם הנוקבא, הנקראת אלקים. עבודת הלוי היא להמשיך חיבור זה.

וזהו מ"ש ג"כ וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי¹³¹ שהיא בחי' מלי' שנקי' בת¹³² לוי דאוי"א [דאבא ואימא] תקינו לה כו' ובזהר משפטים דק"ד תחלת ע"א לוי חבורא דכולא.¹³³

וזהו גם [פירוש] הכתוב: "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי": היא בחינת מלכות, הנקראת "בת לוי", משום שאבא ואמא הכינו אותה וכו'. ובזהר, משפטים, בתחילת דף ק"ד ע"א: "לוי הוא חיבור הכול".

אביו של משה "ויקח את בת לוי" (שמות ב', א'): מלכות נקראת "בת לוי" מפני שאבא ואמא מכינים אותה. הוזהר מכנה את לוי "חיבור הכול".

17 וענין המשכה זו היינו ע"י ודברת במ' בד"ת [בדברי תורה]¹³⁴ ועמ"ש במ"א¹³⁵ ע"פ עבודת הלויים ביד איתמר¹³⁶ כו'

והמשכה זו נעשית באמצעות "ודברת במ'" — בדברי תורה. ועיינו כמה שנכתב במקום אחר על [הפסוק] "עבודת הלויים ביד איתמר" וכו':

המשכה זו אל ז"א ונוקבא נעשית באמצעות "ודברת במ'" (דברים ו', ז), כלומר, בדיבור בדברי תורה. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונו בפסוק "עבודת הלויים ביד איתמר" (שמות לח, כא).

איתמר לי' [לשון] אתמר שבגמרא אז נדברו יראי¹³⁷ ה' אני המשנה המדברת בפ"ך¹³⁸ ועי"ז ממשיכים ליווי וחיבור הנ"ל גם בזו"נ [בזעיר אנפין ונוקבא]

איתמר הוא לשון "אתמר" שבגמרא — "אז נדברו יראי ה'"; "אני המשנה המדברת בפ"ך". ובאמצעות כך נמשכות גם לז"א ולנוקבא הליווי וההתחברות שנזכרו לעיל;

שם נדרש השם איתמר מלשון "אתמר", כלומר, "נאמר" — מונח תלמודי המציין הוראה, כמו בפסוקים "אז נדברו יראי ה'" (מלאכי ג, טז) ו"אני המשנה המדברת בפ"ך". דיבור בדברי תורה ממשיך את ההתחברות אל ז"א ונוקבא.

והיינו ע"י שמתחלה למס"נ [למסירות נפש] באחד בק"ש [בקריאת שמע] כו' (ועמ"ש בפ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר בפ"י וענין ודברת במ' כו' ע"ש באריכות)

והיינו, על ידי שמתחילה יש מסירות נפש באמירת "אחד" שבקריאת שמע וכו'. (ועיינו כמה שנכתב בפרשת אחרי, בדיבור המתחיל "כי ביום הזה יכפר", בפירוש ובענין "ודברת במ'" וכו'; עיינו שם בהרחבה.)

לדיבור זה יש השפעה משום שהוא בא לאחר מסירות הנפש שבאמירת "אחד" בקריאת שמע. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונו המפורט ב"ודברת במ'" במאמר "כי ביום הזה יכפר".

וזהו מן המים משיתהו וכענין נוני ימא¹³⁹ דאזלין ביבשתא¹⁴⁰ להמשיך גם למטה ביטול זה והיינו עיי התורה כו'.

וזהו "מן המים משיתהו", וכעין העניין של "נוני ימא דאזלין ביבשתא": להמשיך גם למטה ביטול זה, והיינו באמצעות התורה וכו'.

משה, ש"מן המים משיתהו", ו"נוני ימא דאזלין ביבשתא" מתארים את הבאת הביטול הנסתר של הים אל העולם הגלוי של היבשה. התורה היא הממשיכה אותו למטה.

וזהו ענין מקדש אד' כוננו ידיך¹⁴¹ וכמ"ש ע"פ ומקדשי תיראו שזהו בחינת התורה. ועיין בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בזכרי [בזכריה] ע"פ ביום ההוא יהיה שלעתיד בחי' ו"ה

וזהו ענין "מקדש אד' כוננו ידיך", וכפי שנכתב על הפסוק "ומקדשי תיראו", שזו בחינת התורה. ועיין בלקוטי תורה של האריז"ל על זכריה, על הפסוק "ביום ההוא יהיה": שלעתיד לבוא בחינת ו"ה,

זהו "מקדש אד' כוננו ידיך": התורה היא מקדש, כפי שמוסבר במאמר על הפסוק "ומקדשי תיראו". בלקוטי תורה של האריז"ל על זכריה נאמר שלעתיד לבוא תעלה בחינת ו"ה למדרגת י"ה.

שהם ז"א [זעיר אנפין ונוקבא] יהיו ג"כ בבחי' י"ה תרין ריעין כו' וז"ש [וזהו שכתוב] בזח"א [בזהר חלק א] וישב דקפ"ג סע"ב [סוף עמוד ב] דאתחברת אמא בברתא¹⁴² והו' כחדא.

שהם ז"א ונוקבא יהיו גם הם בבחינת י"ה, "תרין ריעין" וכו'. וזהו שכתוב בזהר, חלק א, וישב, דף קפ"ג סוף ע"ב: "דאתחברת אמא בברתא והו' כחדא".

אז יהיו ז"א ונוקבא בדומה לאבא ואמא, "תרין ריעין" שאינם נפרדים לעולם. הוזהר אומר זאת גם כן: האם התחברה עם הבת והן נעשו כאחת.

ועמ"ש סד"ה רני ושמחי בת ועמ"ש ע"פ הזהר פ' שלח דקע"א א' ע"פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים¹⁴³ כו', ועיין עוד מענין לוי' בזח"ב [בזהר חלק ב] שמות די"ח ע"ב.

ועיין במה שנכתב בסוף הדיבור המתחיל "רני ושמחי בת", וכן במה שנכתב על הזוהר, פרשת שלח, דף קע"א ע"א, על הפסוק "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים" וכו'. ועיין עוד בעניין הלוי' בזוהר, חלק ב, שמות, דף י"ח ע"ב.

אדמו"ר הזקן מפנה לדיונים נוספים על התחברות זו לעתיד לבוא, ובהם הזוהר על "יצאו מים חיים מירושלים" (זכריה יד, ח). הוא מפנה גם לדברי הזוהר על הלוי' בפרשת שמות.

18 והנה ברוב המקומות משמע דלויים הם מבחינת גבורה וכמ"ש בפרדס שם בערך לוי. ובמא"א [ובמאורי

אור] אות למ"ד סי"ד לוי בבינה

והנה, ברוב המקומות משמע שהלויים הם מבחינת גבורה, כפי שנכתב בפרדס שם, בערך "לוי". ובמאורי אור, אות למ"ד, סימן י"ד: "לוי — בבינה"

אדמו"ר הזקן מעלה קושיה: רוב המקורות קושרים את הלויים לגבורה, ולא לדעת. כך נאמר בפרדס, ובמאורי אור לוי משויך לבינה או לגבורה.

או בגבורה והקרוב אלי כל קו ימיני כהן וכל קו שמאלי לוי כו' ויש ג' מיני גבורות ולכן יש ג' משפחות קהת גרשון ומררי עכ"ל [עד כאן לשונו].

"או בגבורה; ומה שנראה קרוב בעיניי הוא שכל קו ימין הוא כהן וכל קו שמאל הוא לוי וכו'; ויש שלושה מיני גבורות, ולכן יש שלוש משפחות: קהת, גרשון ומררי"; עד כאן לשונו.

מאורי אור מסיק שקו ימין הוא הכהן וקו שמאל הוא הלוי, ושלושת מיני הגבורה הם שלוש משפחות הלויים. הדבר נראה כסותר את ההסבר שלוי הוא בחינת דעת, הקו האמצעי המחבר.

19 ואפשר ליישב שני הדעות דהלויים הם מבחינת דעת וגם מבחינת גבורה כי הדעת כולל חו"ג [חסד וגבורה] ויש

בו ה"ח [ה' חסדים]

אפשר ליישב את שתי הדעות ולומר שהלויים הם מבחינת דעת וגם מבחינת גבורה, שהרי דעת כוללת חסד וגבורה, ובה יש חמש חסדים

אפשר ליישב את שתי הדעות: הלויים באים מדעת וגם מגבורה. דעת כוללת הן חסד והן גבורה, הנקראים חמש חסדים וחמש גבורות.

וה"ג [וחמש גבורות] והלויים י"ל [יש לומר] ששרשן מעטרא דגבורה שבדעת וכן פ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] ס"פ קרח אלא שהוא ז"ל [זכרנו לברכה / זכרונם לברכה] פ"י כן מדרגת קהת.

וחמש גבורות; ויש לומר ששורש הלויים הוא בעטרת הגבורה שבדעת. כך מפרש הרמ"ז בסוף פרשת קרח, אלא שהוא מפרש זאת על מדרגת קהת.

שורש הלויים הוא ב"עטרת הגבורה", מידת הגבורה שבדעת. הרמ"ז מפרש כך, אך מייחס זאת במיוחד לקהת.

ועיין מ"ש ע"פ ויקח קרח בן יצהר¹⁴⁴ ועמ"ש בד"ה שוש אשיש¹⁴⁵ כו' תגל נפשי כו' שבראש השנה הוא בחי' שמאלו תחת לראשי¹⁴⁶ כו'.

ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ויקח קרח בן יצהר", וכן במה שנכתב במאמר הפותח "שוש אשיש" וכו', "תגל נפשי" וכו': שבראש השנה זו בחינת "שמאלו תחת לראשי" וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על קרח ועל "שוש אשיש", העוסקים בנושא זה. בראש השנה מתעורר הייחוד מכוח הצד השמאלי, "שמאלו תחת לראשי" (שיר השירים ב, ו).

ועוד יובן בענין הפעם ילוה עפמ"ש [על פי מה שכתוב] **בזח"א** [בזהר חלק א] **חיי שרה** (דקל"ג א') **כיון דאתיהיבת כו' וזהו**

ועוד יובן עניין "הפעם ילוה" על פי מה שכתוב בזהר, חלק א, חיי שרה (דף קל"ג ע"א): "כיון דאתיהיבת" וכו'. וזהו לדברי לאה "הפעם" יש משמעות נוספת לאור דברי הזהר בחיי שרה: "כיון דאתיהיבת" — לאחר שניתנה בין שתי הזרועות. החלק הבא מחיל זאת על שלושת הלוויים.

ענין ג' הלוים קהת גרשון ומררי שע"י גרשון ומררי אתיהיבת בין תרין דרועין¹⁴⁷ **יד הגדולה ויד החזקה וקהת הוא הממשיך יחוד העליון**

עניין שלושת הלוויים, קהת, גרשון ומררי: באמצעות גרשון ומררי היא "ניתנת בין שתי הזרועות" — היד הגדולה והיד החזקה; וקהת הוא הממשיך את הייחוד העליון.

גרשון ומררי מציבים את "היא", הבחינה המקבלת, בין שתי הזרועות — ימין ושמאל, היד הגדולה והיד החזקה. קהת ממשיך את הייחוד העליון, היד השלישית.

וזהו כוננו ידיך (ועיין עוד מענין ועבד הלוי הוא¹⁴⁸ **בזח"ג** [בזהר חלק ג] **קע"א א' קפ"ג ב'. ח"ב** [חלק ב'] **קיי"ד א' ועיין עוד בזהר פ' פנחס דר"נ ע"ב**¹⁴⁹ **ע"פ וילך איש מבית לוי**¹⁵⁰ **כו'**

וזהו "כוננו ידיך". (ועיינו עוד בעניין "ועבד הלוי הוא" בזהר, חלק ג, דף קע"א ע"א ודף קפ"ג ע"ב; חלק ב, דף קיי"ד ע"א. ועיינו עוד בזהר פרשת פנחס, דף ר"נ ע"ב, על הפסוק "וילך איש מבית לוי" וכו';

זהו "כוננו ידיך": המשכן נבנה באמצעות הידיים שהלוויים מצרפים יחד. אדמו"ר הזקן מפנה לקטעים בזהר העוסקים בעבודת הלוי ובפסוק "וילך איש מבית לוי".

ועיין בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] ס"פ קרח¹⁵¹ **ובפ' בהעלותך בדף קנ"א ע"ב**¹⁵² **ע"פ קח את הלוים**¹⁵³ **כו' ולעיל מיניה בדף ק"נ [קליפת נוגה] ע"פ בנה בניתי בית זבול לך**¹⁵⁴ **בענין מקדש אד' כוננו ידיך**¹⁵⁵ **ועי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בתחלת יחזקאל**¹⁵⁶ **הובא בסש"ב [בספר של בינונים] פרק חמישים):**¹⁵⁷

ועיינו בפירוש הרמ"ז בסוף פרשת קורח ובפרשת בהעלותך, בדף קנ"א ע"ב, על הפסוק "קח את הלוים" וכו'; ובדף שלפניו, בדף ק"נ, על הפסוק "בנה בניתי בית זבול לך", בעניין "מקדש אד' כוננו ידיך". ועיינו גם בלקוטי תורה של האריז"ל בתחילת יחזקאל, שהובא בספר של בינונים, פרק חמישים).

הוא מפנה גם לפירוש הרמ"ז על קורח ועל בהעלותך, בעניין הלוויים ובעניין "בנה בניתי בית זבול לך" (מלכים א, ח, יג). בלקוטי תורה של האריז"ל על יחזקאל, המצוטט בתניא פרק נ, נאמר שלעתידי יהיו הלוויים לכהנים.

20 קיצור. ג' ידות הם צמצום והתפשטות והמשכה להיות בנין ה' תתאה וזהו ענין הפעם ילוה אישי.¹⁵⁸

סיכום. שלוש הידות הן צמצום, התפשטות והמשכה, לצורך בניית ה' תתאה; וזהו עניין "הפעם ילוה אישי".

סיכום סעיף ב: שלוש הידות הן צמצום, התפשטות והמשכה, שבנות את ה' תתאה, מלכות. זה מה שהתכוונה לאה באומרה: "הפעם ילוה אישי".

תקראי אישי.¹⁵⁹ שיומשך בבחי' ה' גדולה לאה בחי' מחשבה. ולפי זה [ולפי זה] לוי בחי' דעת המחבר חוי"ב [חכמה ובינה] אין ויש.

"תקראי אישי": שהמשכה תהיה בבחינת ה' גדולה, לאה, בחינת מחשבה. ולפי זה, לוי הוא בחינת דעת, המחברת חכמה ובינה, אין ויש.

כמו שנאמר "תקראי אישי", ה' נמשך אל ה' גדולה, לאה, בחינת מחשבה. לוי הוא דעת, המחברת בין חכמה ובינה, "אין" ו"יש".

21 ויניחם בג"ע [בגן עדן] לעבדה¹⁶⁰ ולהמשיך תוספת אור והיינו ע"י ביטול היש לאין שזהו ענין לוי ללוות את הבנים לאביהם שבשמים.¹⁶¹

"ויניחם בגן עדן לעבדה" — כדי להמשיך תוספת אור. הדבר נעשה באמצעות ביטול היש לאין, וזהו עניינו של לוי: "ללוות את הבנים לאביהם שבשמים".

"לעבדה" — לעבוד את הגן — פירושו להמשיך תוספת אור, והדבר נעשה באמצעות ביטול היש לאין. זהו עניינו של לוי, ש"מלווה את הבנים לאביהם שבשמים".

לוי זה יצרת לשחק בו.¹⁶² וכענין נוני ימא. ועי"ז ממשיכים יחוד י"ה ואח"כ נמשך בחי' ו"ה והיינו ע"י עסק התורה.

"לוי זה יצרת לשחק בו", וכמו ענין נוני ימא. באמצעות כך ממשיכים את יחוד י"ה, ולאחר מכן נמשכת בחינת ו"ה; והדבר נעשה באמצעות העיסוק בתורה.

ביטול זה הוא ענינו של לווייתן ושל דגי הים, והוא מביא להמשכת יחוד י"ה. לאחר מכן נמשך יחוד ו"ה באמצעות לימוד התורה.

וברוב המקומות משמע לוי הם מקו השמאל שהיחוד והחיבור מתעורר ע"י קו השמאל כמ"ש שמאלו תחת לראשי¹⁶³ כו' וזהו ענין ראש השנה. (ועמ"ש בפ' אלה פקודי המשכן¹⁶⁴ כו' עבודת הלויים כו'): כו' עבודת הלויים כו'.

ברוב המקומות משמע שהלויים הם מקו השמאל, שכן היחוד והחיבור מתעוררים באמצעות קו השמאל, כמו שכתוב: "שמאלו תחת לראשי" וכו'. וזהו ענינו של ראש השנה. (וראו מה שכתוב בפרשת "אלה פקודי המשכן" וכו', בענין "עבודת הלויים" וכו').

הסיכום מציין גם שברוב המקורות הלויים משויכים לקו השמאל, שכן היחוד מתעורר מצד השמאל, כפי שנאמר: "שמאלו תחת לראשי". זהו ענינו של ראש השנה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "אלה פקודי המשכן".

המשכן במדבר ובאדם

22 ג והנה ג' הלויים הללו היו נושאים את המשכן במדבר וכל המכוון הי' [היה] כי המדבר הוא מקום ומדור

יניקת החיצונים לכן אינו גדל שם תבואה וצמחים

ג. והנה, שלושת הלוויים האלה נשאו את המשכן במדבר. כל המטרה הייתה שהמדבר הוא המקום והמשכן שבו כוחות ההסתרה יונקים; לכן לא גדלים בו תבואה וצמחים.

סעיף ג מסביר מדוע נשאו הלוויים את המשכן במדבר. המדבר הוא המקום שבו כוחות ההסתרה (קליפה) יונקים, ולכן שום דבר אינו גדל בו.

ולכן היו נושאים שם דוקא המשכן מ"ב מסעות נגד שם מ"ב דאנא בכח בכדי להכניע אותם ולהסיר החשך המסתיר ועי"ז יוכל להיות אח"כ גילוי אלקות

לכן נשאו שם דווקא את המשכן, בארבעים ושניים מסעות, כנגד שם מ"ב של "אנא בכוח", כדי להכניע אותם ולהסיר את החושך המסתיר; ועל ידי כך תוכל להיות לאחר מכן התגלות אלקות,

המשכן עבר ארבעים ושניים מסעות, כנגד שם מ"ב שבתפילת "אנא בכוח", כדי להכניע את הכוחות האלה ולהסיר את החושך. אז יכלה להתגלות אלקות.

להיות בחי' ילוח אישי אלי והיו ממשיכים גילוי אלקות הן מהמאציל ב"ה באצילות הן מאצ"י לבי"ע שעל ידי התעוררות שלהם היו מעוררים מלמעלה ג"כ שיתלבש במחשבה דאנא אמלוך כו' ועמ"ש סדי"ה אלה פקודי המשכן.

כדי שתהיה בחינת "ילוח אישי אלי". והם היו ממשיכים התגלות אלקות, הן מהמאציל ברוך הוא לאצילות והן מאצילות לבריאה, יצירה ועשיה; שכן על ידי ההתעוררות שלהם היו מעוררים גם מלמעלה [תגובה], שה' יתלבש במחשבה "אנא אמלוך" וכו'. וראו מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן".

המטרה הייתה "ילוח אישי אלי": התגלות מה' לאצילות ומאצילות לעולמות התחתונים. ההתעוררות של הלוויים מלמטה עוררה התעוררות מקבילה מלמעלה.

והנה ידוע דיש עולם שנה נפש ר"ת [ראשי תיבות] עש"ן¹⁶⁵ וא"כ כל מה שיש בעולם¹⁶⁶ יש דרך פרט בנפש האדם עצמו (ועי"י העבודה בנפש יומשך הגילוי לעי"ל [לעיתיד לבוא] בעולם)

והנה ידוע שיש עולם, שנה ונפש, שראשי התיבות שלהם עש"ן; ואם כן, כל מה שיש בעולם מצוי בפרט גם בנפש האדם עצמו (ועל ידי העבודה בנפש תימשך ההתגלות לעולם בעתיד לבוא);

ספר יצירה מלמד שלמציאות יש שלושה ממדים: עולם, שנה ונפש, שראשי התיבות שלהם עש"ן. כל מה שיש בעולם קיים גם בנפש האדם, והעבודה הנפשית בנפש תביא את ההתגלות אל העולם בעתיד לבוא.

דהיינו כמו שבמשכן היה דרך כלל ג' בחי' כלי המשכן וקרשי המשכן ויריעות המשכן כך יש בחי' אלו בנפש האדם מוחא לבא וכבדא כו'

כלומר, כשם שבמשכן היו, בדרך כלל, שלוש בחינות: כלי המשכן, קרשי המשכן ויריעות המשכן, כך יש בחינות אלה בנפש האדם: המוח, הלב והכבד וכו'.

במשכן היו שלושה סוגי מרכיבים: הכלים, הקרשים והיריעות. באדם קיימות אותן שלוש בחינות, ובהן המוח, הלב והכבד.

הם דוגמת הכלים שהיו במשכן ארון וכפורת מזבח הפנימי מזבח החיצון כו' (ועמ"ש בד"ה ושאתם מים)¹⁶⁷ ועצמות הם האיברים וכלים החיצונים דוגמת קרשי המשכן.

והם בדוגמת הכלים שהיו במשכן: הארון והכפורת, המזבח הפנימי, המזבח החיצון וכו' (וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "ושאתם מים"); והעצמות הן האיברים והכלים החיצוניים, בדוגמת קרשי המשכן.

המוח, הלב והכבד דומים לכלים שבמשכן: הארון והכפורת, המזבח הפנימי והמזבח החיצון. העצמות והאיברים החיצוניים דומים לקרשים.

ועור ובשר הם בחי' לבושים כמ"ש עור ובשר תלבישני¹⁶⁸ ושרשם הם מבחי' מקיפים וזהו כענין יריעות שעל המשכן שש וארגמן ועורות תחשים כו'

והעור והבשר הם בחינת לבושים, ככתוב: "עור ובשר תלבישני", ושרשם מבחינת המקיפים; וזה דומה ליריעות שעל המשכן — שש, ארגמן ועורות תחשים וכו'.

העור והבשר הם לבושו של האדם, כפי שנאמר בספר איוב: "עור ובשר תלבישני". שורשם באורות המקיפים, והם דומים ליריעות הפרשות על המשכן.

(בנ"א [בני אדם] ג' בחי' אלו הם אורות וכלים ולבושים כי במוחא לבא וכבדא מלובש נר"נ [נפש רוח נשמה] שהם אורות וזהו ענין ארון ומנורה כו')

(בנוסח אחר: שלוש בחינות אלה הן אורות, כלים ולבושים; שכן במוח, בלב ובכבד מלובשות נפש, רוח ונשמה, שהן אורות, וזהו ענין הארון והמנורה וכו';

בנוסח אחר מוצגות שלוש הבחינות כאורות, כלים ולבושים. הנשמה (נפש, רוח ונשמה) המלובשת במוח, בלב ובכבד היא האור, בדוגמת הארון והמנורה.

והעצמות ואיברים החיצונים וכן הקרשים במשכן הם כלים כו' ועור ובשר הם לבושים וכן יריעות המשכן והכל עולה בקנה א' שהאורות מלובשים בכלים הפנימיים).

והעצמות והגפיים החיצוניות, וכן הקרשים במשכן, הם כלים וכו'; העור והבשר הם לבושים, וכן יריעות המשכן. והכול עולה בקנה אחד, שכן האורות מלובשים בכלים הפנימיים.

בנוסח הזה העצמות, הגפיים החיצוניות והקרשים הם הכלים, ואילו העור, הבשר והיריעות הם הלבושים. שתי הגרסאות מסכימות, שכן האורות מלובשים בכלים הפנימיים.

ולהבין כל בחי' אלו בעבודה כי הנה איתא במדרש ובוהר תרומה דק"ע ע"א ע"פ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים¹⁶⁹ כו'

כדי להבין את כל הבחינות האלה בעבודת ה': נאמר במדרש ובוהר, תרומה, דף 170a, על הפסוק "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים" וכו':

כעת אדמו"ר הזקן מסביר את הבחינות האלה בעבודת ה'. המדרש והוהר קושרים בין קרשי המשכן העומדים לבין המלאכים העומדים למעלה לפני ה'.

שרפים עומדים ממעל לו¹⁷⁰ כו' ופי' עומדים הוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ג [פרק ג'] דברכות דכ"ב ע"א ע"פ והודעתם לבניך כו'

"שרפים עומדים ממעל לו" וכו'. ופירוש "עומדים" הוא על דרך דברי חז"ל בברכות, פרק 3, דף 22a, על הפסוק "והודעתם לבניך" וכו',

השרפים מתוארים כ"עומדים" (ישעיהו 6:2). פירוש הגמרא ל"עמידה" במעמד הר סיני מסביר את משמעות הדבר.

יום אשר עמדת לפני^{171, 172} ה' אלהיך בחורב ופירשו מה להלן באימה ויראה אף כאן באימה ויראה הרי שבחינת עמידה הוא אימה ויראה.

"ביום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב"; והם פירשו: כשם ששם היה הדבר באימה וביראה, כך גם כאן צריך להיות באימה וביראה. נמצא שבחינת עמידה היא אימה ויראה.

הגמרא (ברכות 22a) משווה את לימוד התורה למתן תורה בהר סיני, שבו ישראל "עמדו לפני ה' אלקיך": כשם ששם הדבר היה באימה וביראה, כך גם עכשיו. לכן "עמידה" פירושה יראה.

והענין הוא כמארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ז [פרק ז'] דסוטה דל"ט ע"א) אין עמידה אלא שתיקה שנאמר והוחלתי כי¹⁷³ לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד¹⁷⁴ (באיוב סי' ל"ב ט"ז).

והענין הוא על פי דברי חז"ל (סוטה, פרק 7, דף 39a): "אין עמידה אלא שתיקה, שנאמר: 'והוחלתי כי לא ידברו, כי עמדו לא ענו עוד'" (איוב, פרק 32, פסוק 16).

הגמרא אומרת גם ש"עמידה" פירושה שתיקה (סוטה 39a), ומביאה את הפסוק מאיוב: "עמדו ולא ענו עוד". עמידה פירושה השתקה.

אשר שתיקה זו הוא בחי' הביטול דהיינו מחמת אימה ויראה עומד ושותק מכל רצונות שלו והוא ענין ביטול רצון ועמך לא חפצתי בארץ¹⁷⁵

שתיקה זו היא בחינת ביטול: מתוך אימה ויראה האדם עומד ושותק מכל רצונותיו שלו. זהו ענין ביטול הרצון, ככתוב: "ועמך לא חפצתי בארץ",

שתיקה זו היא ביטול: היראה גורמת לאדם לעמוד בדממה ולהניח בצד את כל רצונותיו שלו. ככתוב בתהילים: "ועמך לא חפצתי בארץ".

דהיינו שעכ"פ [שעל כל פנים] לא יהי' [יהיה] לו רצון אחר אשר לא להי' ית' וזהו ראשית העבודה בזאת יבא אהרן אל הקדש¹⁷⁶

כלומר, שלכל הפחות לא יהיה לו רצון אחר שאינו להי' יתברך. וזהו ראשית העבודה: "בזאת יבוא אהרן אל הקודש",

לכל הפחות, לאדם אסור שיהיה רצון שאינו להי'. זהו השלב הראשון בעבודה, המרומז בפסוק "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" (ויקרא 16:3).

דהיינו התחלת העבודה הוא בבחי' יראה תתאה ונמשך מזה בחי' עמידה הנ"ל, ועיין מענין עומדים בזח"ג [בזהר חלק ג] ר"פ ואתחנן ובפ' תצוה דקפ"ג ע"א.

כלומר, תחילת העבודה היא בבחינת יראה תתאה, וממנה נמשכת בחינת העמידה האמורה לעיל. ועינינו בעניין "עומדים" בזהר, חלק ג, בתחילת פרשת ואתחנן, ובפרשת תצוה, דף 183a.

העבודה מתחילה ביראה תתאה, והיא מביאה לידי אותה "עמידה". אדמו"ר הזקן מפנה למקומות נוספים בזהר העוסקים ב"עומדים".

רק אח"כ ונתתי לך מהלכים בין העומדים¹⁷⁷ והיינו בחי' היריעות שבמשכן שהיו על הקרשים העומדים שהיריעות תכלת וארגמן תכלת לשון כלות הנפש בבחי' אהבה.^{178, 179, 180}

רק לאחר מכן [באים] "ונתתי לך מקומות להלך בין העומדים"; וזהו בחינת היריעות שבמשכן, שהיו מעל הקרשים העומדים. היריעות היו עשויות צמר תכלת וארגמן, ותכלת היא לשון כלות הנפש בבחינת אהבה.

רק לאחר העמידה באה ההליכה, כפי שאומר הנביא: "ונתתי לך מקומות להלך בין העומדים" (Zechariah 3:7). היריעות שמעל הקרשים העומדים מבטאות את ההליכה הזאת: צמר התכלת שבהן מרמז על כלות הנפש, על כמיהת הנפש להיכלל באהבה ה'.

23 ועורות תחשים ת"א [תרגום אונקלוס] ססגונא שש בגוונין הרבה¹⁸¹ כדאיתא פ"ב [פרק ב'] דשבת דכ"ח ע"א והיינו ששה גוונין שהן שש מדות עליונות הבאים אחר בחי' עצי שטים עומדים¹⁸² והוא בחי' ונתתי לך מהלכים בין העומדים.¹⁸³

ועל "עורות תחשים": תרגום אונקלוס מתרגם "ססגונא", על שם שש בצבעים רבים, כפי שמוכר בפרק ב' של מסכת שבת, דף כ"ח ע"א. כלומר, שישה צבעים, שהם שש המדות העליונות הבאות לאחר הבחינה של "עצי שטים עומדים"; וזהו "ונתתי לך מהלכים בין העומדים".

עורות התחשים שכיסו את המשכן באו, כפי שמסביר התלמוד את המילה הארמית "ססגונא" שבתרגום אונקלוס, מבעל חיים ש"ש בצבעים רבים" (שבת כ"ח ע"א). ששת צבעיהם מסמלים את שש המדות העליונות, הבאות לאחר הקרשים ה"עומדים", המסמלים יראה: ה"הליכה" של האהבה הבאה לאחר העמידה.

24 והנה הארון והכפורת הם כלים הפנימיים שהתורה היתה מונחת בארון ואורייתא מחכמה נפקת אשר גילוי אור א"ס ב"ה בבחי' אור פנימי הוא בחכמה דוקא.

והנה, הארון והכפורת הם הכלים הפנימיים, שכן התורה הייתה מונחת בארון, ו"התורה יוצאת מחכמה"; וגילוי אור אין סוף ברוך הוא כאור פנימי הוא דווקא בחכמה.

הארון והכפורת הם הכלים הפנימיים ביותר, משום שהתורה הייתה מונחת בהם, והיא יוצאת מחכמה. אור אין סוף יכול להתגלות כאור פנימי, הנקלט ומובן, רק בחכמה.

דהיינו שאור א"ס ב"ה הוא הסוכי' ולא יוכל להיות האור והגילוי בבחי' אור פנימי כ"א רק בבחי' חכמה לבד.

כלומר, אור אין סוף ברוך הוא הוא סובב כל עלמין, והאור והגילוי אינם יכולים להיות בבחינת אור פנימי אלא בבחינת חכמה בלבד.

מצד עצמו אור אין סוף הוא אור מקיף, סובב כל עלמין, גדול מכדי להיכלל בכלי. רק באמצעות החכמה הוא יכול להיות אור פנימי, הנקלט בתוך כלי.

רק שבארון היתה מכוסה וגילוי שלה היתה במנורה וכמ"ש ותורה אור¹⁸⁴ (כי ותורת חסד על לשונה¹⁸⁵ כתיב וכתיב מימינו אש דת¹⁸⁶ וגוי ועמ"ש מזה בד"ה ויקהל משה)

אלא שבארון היא הייתה מכוסה, וגילוייה היה במנורה, ככתוב: "והתורה אור" (שהרי כתוב: "ותורת חסד על לשונה", וכן כתוב: "מימינו אש דת" וגוי; ועיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "ויקהל משה").

בארון התורה הייתה מכוסה; גילוייה היה במנורה, שכן "התורה אור" (משלי ו, כג). התורה נקראת גם "תורת חסד", והיא באה "מימינו", דבר הקושר אותה לחסד.

והנה בחכמה אתברירו שע"י התורה נעשו כל הכירורים במי' [במצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה] לברר הטוב ולהעלותו ע"י מי' [מצות עשה] ולבער הרע ע"י מל"ת [מצות לא תעשה] ועיקר הכירור הוא ע"י כלים הפנימי' [הפנימיות / הפנימית] דוקא

והנה, "בחכמה מתבררים": באמצעות התורה נעשים כל הכירורים, במצוות עשה ובמצוות לא תעשה — לברר את הטוב ולהעלותו באמצעות מצוות עשה, ולבער את הרע באמצעות מצוות לא תעשה. ועיקר הכירור נעשה דווקא באמצעות הכלים הפנימיים,

הכול מתברר "בחכמה": באמצעות מצוות העשה שבתורה הטוב מתברר ועולה, ובאמצעות האיסורים הרע מסולק. עיקר כירור זה נעשה בכלים הפנימיים.

דהיינו המזבח שהיו מקריבים עליו הקרבנו¹⁸⁷ [הקרבנות] והפסולת נדחה לחוץ והוא מ"ש והוציא את הדשן¹⁸⁷ שהיו מוציאים אותו לחוץ דהיינו ליתן מקום ליניקת החיצונים מן הפסולת

כלומר, המזבח שעליו הקריבו את הקרבנות, ואילו הפסולת נדחתה החוצה. וזהו שכתוב: "והוציא את הדשן", שכן היו מוציאים אותו החוצה, כלומר, כדי לתת לחיצונים מקום לינוק מן הפסולת

על המזבח הוקרבו הקרבנות, והפסולת הוצאה החוצה, ככתוב: "והוציא את הדשן" (ויקרא ו, ד). הוצאת הדשן משאירה את הפסולת לחיצונים, שיוכלו לינוק ממנה.

(וגם בהפסולת עצמו יש עדיין בירור והוא מ"ש תחלה והרים את הדשן¹⁸⁸ כו' ואח"כ והוציא את הדשן ומבואר במ"א ענין תרומת הדשן) אבל פנימית הרפ"ח נצוצין הי' [היה] מתברר ונכלל באלקות.

(וגם בפסולת עצמה עדיין יש בירור, וזהו שכתוב תחילה "והרים את הדשן" וגו', ואחר כך "והוציא את הדשן"; וענין תרומת הדשן מבואר במקום אחר); אבל הפנימיות של רפ"ח הניצוצות התבררה ונכללה באלקות.

גם הפסולת עצמה מתבררת תחילה, ככתוב: "והרים את הדשן" (ויקרא ו, ג), לפני שמוציאים אותה. אבל הפנימיות של רפ"ח הניצוצות, ניצוצות הקדושה שצריכים בירור, נכללה באלקות.

ולפיכך היו בני קהת נושאים את הכלים הפנימיים שהוא מלשון ולו יקחת עמים^{189, 190} לשון אסיפה כמ"ש רש"י [רבי שלמה יצחקי] והיינו שבו ועל ידו נאספים ומתכנסים הרפ"ח ניצוצין ליכלל למעלה

ולכן בני קהת נשאו את הכלים הפנימיים, שכן השם "קהת" קשור לביטוי "ולו יקחת עמים", שמשמעותו אסיפה, כפי שמסביר רש"י; כלומר, בו ועל ידו נאספים ומתקבצים רפ"ח הניצוצות כדי להיכלל למעלה.

משום כך נשאו בני קהת את הכלים הפנימיים: השם "קהת" קשור ל"יקחת", שמשמעותו אסיפה (בראשית מט, י, כפי שמסביר רש"י). קהת אוסף את רפ"ח הניצוצות כדי שייכללו למעלה.

ולכן נקי יד הרמה שמרים ומגביה הניצוצין מלמטה מטה עד למעלה מעלה, וכמ"כ [וכמו כן] באדם עיקר הבירור הוא בכלים פנימיים מוחא ולבא

ולכן הוא נקרא "יד הרמה", המעלה ומגביהה את הניצוצות מן התחתיות ביותר אל העליונות ביותר. וכך גם באדם, עיקר הבירור נעשה בכלים הפנימיים — במוח ובלב

לכן קהת נקרא "יד הרמה": הוא מעלה את הניצוצות מן התחתיות ביותר אל העליונות ביותר. גם באדם עיקר הבירור נעשה באיברים הפנימיים — במוח, בלב ובכבד.

וכבדא שהמאכל נכנס באצטומכא ונתברר שם ואז הפסולת נדחה לחוץ והמובחר עולה לכבד ולב ונעשה שם דם ומהלב עולה למוח ונעשה שם חיות לנפש

והכבד: המזון נכנס לקיבה ומתברר שם. הפסולת נדחית החוצה, והחלק המובחר עולה לכבד וללב ונעשה שם דם; מן הלב הוא עולה למוח ונעשה שם חיות לנפש.

המזון נכנס לקיבה ומתברר שם; הפסולת נפלטת, והחלק המובחר נעשה דם בכבד ובלב, ואז עולה למוח ומשמש חיות לנפש. זהו המקביל האנושי למזבח.

(ועמ"ש מזה בד"ה אני ישנה ולבי ער¹⁹¹ ועי' זח"ג [זהר חלק ג] פי' שלח קס"א ב') וכשהוא מתפלל ולומד בכח חיות זה נכלל החיות באלקות:

(וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אני ישנה ולבי ער", וכן זוהר, חלק ג, פרשת שלח, דף קס"א ע"ב); וכשהוא מתפלל ולומד בכוח חיות זו, החיות נכללת באלקות.

כשהאדם מתפלל ולומד בכוח שקיבל ממזונו, החיות הזאת נכללת באלקות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "אני ישנה ולבי ער" בהקשר זה.

25 קיצור. ענין ששלשה משפחות לויים היו נושאים את המשכן. שיש בחיי המשכן בנפש אברים הפנימיים מוחא לבא וכבדא דוגמת כלי המשכן. עצמות הם בחיי קרשי המשכן.

סיכום. עניין נשיאת המשכן בידי שלוש משפחות הלויים: בנפש יש בחינה של משכן; האיברים הפנימיים — המוח, הלב והכבד — דומים לכלי המשכן, והעצמות הן בחינת קרשי המשכן;

סיכום של סעיף 3: שלוש משפחות הלויים נשאו את המשכן, ויש בחינה של משכן בנפש. האיברים הפנימיים הם כליו, והעצמות הן קרשיו.

עור ובשר¹⁹² דוגמת יריעות. וענין עצמות בחיי קרשים עומדים בחיי יראה וביטול. ויריעות בחיי מהלכים בין העומדים ומוחא לבא כו' עסק התורה בחכמה אתברירו: ^{193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201}

העור והבשר דומים ליריעות. עניין העצמות, שהן בחינת הקרשים העומדים, הוא בחינת יראה וביטול; והיריעות הן בחינת "מהלכים בין העומדים"; והמוח, הלב וכו' [הם] עיסוק בתורה: "בחכמה מתבררים".

העור והבשר הם היריעות; הקרשים העומדים הם בחינת יראה וביטול, והיריעות שמעליהם הן בחינת ה"הליכה" של האהבה. האיברים הפנימיים מקבילים ללימוד התורה, שבאמצעותו הכול מתברר.

קטע 4 • 261-28

מררי ושני המור

26 ד וזהו ג"כ ענין מור שהיה בקטרת מור וקציעה²⁰² כו' (שהקטרת שע"ג מזבח הפנימי הוא ג"כ בחי' בירור. כנודע שיי"א סממני הקטרת היו להעלות ולברר מיי"א כתרי מסאבותא ועיין בזח"ב [בוהר חלק ב'] סי"פ ויקהל)

4. וזהו גם עניינו של המור שהיה בקטרת, "מור וקציעה" וכו'. (הקטרת שעל המזבח הפנימי היא גם בחינה של בירור, כידוע, שאחד עשר סממני הקטרת נועדו להעלות ולברר את אחד עשר כתרי הטומאה. ועיינו בוהר חלק ב, בסוף פרשת ויקהל.)

סעיף 4 עובר לעסוק במור, הנמנה עם סממני הקטרת. גם הקטרת שהוקטרה על המזבח הפנימי היא מעין בירור: אחד עשר סממניה מקבילים לאחד עשר "כתרי הטומאה", שאותם היא מעלה ומבררת, כפי שמוסבר בוהר על פרשת ויקהל.

(דרייט ע"א)²⁰³ ת"ח [תא חזי] מה בין צלותא לעובדא דקטרת²⁰⁴ כו' ובוהר הרקיע שם²⁰⁵ ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] סי"פ בא (בדף מ' ע"ב)²⁰⁶

(דף רי"ט ע"א): "בוא וראה, מה ההבדל בין תפילה למעשה הקטרת" וכו'; ועינינו שם בוהר הרקיע, וכן ברמ"ז בסוף פרשת בא (בדף מ' ע"ב).

הוזהר שם שואל מה מבדיל בין התפילה לקטרת, והפירושים זוהר הרקיע והרמ"ז דנים בכך. התפילה באה במקום הקרבנות שהוקרבו על המזבח החיצון, ואילו הקטרת הייתה שייכת למזבח הפנימי ומבררת בעומק רב יותר.

מענין ההעלאה והבירור שע"י הקטרת ובפ' קרח (דף קע"ז ע"ב)²⁰⁷ ובזח"ג [בוהר חלק ג] פ' צו (דף ל' ע"ב). ועמ"ש בד"ה זאת חנוכת המזבח²⁰⁸ ובד"ה ושאתם מים.²⁰⁹ ובד"ה ראה ריח בני.^{210, 211}

בענין ההעלאה והבירור הנעשים באמצעות הקטרת; וכן בפרשת קורח (דף קע"ז ע"ב), ובוהר חלק ג, פרשת צו (דף ל' ע"ב). ועינינו במה שכתוב במאמר המתחיל "זאת חנוכת המזבח", במאמר המתחיל "ושאתם מים", ובמאמר המתחיל "ראה ריח בני".

הקטעים האלה מסבירים את ההעלאה והבירור שהקטרת מחוללת. אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמרים שלו: "זאת חנוכת המזבח", "ושאתם מים" ו"ראה ריח בני".

והנה מכאן ואילך מתחיל ההקדמה ג"כ לביאור ענין מררי ועיקר מור כתוב בתורה גבי שמן המשחה ואתה קח לך בשמים ראש²¹² מר דרור חמש מאות.

ומכאן ואילך מתחילה גם ההקדמה לביאור עניינו של מררי. עיקר המקום שבו המור נזכר בתורה הוא בפרשת שמן המשחה: "ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור, חמש מאות [שקלים]".

המשך הדברים משמש גם הקדמה להסבר השם מררי. בתורה המור נזכר בעיקר בפרשת שמן המשחה: "קח לך בשמים ראש: מר דרור, חמש מאות [שקלים]" (שמות ל, כג).

והענין כי המור הוא בושם הנעשה מדם חיה ידוע²¹³ שנקרש כן פי' הגאונים²¹⁴ והרמב"ן [והרבי משה בן נחמן] כ' [כתב] שאחרים הקשו איך יכנס בקטרת ובשמן הקדש דם חיה טמאה²¹⁵ וע"ש מה שתירץ וע' בטור א"ח [אורח חיים] (סי' רי"ו)

והענין הוא שהמור הוא בושם העשוי מדמה הקרוש של בעל חיים מסוים; כך פירשו הגאונים. והרמב"ן כתב שאחרים הקשו כיצד אפשר להכניס לקטורת ולשמן הקודש דם של בעל חיים טמא; ועיינו שם בתשובתו, וכן בטור אורח חיים (סימן רי"ו).

לדעת הגאונים, המור הוא בושם העשוי מדמה הקרוש של בעל חיים מסוים. הרמב"ן מביא את השאלה כיצד אפשר להשתמש בדם של בעל חיים טמא בקטורת ובשמן הקודש, ומשיב עליה.

והוא ע"ד דם נעכר ונעשה חלב²¹⁶ היינו מה שנתברר ונהפך הרע לטוב ע"י אתכפא ואתהפכא²¹⁷ ואז נעשה מזה בחי' ריח ניחח דהיינו העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] להמשיך אור א"ס ב"ה בחכמה עילאה

והדבר דומה ל"דם שנעכר ונעשה חלב": כלומר, דבר שמתברר, והרע נהפך לטוב באמצעות אתכפא ואתהפכא; ואז נעשית ממנו בחינה של "ריח ניחוח", היינו העלאת מ"ן, כדי להמשיך את אור אין סוף ברוך הוא בחכמה עילאה;

המור דומה לעיקרון התלמודי שלפיו הדם נעכר ונעשה חלב (בכורות ו ע"ב): דבר נחות נהפך לדבר טהור. כך גם הרע, לאחר שנכפה והתהפך לטוב באמצעות אתכפא ואתהפכא, נעשה "ריח ניחוח" — העלאת מלמטה שממשיכה את אור אין סוף אל החכמה העליונה.

וכמו הריח שמשיב את הנפש שתאיר במוחין חו"ב [חכמה ובינה] ביתר שאת כמ"כ [כמו כן] ע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] מבידורים שנברר מלמטה ע"י עבודת האדם באתכפא ואתהפכא עולה לריח להיות עי"ז ניחוח נחת רוח והמשכה מעצמותו ומהותו ית' בבחי' חו"ב [חכמה ובינה]

וכשם שריח משיב את הנפש, כך שהיא מאירה במוחין — חכמה ובינה — בעוצמה רבה יותר, כך גם באמצעות העלאת מ"ן מן הכירורים שנעשו למטה, על ידי עבודת האדם באתכפא ואתהפכא, הם עולים כריח; ועל ידי כך נעשים ניחוח ונחת רוח, ונמשכת מעצמותו ומהותו יתברך בחינה של חכמה ובינה.

כשם שריח מחיה את האדם וגורם לשכלו להאיר בעוצמה רבה יותר, כך הכירורים שנעשו למטה עולים כריח. הם גורמים נחת רוח להי וממשיכים את עצמותו ממש אל החכמה והבינה.

כי מצד עצמו אמר בת"ז [בתיקוני זוהר] חכים²¹⁸ ולא בחכמה ידיעא²¹⁹ מבין ולא כו' ולכן בכדי שיהי' [שיהיה] המשכת האור בחו"ב [בחכמה ובינה] להיותו נק' בשם חכם

כי מצד עצמו נאמר בתיקוני זוהר: "חכים ולא בחכמה ידיעא, מבין ולא כו'". לכן, כדי שתהיה המשכת האור בחכמה ובבינה, עד שייקרא בשם "חכם",

מצד עצמו ה' נעלה מכל חכמה מוגדרת: בתיקוני זוהר נאמר שהוא "חכם, אך לא בחכמה ידועה". כדי שאורו יומשך בחכמה ובבינה, עד שיוכל להיקרא "חכם", דרוש דבר שימשיך אותו, כפי שיוסבר בחלק הבא.

(בחכמה ידיעא שהיא חכמה דאצי' כמ"ש במ"א בד"ה הן עם אחד²²⁰ כוי בפי' נח) צ"ל ע"י קטרת בחי' ריח והעלאה מלמטה למעלה מור כוי

(בחכמה ידועה, שהיא חכמה דאצילות, כפי שנכתב במקום אחר, במאמר הפותח "הן עם אחד" וכו' בפרשת נח), הדבר צריך להיות באמצעות הקטורת — בחינת ריח והעלאה מלמטה למעלה, מור וכו'.

אותה "חכמה ידועה" היא חכמה דאצילות. כדי להמשיך לתוכה את אורו, דרושה הקטורת: ריח והעלאה מלמטה, בחינת מור.

ע"י מתקשרין ומשיבין את הנפש שיהי' [שיהיה] נגלה אור עצמותו ומהותו להוסיף אורות באצילות וזהו קטרת לשון קישור. קשורא דמהימנות' [דמהימנותא].

באמצעות זאת הם נקשרים ומשיבים את הנפש, כך שאור עצמותו ומהותו יתגלה ויוסיף אורות באצילות. וזהו [הטעם שנקראת] קטורת, מלשון קישור: "קשר האמונה".

באמצעות הקטורת העולמות נקשרים לה' ו"מתעוררים לחיים", כך שאור עצמותו מתגלה ונוספים אורות באצילות. המילה קטורת פירושה קישור, כמו הביטוי שבזוהר "קשר האמונה".

כי תרגום ותקשור על ידו שני²²¹ וקטרת על ידיה. והיינו ע"ד מ"ש ונפשו קשורה בנפשו.^{222, 223}

שהרי תרגום הפסוק "ותקשור על ידו שני" הוא "וקטרת על ידיה". וזהו על דרך מה שנאמר: "ונפשו קשורה בנפשו".

אונקלוס מתרגם את "ותקשור על ידו שני" (בראשית לח, כח) בלשון של קטורת. קישור הנפשות מופיע בפסוק "ונפשו קשורה בנפשו" (בראשית מד, ל).

וכן ביהונתן ודוד נאמר ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יונתן כנפשו²²⁴ (בש"א [בשער א'] סי' י"ח א') וכך נאמר גם על יהונתן ודוד: "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יונתן כנפשו" (שמואל א, פרק יח, [פסוק] א).

גם על יהונתן ודוד נאמר שהיה קשר כזה (שמואל א יח, א): נפשו נקשרה בנפש דוד, והוא אהב אותו כמו את עצמו. הקטורת היא קשר של אהבה מסוג זה.

וזהו ע"ד מ"ש כי בי חשק^{225, 226} כוי ועיין ברבות וישלח פ"פ בשלשה לשונות של חבה²²⁷ כוי בדביקה בחשיקה ותפיצה כוי ע"ש.

וזהו על דרך מה שנאמר: "כי בי חשק" וכו'. ועיין במדרש רבה, וישלח, פרק פ': "בשלושה לשונות של חיבה" וכו' — "בדביקה, בחשיקה ובתפיצה" וכו'. עיינו שם.

הפסוק "כי בי חשק" (תהלים צא, יד) עוסק בכמיהתו של האדם לה', קשר של אהבה בדומה לקשר שיוצרת הקטורת. המדרש (בראשית רבה פ, ז) מונה שלושה ביטויי אהבה שבהם ה' אוהב את ישראל: דביקה, חשיקה ותפיצה.

וזהו ענין והקשורים ליעקב²²⁸ פי' והקשורים שנקלט ונקשר בתוך תוכם קדושת אור אי"ס כ"ה כיתד בל תמוט

וזהו ענינם של "הקשורים ליעקב": פירוש "הקשורים" הוא שקדושת אור אין סוף ברוך הוא נקלטה ונקשרה בעומק פנימיותם, כיתד שלא תזוז.

"הקשורים" של יעקב, הכבשים החזקים יותר (בראשית ל, מב), מתפרשים כ"הקשורים": אלה שקדושת אור אין סוף נקלטה ונקשרה בעומק פנימיותם. כיתד הקבועה היטב, הם אינם יכולים לזוז.

(ע' [עיי'ן] מזה בזח"א [בזהר חלק א] ויצא קס"ב ב' ועמ"ש מזה בד"ה ואשה כי תדור ועמ"ש ע"פ ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל].²²⁹ ובד"ה ואהבת את כו').

(ראו על כך בזוהר, חלק א, ויצא, דף קס"ב ע"ב; וכן עיינו במה שנכתב על כך במאמר הפותח "ואשה כי תדור", ובמה שנכתב על הפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל", ובמאמר הפותח "ואהבת את" וכו').

אדמו"ר הזקן מציין את הזוהר על ויצא ואת מאמרו על "ואשה כי תדור", "ונקדשתי" ו"ואהבת", העוסקים כולם בנושא הקישור.

ומר דרור שבשמן המשחה הוא להמשיך מלמעלה למטה דהיינו להיות המשכה והתגלות מהחכמה למטה זהו ע"י מור השני שבשמן המשחה שמן היא בחי' חכמה²³⁰

ומר דרור שבשמן המשחה נועד להמשיך מלמעלה למטה: כלומר, שתהיה המשכה וגילוי של החכמה כלפי מטה. דבר זה נעשה באמצעות המור השני שבשמן המשחה, שכן השמן הוא בחינת חכמה.

המור דרור שבשמן המשחה פועל בכיוון ההפוך: הוא ממשיך מלמעלה למטה ומגלה את החכמה בדרגות התחתונות. השמן מסמל את החכמה.

(ועמ"ש בד"ה באתי לגני וכו' אריתי מורי²³¹ כו' וע' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בזהר פ' אמור) (דף פ"ט ע"א)

(ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "באתי לגני" וכו', "אריתי מורי" וכו'; ועיינו בפירוש הרמ"ז על הזוהר, פרשת אמור) (דף פ"ט ע"א):

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "באתי לגני... אריתי מורי" (שיר השירים ה, א), ולפירוש הרמ"ז על הזוהר בפרשת אמור.

דשמן המשחה הוא ממו"ס [ממוחא סתימאה]²³² ושזהו שכי' [שכתב] ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' בהר דק"ט ע"ב דאיהו מסטי' [מסטר] דשמאלא דאתמר בה וקדשת את הלויים,

ששמן המשחה הוא מחכמה סתימאה (המוח הנסתר), ושזהו מה שכתוב ברעיא מהימנא, פרשת בהר, דף ק"ט ע"ב: שהוא מצד שמאל, שעליו נאמר "וקדשת את הלויים",

הרמ"ז מסביר ששמן המשחה נמשך מחכמה סתימאה, "המוח הנסתר", הממד הפנימי של כתר. ברעיא מהימנא נאמר שהוא בא מצד שמאל, הקשור לקדושת הלויים.

והיינו מבחי' גבורה דעתיק המלוכש במו"ס [במוחא סתימאה] שמשם נמשך בחי' וקדשת את הלויים וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] עוד פ' תשא בפ"י הרע"מ [הרע"א מהימנא] שם דקפ"ח תחלת ע"א

כלומר, מבחינת הגבורה של עתיק, המלוכשת בחכמה סתימאה, ומשם נמשכת בחינת "וקדשת את הלויים", וכפי שכותב הרמ"ז עוד בפרשת כי תשא, בפירושו שם לרע"א מהימנא, דף קפ"ח, כתחילת ע"א.

הצד השמאלי הזה הוא הגבורה של עתיק, המלוכשת בחכמה סתימאה, וממנה נמשכת קדושת הלויים. הרמ"ז כותב זאת שוב בפירושו לרע"א מהימנא בפרשת כי תשא.

וזהו ענין מ"ש שמן וקטרת ישמח לב²³³ (במשלי ס"י כ"ז ט') וכדפי' בזח"ג [בזהר חלק ג'] ויקרא (דף ח' ע"א)

וזהו ענין הכתוב "שמן וקטרת ישמח לב" (במשלי, פרק כ"ז, [פסוק ט']), כפי שמבואר בזהר, חלק ג', ויקרא (דף ח' ע"א),

"שמן וקטרת ישמח לב" (משלי כז, ט) מתייחס לשני סוגי המור הללו: המור שבשמן, שיורד, והמור שבקטרת, שעולה. הוזהר מבאר את הפסוק הזה בכמה מקומות.

ובפ' צו (דל"ד ע"א וד"ל ע"ב) ובפ' אחרי (דנ"ח סע"ב [סוף עמוד ב])²³⁴ ופי' לב היינו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק [בית המקדש].²³⁵

ובפרשת צו (דף ל"ד ע"א ודף ל' ע"ב), ובפרשת אחרי (דף נ"ח סוף ע"ב). ו"לב" פירושו, כפי שאמרו חז"ל: "וביום שמחת לבו" — זה בניין בית המקדש.

"הלב" הוא בית המקדש, כפי שהמשנה מפרשת את הביטוי "ביום שמחת לבו" כבניין בית המקדש (תענית כו, ב). השמן והקטרת משמחים יחד את המקדש.

ופי' מר דרור לשון חירות ע"ד חרות על הלוחות²³⁶ ובעמ"מ [ובעמק המלך] פי' היינו יסוד אבא המאיר בבנינה וע' בפרדס ערך מר²³⁸ וע' זח"א [זהר חלק א'] ס"פ לך לך

ופירוש "מר דרור" הוא לשון חירות, על דרך "חרות על הלוחות"; ובעמק המלך פירש שהכוונה ליסוד אבא המאיר בבנינה. ועיינו בפרדס, בערך "מר", ובזהר, חלק א', בסוף פרשת לך לך

"מר דרור" נקרא במשמעות של חירות, כמו "חרות" על הלוחות. עמק המלך מפרש זאת כיסוד אבא המאיר בתוך בינה: הערוץ שדרכו נמשכת חכמה אל בינה.

(דף צ"ה ע"ב ודף צ"ו סע"א [סוף עמוד א]), וכל הבירורים הנ"ל היה נעשה ע"י מ"ב מסעות ויסעו ויחנו

(דף צ"ה ע"ב ודף צ"ו סוף ע"א). וכל הבירורים הנזכרים לעיל נעשו באמצעות מ"ב המסעות, "ויסעו... ויחנו",

אדמו"ר הזקן מביא גם את הפרדס ואת הזהר. הוא מוסיף שכל הבירורים הללו התרחשו באמצעות ארבעים ושניים מסעות המדבר, "ויסעו... ויחנו".

כי ענין הנסיעה וחנייה הם בחיי רצוא ושוב ולמעלה בשרשם הם בחיי מטי ולא מטי ועיי רצוא ושוב דוקא נמשך ההשפעה והבירורים

כי הנסיעה והחנייה הן בחינת רצוא ושוב, ולמעלה, בשורשן, הן בחינת מטי ולא מטי; ובאמצעות רצוא ושוב דווקא נמשכים השפע והבירורים,

הנסיעה והחנייה הן "רצוא ושוב" — תנועת הנשמה אל ה' וחזרתה; בשורשן למעלה הן "מטי ולא מטי". תנועה זו הלך ושוב היא שממשיכה את השפע ופועלת את הבירורים.

כמו לולב שצריך נענוע דוקא²³⁹ (וכן בשתי הלחם ע"ג [על גבי] שני כבשים²⁴⁰ מוליך ומביא מעלה ומוריד)

כמו הלולב, שדווקא אותו יש לנענע (וכן בשתי הלחם שעל גבי שני הכבשים: "מוליך ומביא, מעלה ומוריד"),

את הלולב יש לנענע, וכך גם את שתי הלחם של חג השבועות עם שני הכבשים: מוליכים ומביאים, מעלים ומורידים. הנענוע הוא תנועה של יציאה וחזרה.

אשר הוא גייכ בחיי רוי"ש [רצוא ושוב] ועייז דוקא נמשך ההמשכה כוי (עמ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים).²⁴¹

שהוא גם בחינת ריצה ושיבה, ודווקא באמצעותו נמשכת ההמשכה וכו' (ראו מה שכתוב בביאור על [הפסוק] "וקיבל היהודים").

נענוע זה הוא גם בחינת ריצה ושיבה, ובאמצעותו נמשך השפע האלוקי. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "וקיבל היהודים".

והנה בני מררי היו נושאים את הקרשים שהם עצי שיטים עומדים בחיי יראה תתאה. והנה ידוע בכוונת שם הוי' יראה בראש ויראה בסוף

והנה, בני מררי נשאו את הקרשים, שהם "עצי שיטים עומדים", בחינת היראה התחתונה. וידוע בכוונה של שם הוי': יראה בתחילה ויראה בסוף;

משפחת מררי נשאה את הקרשים, "עצי השיטים העומדים", המסמלים את היראה התחתונה. בהתבוננות הקבלית בשם הוי' יש יראה בתחילה ויראה בסוף.

כי ד' אותיות השם הם דחילו ורחימו ודחילו שיראה עילאה הוא בחיי חכמה שלמעלה גם מבי בחיי רחימו.^{242, 243, 244}

כי ארבע אותיות השם הן "יראה ואהבה, אהבה ויראה": היראה העליונה היא בחינת חכמה, שלמעלה אף משתי בחינות האהבה,

ארבע אותיות השם הן "יראה ואהבה, אהבה ויראה": יראה עליונה, אהבה, אהבה, יראה תחתונה. היראה העליונה היא בחינת חכמה, שלמעלה אף משתי בחינות האהבה.

27 ודחילו תתאה הוא למטה מרחימו. וזהו חכמה בראש חכמה בסוף.²⁴⁵ ומררי הוא יד החזקה שמאלו תחת לראשי²⁴⁶ שמחבר בחי' היראה תתאה אל בחי' יראה עילאה לכן היו נושאים את הקרשים.

והיראה התחתונה היא למטה מן האהבה. וזהו "חכמה בראש, חכמה בסוף". ומררי הוא "היד החזקה", "שמאלו תחת לראשי", המחברת את בחינת היראה התחתונה עם בחינת היראה העליונה; לכן נשאו בני מררי את הקרשים.

היראה התחתונה היא למטה מן האהבה, ולכן חכמה, שהיא היראה, עומדת בראש וגם בסוף. מררי, "היד החזקה", "שמאלו תחת לראשי", מחבר את היראה התחתונה עם היראה העליונה, ולכן משפחתו נשאה את הקרשים.

ולכן נק' מררי ע"ש ב"פ [ב' פעמים] מור הנ"ל כי הוא מחבר אלו ב' המור יחד היינו מור שבקטרת

ולכן הוא נקרא מררי על שם שתי הפעמים שבהן נזכר מור לעיל, שכן הוא מחבר את שני מיני המור האלה יחד: כלומר, המור שבקטרת,

השם מררי כולל את המילה מור פעמיים. מררי מחבר את שני מיני המור: זה שבקטרת וזה שבשמן המשחה.

שהיא בחי' ממטה למעלה העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] ועי"ז נתגלה אח"כ מור שבשמן המשחה התגלות חכמה שבאצילות בחי' שמן משחת קדש²⁴⁷ דחילו עילאה ביטול עליון (ועמ"ש ע"פ כי אתה נרי²⁴⁸ בת"א [בתורה אור] פ' מקץ):

שהיא בחינת העלאה מלמטה למעלה, העלאת מים נוקבין; ועל ידי כך מתגלה לאחר מכן המור שבשמן המשחה — התגלות החכמה שבאצילות, בחינת "שמן משחת קודש", היראה העליונה והביטול העליון (וראו מה שנכתב על הפסוק "כי אתה נרי" בתורה אור, פרשת מקץ).

המור שבקטרת עולה מלמטה למעלה כהעלאת מים נוקבין, ועל ידי כך מתגלה המור שבשמן המשחה: החכמה שבאצילות, היראה העליונה והביטול העליון. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "כי אתה נרי" בתורה אור.

28 קיצור. (ענין קטרת הוא העלאה ממטה למעלה בחי' ריח ובו היה מור ועי"ז אח"כ שמן המשחה מלמעלה למטה והיה בו מר דרור הארת עתיק המאיר במו"ס [במוחא סתימאה] להיות המשכה

תקציר. (ענין הקטרת הוא העלאה מלמטה למעלה, בבחינת ריח, ובה היה מור; ועל ידי כך בא אחר כך שמן המשחה, מלמעלה למטה, ובו היה מר דרור — הארת עתיק המאירה במוחא סתימאה, כדי שתהיה המשכה;

תקציר סעיף 4: הקטרת עולה מלמטה למעלה כריח, והמור שבה הוא העלאה זו. באמצעותה יורד אחר כך שמן המשחה מלמעלה, והמר דרור שבו הוא הארת עתיק המאירה במוחא סתימאה וממשיכה את האור למטה.

וכן יסוד אבא המאיר בבינה וזהו שמן וקטרת ישמח לב²⁴⁹ ובחיי מררי היינו שמחבר ב' בחיי מר הנ"ל דקטרת ושמן):

וכן יסוד אבא המאיר בבינה. וזהו "שמן וקטרת ישמח לב". ובחינת מררי היא שמחברת את שתי בחינות המור שהוזכרו לעיל, של הקטורת ושל השמן.)

המר דרור הוא גם יסוד אבא המאיר בבינה, ושניהם יחד הם "שמן וקטרת ישמח לב". מררי מחבר את שני סוגי המור — של הקטורת ושל השמן.

קטע 5 • 291-35

גרשון, אהרן והמדות המקיפות

29 ה ובני גרשון היו נושאים את יריעות המשכן שהם בחיי המקיפים ובהם נאמר ע"פ אהרן ובניו²⁵⁰ כו'

5. בני גרשון נשאו את יריעות המשכן, שהן בחינת המקיפים; ועליהן נאמר: "על פי אהרן ובניו" וכו'.

סעיף 5 עוסק במשפחת גרשון, שנשאה את יריעות המשכן, המייצגות את בחינת המקיפים. התורה אומרת שעבודתם הייתה "על פי אהרן ובניו" (במדבר ד, כז).

כי היריעות היו מתכלת כו' נגד ששה מדות, והנה להבין למה שרש המדות בבחי' מקיפים

היריעות היו מצמר תכלת וכו', כנגד שש המדות. כדי להבין מדוע שורש המדות הוא בבחינת המקיפים:

היריעות, שהיו עשויות צמר תכלת וצבעים נוספים, מקבילות לשש המדות. אדמו"ר הזקן שואל מדוע שורש המדות נמצא בבחינת המקיפים.

והענין כי עם היות שהמדות הם נולדים מהשכל שע"י שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

וסוכ"ע ע"י נולדים המדות להיות כלות הנפש

העניין הוא שאף שהמדות נולדות מן השכל — שכן על ידי התבוננות בגדולתו של אין סוף ברוך הוא, ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין, נולדות המדות, עד שהנפש כלה באהבה —

בדרך כלל הרגשות נולדים מן השכל. התבוננות בגדולת ה', הן בכך שהוא ממלא את העולמות והן בכך שהוא מקיף אותם, מולידה רגשות כמו כמיהת הנפש לכלות באהבה.

אמנם שרש ומקור המדות הם למעלה מהשכל היינו מן הרצון שבנפש שהוא למעלה מהשכל חו"ב [חכמה

ובינה] וכן למעלה המדות דז"א נולדים מחו"ב [מחכמה ובינה]

אף על פי כן, השורש והמקור של המדות נמצאים למעלה מן השכל, כלומר ברצון שבנפש, שהוא למעלה מן השכל — חכמה ובינה. וכך גם למעלה: המדות של ז"א נולדות מחכמה ובינה,

אך שורשן העמוק יותר של המדות נמצא למעלה מן השכל, ברצון שבנפש. בדומה לכך, למעלה, המדות של ז"א נולדות מחכמה ובינה.

אמנם שרשן ומקורן מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דא"א שהם המדות שברצון הנק' כתר והן הנק' בזהר טורי חשוכא^{251, 252}

אולם שורשן ומקורן הוא בחג"ת דא"א, שהן המדות שברצון, הנקרא כתר; והן נקראות בזהר "טורי חשוכא", אולם שורשן הוא בא"א, פרצוף שבכתר: החסד, הגבורה והתפארת שלו הן המדות שברצון עצמו. הוזהר מכנה אותן "הרי חושך".

כי המדות נק' הרים ומדות שברצון נק' טורי חשוכא לפי שהם למעלה מהשכל ואינם מושגים.

שהרי המדות נקראות "הרים", והמדות שברצון נקראות "הרי חושך", משום שהן למעלה מן השכל ואינן מושגות.

המדות נקראות "הרים", והמדות שברצון נקראות "הרי חושך", משום שהן נסתרות למעלה מן השכל ואי אפשר להשיגן. ה"חושך" שבהן מבטא את היותן מעבר להשגה.

(ולכן שרש המדות מבחי מקיפים וימינו תחבקני^{253, 254} ועמ"ש מענין זה בביאור ע"פ שימני כחותם²⁵⁵ ועמ"ש בדי"ה להבין ביאור²⁵⁶ ענין האבות הן הן המרכבה בפי יתרו).

(ולכן שורש המדות הוא בבחינת המקיפים, "וימינו תחבקני". ועיין במה שנכתב בעניין זה בביאור על הפסוק "שימני כחותם", וכן במה שנכתב במאמר המתחיל "להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה", בפרשת יתרו.)

לכן המדות מושרשות בבחינת המקיפים, כמו בפסוק "וימינו תחבקני" (שיר השירים ב, ו), המתאר חיבוק המקיף את האדם. אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בנושא.

והנה אע"פ [אף על פי] ששרש המדות דו"א הוא מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דא"א עכ"ז [עם כל זה] אין ערוך ביניהם וכמו אברהם שהיה מבחינת חסד דו"א אמר על עצמו ואנכי עפר ואפר²⁵⁷ כלומר שלגבי מקור החסד הוא

והנה, אף ששורש המדות של ז"א הוא בחג"ת דא"א, אין ביניהן שום יחס והשוואה. אברהם, שהיה מבחינת חסד דו"א, אמר על עצמו: "ואנכי עפר ואפר"; כלומר, ביחס למקור החסד הוא

אף שהמדות של ז"א מושרשות במדות של א"א, אין ביניהן כל השוואה. אברהם, המייצג את חסד דו"א, אמר "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז) ביחס למקור החסד.

כמו ערך האפר שנשאר מן העץ אחר שנשרף לגבי עצמיות העץ שאינו בערך כלל וכך ערך החסד דו"א לגבי חסד דא"א

כמו היחס בין האפר שנותר מן העץ לאחר שנשרף לבין עצמות העץ עצמו, שאין ביניהם שום ערך; וכך היחס בין החסד של ז"א לחסד של אריך אנפין;

לאפר אין שום ערך ביחס לעצמות העץ שממנו נוצר. כך גם החסד של ז"א ביחס לחסד של אריך אנפין.

כי חסד דא"א הוא רק בחי' מקור ושרש המדות ולא מדות ממש (וכמו עד"מ מתיקות התפוח הנמשך מהמזל המכה בו²⁵⁸ ואומר לו גדל שאין בהמזל מערך ומהות המתיקות גשמי

כי החסד של אריך אנפין הוא רק בחינת מקור ושורש למדות, ולא מדות ממש. (כמו למשל מתיקות התפוח, הנמשכת מן המזל המכה בו ואומר לו: "גדל"; במזל אין כלל מידת המתיקות הגשמית וטבעה,

החסד של אריך אנפין הוא רק המקור והשורש של המדות, ואינו מדה עצמה. מתיקות התפוח נמשכת מן המזל, מקורו העליון, ש"מכה בו ואומר לו: 'גדל' (בראשית רבה י, ו), אך במזל עצמו אין מתיקות גשמית.

אלא שם הוא עד"מ עריכות ומתיקות רוחניים ובהשתלשלות נעשה מתיקות גשמי כך עד"מ אין ערך מדות דאצי' לגבי המדות שבכתר שהם רק מקור ושרש המדות וזהו ענין אב הרחמים היינו שהוא מקור ושרש למדת הרחמים

אלא יש בו, למשל, עריכות ומתיקות רוחניות, ובאמצעות השתלשלות הן נעשות למתיקות גשמית. כך גם, למשל, אין ערך בין המדות של אצילות לבין המדות שבכתר, שהן רק מקור ושורש למדות. וזהו ענין "אב הרחמים": שהוא מקור ושורש למדת הרחמים;

במזל המתיקות היא רוחנית, ורק באמצעות השתלשלות היא נעשית גשמית. כך גם המדות שבכתר הן רק שורש למדות שבאצילות. כאשר אומרים על ה' "אב הרחמים", הכוונה שהוא מקור הרחמים, ולא הרחמים עצמם.

אבל אב הרחמן²⁵⁹ היינו שהוא רחמן במדת רחמנות ממש והיינו בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות. ולכן אומרים אב הרחמים בתפלת מוסף וכן בנעילה דיוהכ"פ [דיום הכיפורים] ועמ"ש מענין אב הרחמים בביאור ע"פ שחורה אני ונאווה. ובד"ה כי ביום הזה יכפר.

ואילו "אב הרחמן" פירושו שהוא רחמן במדת הרחמנות ממש, וזהו בעשר הספירות של אצילות. לכן אומרים "אב הרחמים" בתפלת מוסף, וכן בתפילת נעילה ביום הכיפורים. וראו מה שנכתב בענין "אב הרחמים" בביאור על [הפסוק] "שחורה אני ונאווה", ובמאמר הפותח במילים "כי ביום הזה יכפר".

"אב הרחמן" מתאר רחמים ממש, ברמת עשר הספירות של אצילות. "אב הרחמים", שהוא מקור הרחמים, נאמר בתפילת מוסף ובתפילת נעילה ביום הכיפורים.

והנה כדי לחבר את המדות דז"א לשרשן ומקורן הוא ע"י יד הגדולה וזה היה בחי' אהרן כה"ג [כהן גדול] שהוא מבחי' חסד דא"א שנק' יד הגדולה

והנה, כדי לחבר את המדות של ז"א לשרשן ולמקורן, הדבר נעשה באמצעות "היד הגדולה". זו הייתה בחינתו של אהרן הכהן הגדול, שהיה מבחינת החסד של אריך אנפין, הנקרא "היד הגדולה".

המדות של ז"א מתחברות לשרשן באמצעות "היד הגדולה", שהיא החסד של אריך אנפין. זו הייתה בחינתו של אהרן הכהן הגדול, שמידתו היא החסד העליון הזה.

ולכן מת אהרן ונקבר בהר ההר²⁶⁰ כי המדות דז"א נק' הרים ומקורן המדות דא"א נק' הר ההר ושם הוא שרש הדיקנא זקן אהרן²⁶¹

לכן אהרן מת ונקבר בהר ההר: מדות ז"א נקראות "הרים", ומקורן, מדות אריך אנפין, נקרא "הר ההר". שם גם נמצא שורש הדיקנא, "זקן אהרן".

אהרן נקבר בהר ההר, "ההר של ההר": המדות של ז"א נקראות "הרים", ומקורן באריך אנפין נקרא "הר ההר". גם שורש ה"דיקנא" הקבלי נמצא שם, ומכאן "זקן אהרן" (תהלים קלג, ב).

ולכן היה יכול להמשיך המדות דא"א שיתלבשו במדות דז"א לכן שמו אהרן פי' א' הר ו' היינו המדות שבכתר כי אלף אותיות פלא²⁶² כו'

ולכן היה יכול להמשיך את מדות אריך אנפין, כדי שיתלבשו במדות ז"א. משום כך שמו אהרן: א', הר, ו'; כלומר, המדות שבכתר, שכן האות א' רומזת לפלא וכו';

אהרן יכול היה להמשיך את המדות של אריך אנפין לתוך המדות של ז"א. שמו רומז לכך: א' והר, כלומר "הר", הם המדות שבכתר, שכן א' היא ראשי התיבות של "פלא", "wonder".

ואח"כ כשהוא משפיע וממשיך אותם למטה שיתלבשו ויתגלו בז"א היינו נון פשוטה שהוא מורה על התפשטות והמשכה ארוכה מלמעלה למטה (ועמ"ש סד"ה אחרי²⁶³ הוי' אלקיכם תלכו²⁶⁴ כו' וכו' תדבקון)

ואחר כך, כשהוא משפיע וממשיך אותן למטה, כדי שיתלבשו ויתגלו בז"א, הדבר מרומז בנ' פשוטה, המציינת התפשטות והמשכה ארוכה מלמעלה למטה. (וראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "אחרי הוי' אלקיכם תלכו" וכו', "וכו' תדבקון").

הנ' הפשוטה שבשם אהרן, שצורתה קו ארוך כלפי מטה, מסמלת את המשכת המדות למטה, כדי שיתגלו בז"א. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "אחרי הוי' אלקיכם תלכו".

ולכן נאמר בגרשון ע"פ אהרן כי גרשון היה נקרא על שם שהוא מגרש החיצונים ונאמר ימ ינך ה' תרעץ אויב²⁶⁵ שמגרש המדות הרעות שיניקתם ממדות דז"א

לכן נאמר על גרשון "על פי אהרן": הוא נקרא כך משום שהוא מגרש את הכוחות החיצוניים; ועל כך נאמר: "ימינך ה' תרעץ אויב" — היא מגרשת את המדות הרעות, שהיניקה שלהן היא ממדות ז"א.

לכן שירת גרשון הייתה "על פי אהרן": שמו גרשון נגזר מן השורש גר"ש, שמשמעותו לגרש, משום שהוא גירש את הכוחות החיצוניים. וכמו שנאמר: "ימינך ה' תרעץ אויב" (שמות טו, ו) — היא מגרשת את הרגשות הרעים, היונקים ממדות ז"א.

אבל בהגלות נגלות המדות שלמעלה מהשכל הם מתגרשים ואין להם יניקה כו' וכל זה הוא מבחי' ימין דייקא משא"כ מבחי' גבורה שהרי רישיה דעשו בעיטפיה דיצחק^{266, 267}

אבל כאשר מתגלות המדות שלמעלה מן השכל, המדות הרעות מגורשות ואין להן ממה לינוק וכו'. כל זה נעשה דווקא מבחינת ימין, ולא מבחינת גבורה, שהרי "רישיה דעשו בעיטפיה דיצחק".

כאשר מתגלים הרגשות שלמעלה מן השכל, הרגשות הרעים מגורשים ואין להם ממה לינוק. הדבר נובע דווקא מצד ימין, ולא מצד גבורה, שהרי ראשו של עשו מונח "בחי' של יצחק", והוא יונק מגבורה.

ולכן נאמר בו ע"פ אהרן כי ע"י אהרן היתה זאת ההתגלות והמשכה והתפשטות למטה בז"א מא"א [מאריך אנפין] ימין ה' דלית שמאלא בהאי עתיקא²⁶⁸ כו'

לכן נאמר עליו "על פי אהרן", משום שבאמצעות אהרן הייתה ההתגלות הזאת, וכן ההמשכה וההתפשטות למטה בז"א מאריך אנפין: "ימין הי", שהרי "לית שמאלא בהאי עתיקא" וכו'.

לכן עבודתו של גרשון הייתה "על פי אהרן": באמצעות אהרן התגלתה חסד של אריך אנפין ונמשכה למטה אל ז"א. על אריך אנפין אומר הזוהר: "לית שמאלא בהאי עתיקא" — אין צד שמאל בעתיק הזה; כולו ימין.

וימינך ה' תרעץ כו' וזהו גרש ואח"כ ו"ן כי וי"ו מורה על המשכה למטה ונו"ן מורה על המשכה יותר למטה.

"וימינך ה' תרעץ" וכו'. וזהו "גרש" ואחר כך "ו"ן": ו' מורה על המשכה למטה, ונ' מורה על המשכה למטה עוד יותר.

השם גרשון מורכב אפוא מ"גרש", שפירושו לגרש, ואחר כך ו' ונ'. ו' מסמלת המשכה למטה, והנ' הסופית מסמלת המשכה למטה עוד יותר.

30 ולכן במשא המשכן היה כאו"א [כל אחד ואחד] נושא כפי מדרגתו וגרשון ע"פ אהרן היה מחבר וממשיך התגלות מדות דא"א בז"א ואח"כ

לכן, בנשיאת המשכן נשא כל אחד לפי מדרגתו. וגרשון, "על פי אהרן", היה מחבר וממשיך את התגלות מדות אריך אנפין בז"א (המדות); ולאחר מכן

כל משפחת לויים נשאה את חלק המשכן שהתאים למדרגתה. גרשון, שפעל "על פי אהרן", חיבר את מדות אריך אנפין עם ז"א והמשיך את התגלות למטה.

היה יכול להמשיך ולהשפיע למטה התגלות בחי' ימינך ה' תרעץ אויב²⁶⁹ ע"י מ"ב מסעות בנסיעתן וחנייתן שבהגלות נגלות אור חסד זה א"ס אזי נגרשו החיצונים

יכול היה להמשיך ולהשפיע למטה את התגלות הבחינה של "ימינך ה' תרעץ אויב", באמצעות ארבעים ושניים המסעות, בנסיעתם ובחנייתם. שכן כאשר התגלה אור חסד זה של אין סוף, גורשו הכוחות החיצוניים.

כך ניתן היה להמשיך למטה את כוחו של "ימינך ה' תרעץ אויב" באמצעות ארבעים ושניים המסעות. כאשר התגלה אור החסד הזה, אורו של אין סוף, נדחו הכוחות החיצוניים.

לכן היו בני גרשון נושאים יריעות המשכן שהם מקיפים ונעשו מתכלת כו' שהם נגד המדות אשר שרשם ומקורן מא"א [מאריך אנפין] מדות שברצון בחי' מקיפים

לכן נשאו בני גרשון את יריעות המשכן, שהן מקיפות ועשויות תכלת וכו'; הן מקבילות למדות שמקורן ושורשן באריך אנפין — המדות שברצון, בחינת המקיפים;

לכן נשאו בני גרשון את היריעות, המייצגות את הבחינה המקיפה, והעשויות תכלת וצבעים נוספים. הן מקבילות למדות ששורשן באריך אנפין, למדות שברצון, שהן בבחינת מקיפים.

כי אין שייך שם לקרוא בשם מדה גלויה רק בחי' מקיף שרש ומקור על מדות שלמטה בז"א כו' (ועיין בזהר ויקרא) (ד"ז סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ מדותיו ודאי כד"א [כמה דאת אמר] ע"פ אהרן ובניו תהיה ²⁷⁰ כו'

שכן שם אין מקום לדבר על מדה גלויה, אלא רק על בחינת מקיף, השורש והמקור למדות שלמטה בז"א וכו'. (ועיין בזהר, ויקרא) (דף ז, סוף ע"ב): "במדותיו" — ודאי, כפי שנאמר: "על פי אהרן ובניו תהיה" וכו'.

במדרגה זו אי אפשר לדבר על רגש גלוי, אלא רק על שורש ומקור מקיף לרגשות של ז"א שלמטה. הוזהר על ויקרא קושר בין "במדותיו" לבין "על פי אהרן ובניו".

ועמ"ש פי' שיוורד ע"פ מדותיו ²⁷¹ לקמן סד"ה בהעלותך את הנרות ^{272, 273} ועי' לעיל בפ' במדבר סד"ה וידבר כו' שאו כו' במש"ש [כמה שכתוב שם] בחי' אהרן הכהן המביא רצון העליון אל בית אמי כו'.

ועיין במה שנכתב על פירוש "שיוורד על פי מדותיו" להלן, בסוף המאמר המתחיל "בהעלותך את הנרות"; ועיין לעיל, בפרשת במדבר, בסוף המאמר המתחיל "וידבר" וכו', "שאו" וכו', במה שנכתב שם על בחינת אהרן הכהן, המביא את הרצון העליון אל "בית אמי" וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה להסברו בפרשת בהעלותך על השמן "שיוורד על פי מדותיו" (תהלים קלג, ב), ולדיונו בפרשת במדבר על אהרן, המביא את הרצון העליון אל "בית אמי".

ועמ"ש בענין גי' ידות סד"ה חייב אינש ²⁷⁴ לבסומי בפוריא בענין כי יד על כס ²⁷⁵ כו'

ועיין במה שנכתב בענין שלוש ידות, בסוף המאמר המתחיל "חייב אינש לבסומי בפוריא", בענין "כי יד על כס" וכו'.

הוא מפנה גם לסוף המאמר על פורים שבתורה אור, העוסק ב"יד על כס" ובשלוש הידות.

ועיין בפרדס שכ"א פרק י"ב ובעה"כ [ובערכי הכינויים] ערך יד ג"פ [גי' פעמים] יד שם מ"ב וכ"ה בע"ח [בעץ חיים] סוף שער כסה"כ [כסא הכבוד].

ועיין בפרדס, שער כ"א, פרק י"ב, ובערכי הכינויים, בערך "יד": שלוש פעמים יד הן שם בן מ"ב; וכך גם בעץ חיים, בסוף שער כסא הכבוד.

בפרדס ובעץ חיים מוסבר ששלוש פעמים יד (14) הן 42, שם בן מ"ב. הדבר קושר את שלוש הידות לארבעים ושניים המסעות.

וזהו ענין מ"ב מסעות וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי בני ישראל^{276, 277} ועי' ברע"מ [ברע"א מהימנא] פ' עקב (דף ע"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה²⁷⁸ בפ"י שאו ידיכם קדש²⁷⁹ כו'.

וזהו ענין ארבעים ושניים המסעות, וכפי שנכתב במקום אחר, בביאור על הפסוק "אלה מסעי בני ישראל"; ועיין ברע"א מהימנא, פרשת עקב (דף ע"ב, סוף ע"ב); ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "צאינה וראינה", כפירוש "שאו ידיכם קודש" וכו'.

זהו ענינם של ארבעים ושניים המסעות, כפי שמסביר אדמו"ר הזקן על "אלה מסעי בני ישראל" (במדבר לג, א). הוא מציין גם לרע"א מהימנא ולמאמרו "צאינה וראינה".

ועמ"ש בביאור ע"פ והניף הכהן אותם על לחם הבכורים²⁸⁰ שתנופת כבשי עצרת הוא ג"כ עליות המדות דז"א בחג"ת [בחסד גבורה תפארת] דא"א ומ"מ שתי הלחם תשב"כ [תורה שבכתב] ותשב"ע"פ [ותורה שבעל פה] הם למעלה משני הכבשים ע"ש.

ועיינו במה שנכתב בביאור על [הפסוק] "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים": הנפת כבשי עצרת היא גם עליית המדות של ז"א אל חסד, גבורה ותפארת של אריך אנפין; ואף על פי כן, שתי הלחם, שהן תורה שבכתב ותורה שבעל פה, גבוהות משני הכבשים. עיינו שם.

בביאור על הנפת שתי הלחם כחג השבועות מוסבר שגם הנפת הכבשים היא עליית המדות של ז"א אל המדות של אריך אנפין. וככל זאת, שתי הלחם, התורה שבכתב והתורה שבעל פה, עומדות למעלה מן הכבשים.

31 ומזה יובן גם כאן דאע"ג [דאף על גב] שבני גרשון נושאים היריעות מ"מ בני קהת שהיו נושאים הכלים הארון שבו הלוחות כו' הוא בחי' גבוה יותר וזהו ענין יד רמה.

ומכאן יובן גם כאן: אף שבני גרשון נשאו את היריעות, הרי שבני קהת, שנשאו את הכלים — את הארון שבו היו הלוחות וכו' — הם בבחינה גבוהה יותר; וזהו ענין "יד רמה".

מהמשל של חג השבועות עולה שאף שבני גרשון נשאו את היריעות, בני קהת, שנשאו את הארון עם הלוחות, נעלים מהם. קהת הוא בחינת "יד רמה".

וי"ל [ויש לומר] ג"כ ג' ידות הנ"ל הם ג"כ חג"ת [חסד גבורה תפארת] דע"י [דעתיק יומין] כי מררי אריתי מורי²⁸¹ מור שבשמן המשחה גבורה דע"י [דעתיק יומין] המלוכש במו"ס [במוחא סתימאה] ויד הגדולה י"ל [יש לומר] חסד דעתיק המלוכש בגלגלתא ויד רמה ת"ת [תפארת] דע"י [דעתיק יומין] ודעת דע"י [דעתיק יומין] כו'

ויש לומר גם ששלוש הידיים הנזכרות לעיל הן גם חסד, גבורה ותפארת של עתיק יומין: על מררי נאמר "אריתי מורי" — המור שבשמן המשחה — והוא גבורה דעתיק יומין המלוכשת במוחא סתימאה; והיד הגדולה היא, יש לומר, חסד דעתיק המלוכש בגלגלתא; והיד הרמה היא תפארת דעתיק יומין ודעת דעתיק יומין וכו'.

אפשר לראות את שלוש הידיים גם כחסד, גבורה ותפארת של עתיק יומין, הדרגה הפנימית ביותר שבכתר. מררי הוא גבורה דעתיק המלוכשת במוחא סתימאה, בחינת המור שבשמן המשחה; היד הגדולה היא חסד דעתיק המלוכש בגלגלתא; והיד הרמה היא תפארת ודעת דעתיק.

ומשם שרש התורה כמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ קרח ע' [עיינ] מ"ש ע"פ הזהר וישב דקפ"א ע"פ וגבה מאד ²⁸² מסטרא דיעקב.

ומשם שורש התורה, כמו שכותב הרמ"ז בתחילת פרשת קורח. ראו את מה שכתוב על הזוהר, וישב, דף קפ"א, על [הפסוק] "וגבה מאד": "מצד יעקב".

שורש התורה נמצא שם, בתפארת ובדעת דעתיק, כפי שכותב הרמ"ז, ולכן קהת נשא את הארון. הזוהר על "וגבה מאד" (ישעיהו נ"ב, י"ג) קושר את המעלה הזאת ל"מצד יעקב".

32 ועי"ל [ועוד יש לומר] בענין ג' ידות הנ"ל שהם הג' לויים דהנה מבואר במ"א בסידור בביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו ענין וארבע הידות ²⁸³ יהיה לכם כו' היינו שיש ב"פ [ב' פעמים] ימין וב"פ [וב' פעמים] שמאל.

ועוד אפשר לומר בעניין שלוש הידיים שהוזכרו לעיל, שהן שלושת הלויים: במקום אחר מבואר בסידור, בביאור על הפסוק "אחרי ה' אלקיכם תלכו", עניין "וארבע הידות יהיו לכם" וכו' — כלומר, שיש פעמיים ימין ופעמיים שמאל.

הסבר נוסף לעניין שלוש הידיים: בסידור של אדמו"ר הזקן, בביאור על "אחרי ה' אלקיכם תלכו", נדון הפסוק "וארבע הידות". יש שתי ידיים ימניות ושתי ידיים שמאליות.

והוא מ"ש שמאלו תחת לראשי וכתוב שמאלו תחת ראשי ^{284, 285} אשר שמאל הראשון הוא מה שהמקבל דוח' [דוחק] ומשפיל את עצמו ע"י מרירות ואעפ"כ [ואף על פי כן] נק' שמאלו

וזהו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", וכן נאמר "שמאלו תחת ראשי": השמאל הראשון הוא כאשר המקבל דוחה את עצמו ומשפיל את עצמו באמצעות מרירות, ואף על פי כן הוא נקרא "שמאלו",

בשיר השירים נאמר פעמיים "שמאלו תחת לראשי" (ב, ו; ח, ג), בניסוחים מעט שונים. ה"שמאל" הראשון הוא של המקבל עצמו: הוא דוחה את עצמו ומשפיל את עצמו מתוך מרירות.

כי הענין שהאדם נוטל כביכול שמאלו של הקב"ה תחת ראשי דהיינו שמתבונן במוח שבראשו ריחוקו מה' ועי"ז נעשה לבו נשבר ונדכה ²⁸⁶

כי העניין הוא שהאדם נוטל כביכול את יד שמאל של הקדוש ברוך הוא ומניח אותה "תחת ראשי": כלומר, הוא מתבונן במוח שבראשו בריחוקו מה', ועל ידי כך לבו נעשה שבור ונדכה.

הדבר עדיין נקרא "שמאלו", מפני שהאדם נוטל כביכול את יד שמאל של ה' ומניח אותה תחת ראשו: הוא מתבונן בשכלו עד כמה הוא רחוק מה'. בעקבות זאת לבו נעשה שבור ונדכה.

וזהו ענין אחרי ה' ואח"כ תלכו היא מדת האהבה בחי' רצוא בחי' ימין מקרבת וזהו עצמו ענין מררי שהוא בחי' שמאלו ובחי' גרשון

וזהו ענין "אחרי ה'", ולאחר מכן "תלכו" — מידת האהבה, בחינת רצוא, בחינת ימין מקרבת. וזה עצמו עניינו של מררי, שהוא בחינת "שמאלו", ושל גרשון,

זהו "אחרי ה'", שקודם ל"תלכו" — האהבה שרצה אל ה', היד הימנית שמקרבת. מררי הוא יד שמאל זו, וגרשון הוא יד ימין.

שהוא בחי' ימין כנ"ל. אך אחר הרצוא נמשך בחי' שוב ע"ד וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק.^{287, 288}

שהוא בחינת ימין, כאמור לעיל. אך לאחר הרצוא נמשכת בחינת שוב, בדומה ל"וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק".

לאחר הרצוא בא השוב: "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" (שמות כ, טו). השוב הזה הוא השמאל השני.

33 והוא ענין שמאל הכי דהיינו שמאל של המשפיע שבחי' השמאל דוחה הוא אינו ענין ריחוק ממש אלא להיות בחי' שוב לאחד.

וזהו עניינה של השמאל השנייה, כלומר השמאל של המשפיע: בחינה זו של "השמאל דוחה" אינה עניין של התרחקות ממש, אלא נועדה להביא לבחינת השיבה אל האחד.

השמאל השנייה שייכת למשפיע, ה' ה"דחייה" שלה אינה יוצרת ריחוק ממשי, אלא מביאה ל"שיבה" אל האחד.

וכענין ותתצב אחותו מרחוק²⁸⁹ והוא מבחי' חכמה אמור לחכמה אחותי את²⁹⁰ וב"פ [ובי פעמים] שמאל זהו ענין מררי ב"פ [בי פעמים] מר

וכמו בעניין "ותתצב אחותו מרחוק", שהוא מבחינת חכמה: "אמור לחכמה: אחותי את". ושתי בחינות השמאל הן עניינה של מררי — פעמיים מר.

מרים "עמדה מרחוק" (שמות ב, ד) והשגיחה על משה; עניין זה קשור לחכמה: "אמור לחכמה: אחותי את" (משלי ז, ד). שתי בחינות השמאל הן מררי, ששמו כולל את המילה "מר" פעמיים.

היינו כי בחי' שמאל הנ"ל ובי' בחי' הנ"ל נקי' הכל עצי שטים עומדים יראה תתאה ויראה עילאה שכי' [שכל זה] נקי' עמידה וביטול וכמ"ש ויעמדו מרחוק²⁹¹ ועמ"ש ע"פ אתם נצבים²⁹² לפני ה'.

כלומר, שתי בחינות השמאל שנזכרו לעיל. שתי הבחינות הללו נקראות יחד "עצי שטים עומדים": יראה תתאה ויראה עילאה, שכולן נקראות עמידה וביטול, כמו שנאמר: "ויעמדו מרחוק". ועיינו במה שנכתב על הפסוק "אתם נצבים לפני הוי"י".

שתי בחינות השמאל, יראה תתאה ויראה עילאה, הן "עצי השיטים העומדים" — עמידה וביטול, כמו בפסוק "ויעמדו מרחוק". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "אתם נצבים... לפני הוי"י".

34 וב"פ [ובי פעמים] ימין זהו ענין בני גרשון נושאי היריעות אה"ע [אהבת עולם] ואה"ר [ואהבה רבה] ועמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב^{293, 294} בענין ויחד לבכינו.

ושתי בחינות הימין הן עניינם של בני גרשון, נושאי היריעות: אהבת עולם ואהבה רבה. ועייין במה שכתוב במאמר המתחיל "מי מנה עפר יעקב", בעניין "ויחד לבכנו".

שתי בחינות הימין הן בני גרשון, שנשארו את היריעות: שתי דרגות של אהבה, הנקראות על שם התפילות אהבת עולם ואהבה רבה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "מי מנה עפר יעקב", על המילים "ויחד לבכנו".

ובני קהת נושאי הארון היינו בענין משי"ש [מה שכתוב שם] בפ"י ובקולו תשמעו²⁹⁵ כו' גם כמ"ש בד"ה זכור ושמור²⁹⁶ בענין ההעלאה בחי"התורה שנקרא אדם לקשרו ולחברו לעצמות אור א"ס בחי'

ובני קהת, נושאי הארון, הם בעניין מה שכתוב שם בפירוש "ובקולו תשמעו" וכו'; וכן כפי שכתוב במאמר המתחיל "זכור ושמור", בעניין העלאת בחינת התורה, הנקראת "אדם", כדי לקשרה ולחברה לעצמות אור אין סוף, בחינת

בני קהת נשאו את הארון, והדבר מקביל להעלאת התורה, הנקראת "אדם", כדי לקשרה לעצמות אור אין סוף. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "ובקולו תשמעו" ועל "זכור ושמור".

כי לא אדם הוא²⁹⁷ כו' ע"ש ועד"ז הוא ענין נשיאת הארון וא"כ בחי' יד זהו ענין והחמישית לפרעה²⁹⁸ בחי' התגלות עתיק שבכינה כו'

"כי לא אדם הוא" וכו', עיין שם. ועל דרך זה הוא עניין נשיאת הארון. ואם כן, בחינת יד היא עניין "והחמישית לפרעה": בחינת התגלות עתיק שבכינה וכו'.

עצמות זו היא "לא אדם" (שמואל א טו, כט), למעלה מבחינת התורה הנקראת "אדם", ונשיאת הארון קושרת את התורה אליה. זהו ה"חמישית" שניתנה "לפרעה" (בראשית מז, כד): התגלות עתיק שבכינה.

וע' במא"א [במאורי אור] אות יו"ד²⁹⁹ סעיף כ"ז [כל זה] מבואר ב"פ [כ' פעמים] ימין ושמאל הם או"א [אבא ואימא] וזו"נ [וזהיר אנפין ונוקבא] וא"כ זהו ענין ד' הידות כו' והחמישית כנ"ל:

ועיין ב-Me'orei Or, אות יו"ד, סעיף 27, שם מבואר ששתי בחינות הימין והשמאל הן אבא ואמא וז"א ונוקבא; ואם כן, זהו ענין ארבע הידיות וכו', והחמישית, כנזכר לעיל.

ב-Me'orei Or מוסבר ששתי בחינות הימין ושתי בחינות השמאל הן אבא ואמא, וז"א ונוקבא. אלה הן ארבע הבחינות; החמישית, שלמעלה מהן, היא זו שתוארה לעיל.

35 קיצור. ענין בני גרשון שנשאו היריעות שמחברים המדות שלמטה מהשכל אל המדות שלמעלה מהשכל וזהו על פי אהרן. ועי"ז מגרש המדות הרעות.

סיכום. ענינם של בני גרשון, שנשאו את היריעות, הוא לחבר את המדות שלמטה מן השכל אל המדות שלמעלה מן השכל; וזהו "על פי אהרן". ועל ידי כך הם מגרשים את המדות הרעות,

סיכום סעיף 5: בני גרשון נשאו את היריעות וחיברו את הרגשות שלמטה מן השכל אל הרגשות שלמעלה ממנו, "על פי אהרן". כך הם מגרשים את הרגשות הרעים.

ע"י שיורד ע"פ מדותיו³⁰⁰ של הקב"ה עוי"ל [עוד יש לומר] בענין ג' ידות ע"ד וארבע הידות יהיה לכם³⁰¹ שהם ב"פ [בי פעמים] ימין וב"פ [ובי פעמים] שמאל שבפסוק שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני³⁰² שהפסוק נאמר ב' פעמים בשיר השירים.

באמצעות מה ש"יורד על פי מדותיו" של הקדוש ברוך הוא. אפשר לומר עוד בעניין שלוש הידיים, על דרך "וארבע הידות יהיה לכם": הן שתי פעמים ימין ושתי פעמים שמאל, בפסוק "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", שכן הפסוק נאמר פעמיים בשיר השירים.

הדבר נעשה באמצעות השפעת ש"יורד על פי מדותיו" של הקדוש ברוך הוא. אפשר לפרש גם את שלוש הידיים כ"ארבע הידות" — שתי ימניות ושתי שמאליות — מפני שהפסוק "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" מופיע פעמיים בשיר השירים.

וזהו ענין בני גרשון ובני מררי שבני גרשון מחברים השני בחינות³⁰³ שמאל. והחמישית היא בחי' שלמעלה מימין ושמאל שאין שם התחלקות חו"ג [חסד וגבורה] זהו ענין בני קהת שנשאו את הארון שהוא קדש הקדשים:

וזהו ענינם של בני גרשון ושל בני מררי: בני גרשון מחברים את שתי הבחינות של שמאל. והבחינה החמישית היא בחינה שלמעלה מימין ומשמאל, ושם אין חלוקה בין חסד לגבורה; זהו ענינם של בני קהת, שנשאו את הארון, שהוא קודש הקודשים.

כאן נאמר שבני גרשון מחברים את שתי הבחינות של שמאל; בהערת קה"ת מצוין שקטע שהושמט כאן נדפס בין ההוספות. הבחינה החמישית, שלמעלה מימין ומשמאל ושבה אין חסד וגבורה מחולקים, היא בחינת בני קהת, שנשאו את ארון קודש הקודשים.

קטע 6 • 36-41

"יקרה מפנינים"

36 ו והנה בבני קהת נאמר נשיאות ראש ובבני גרשון נאמר נשא גם הם.³⁰⁴ ובבני מררי לא נאמר נשיאת ראש.

ו. והנה, בבני קהת נאמר "הרם את ראש", ובבני גרשון נאמר "הרם... גם הם"; ואילו בבני מררי לא נאמר "הרם את ראש".

סעיף ו עוסק בניסוח מפקד בני לוי. על בני קהת אומרת התורה "הרם את ראש" (במדבר ד, ב), על בני גרשון — "הרם... גם הם" (במדבר ד, כב), ואילו על בני מררי לא מופיע כלל הביטוי הזה.

ופי' ברבות בשה"ש [בשיר השירים] שלכן נאמר גם הם שלא תאמר שהם פחותים מבני קהת אלא מפני כבוד התורה שנאמר בה יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישוו בה³⁰⁵ (במשלי ס"ג).

ובמדרש רבה על שיר השירים מבואר שזו הסיבה שנאמר "גם הם": כדי שלא תאמר שהם פחותים מבני קהת; אלא [בני קהת קודמים] מפני כבוד התורה, שעליה נאמר: "יקרה היא מפנינים, וכל חפציה לא ישוו בה" (משלי, פרק ג).

המדרש על שיר השירים מסביר את הביטוי "גם הם": בני גרשון אינם פחותים מבני קהת, ובני קהת נמנו ראשונים רק לכבוד התורה, שנשאו הקהתים בארון. על התורה נאמר: "יקרה היא מפנינים" (משלי ג, טו).

והענין כי הפנינים שהוא המרגליות הם דבר יקר עד"מ והתורה היא יקר מכל דבר יקר.

והענין הוא שהפנינים, שהן אבנים יקרות, הן דבר יקר, על דרך משל; ואילו התורה יקרה מכל דבר יקר.

פנינים ואבנים יקרות הן בעלות ערך, אך התורה יקרה מכל דבר יקר. כעת מסביר אדמו"ר הזקן את משמעות ההשוואה הזאת.

וכמ"ש ברבות ויקרא רפ"ב³⁰⁶ עשרה נקראו יקרים³⁰⁷ התורה והנבואה כו' והעושר כו' ע"ש א"כ התורה היא ראשית לכל דבר יקר.

וכמו שכתוב במדרש רבה, ויקרא, בראש פרק ב: "עשרה נקראו יקרים: התורה והנבואה... והעושר...". עיין שם. אם כן, התורה היא הראשונה בין כל הדברים היקרים.

המדרש מונה עשרה דברים שנקראו "יקרים", ובראשם התורה (ויקרא רבה ב, א). נמצא שהתורה היא הראשונה בין כל הדברים היקרים.

37 והיא יקר על יקר. והענין כי הנה עד"מ³⁰⁸ האבנים טובות קובעים אותם בכתר ועטרה שעושין למלך מפני יקרותן וחשיבותן

והיא יקר על יקר. והענין הוא כך: למשל, משבצים אבנים טובות בכתר וכעטרה שמכינים למלך, מפני יקרן וחשיבותן;

התורה היא "יקר על יקר". כדי להסביר זאת: משבצים אבנים טובות בכתר של מלך, מפני שהן יקרות וחשובות כל כך.

והנה עיקר היוקר שלהן הוא מפני דבר הפלא שהאבן שהוא דומם יהיה מאיר ע"כ הם יקרים מזהב ומפז.

ועיקר יקרן הוא הפלא שבכך שאבן, שהיא דוממת, מאירה; משום כך הן יקרות יותר מזהב ומפז.

מה שמקנה להן את יקרן הוא דבר פלא: אבן, שהיא דבר חסר חיים, מאירה. משום כך ערכה גבוה מזהב.

38 וכך הוא עדי"מ ענין המצות גשמיות ששרשם מגיע בבחי' כתר כנודע דתרי"ג מצות³⁰⁹ דאורייתא ושבע

מצות דרבנן^{310, 311} הם תרי"ך עמודי אור.³¹²

וכך גם, בדרך משל, עניינן של המצוות הגשמיות, ששורשן מגיע לבחינת כתר, כידוע: תרי"ג המצוות מן התורה ושבע המצוות מדברי סופרים הן תרי"ך עמודי אור.

המצוות נעשות באמצעות דברים גשמיים, בדומה לאבנים היקרות הללו, ושורשן מגיע לכתר. תרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות מדברי סופרים עולות יחד לתרי"ך — ערכה המספרי של המילה כתר — והן "תרי"ך עמודי אור".

והיינו לפי שהם נעשים בדברים גשמיים שמקליפת נוגה שנפלו שם ניצוצים ממקום גבוה מאוד וכאשר מתבררים על ידי מעשה המצות עולים להיות בחי' כתר ועטרה ועמ"ש ע"פ בשלח פרעה את העם³¹³

והיינו מפני שהן נעשות בדברים גשמיים שמקורם בקליפת נוגה, שאליה נפלו ניצוצות ממקום גבוה מאוד; וכאשר הניצוצות מתבררים על ידי קיום המצוות, הם עולים ונעשים בחינת כתר ועטרה. וראו מה שנכתב על הפסוק "בשלח פרעה את העם".

המצוות נעשות בדברים גשמיים השייכים לקליפת נוגה, שבה מעורבים טוב ורע, ושאלה נפלו ניצוצות ממקום גבוה מאוד. כאשר המצוות מבררות את הניצוצות, הם עולים ונעשים כתר ועטרה.

והיינו מפני שהוא דבר פלא שמבחי' עשיה גשמיות יהיה נעשה בחינת ביטול וכלי לאור א"ס ב"ה.

והיינו מפני שיש כאן דבר מופלא: מבחינת העשייה הגשמית נעשים ביטול וכלי לאור אין סוף ברוך הוא.

זהו הפלא: העשייה הגשמית נעשית ביטול וכלי לאור אין סוף. בדומה לאבן נוצצת, הדבר הנמוך נעשה יקר ערך.

אך עכ"ז [עם כל זה] המצות הן בבחי' מקיף לבד ואינו מאיר הגילוי בבחי' אור פנימי ממש וכמו הכתר והעטרה שהוא בחי' מקיף לבד

אך אף על פי כן, המצוות הן בבחינת אור מקיף בלבד, והגילוי אינו מאיר בבחינת אור פנימי ממש; בדומה לכתר ולעטרה, שהם בבחינת מקיף בלבד.

המצוות פועלות כאור מקיף בלבד, ככתר המונח מעל הראש. הגילוי שלהן אינו חודר פנימה כאור פנימי.

אבל התורה היא מאיר בבחי' אור פנימי ממש ושרשה ג"כ מפנימיות הכתר שהוא מוחא סתימאה שלמעלה מבחי' חיצוניות הכתר שהוא גלגלתא.

אבל התורה מאירה בבחינת אור פנימי ממש, וגם שורשה הוא מפנימיות הכתר, שהיא מוחא סתימאה, שלמעלה מחיצוניות הכתר, שהיא גלגלתא.

לעומת זאת, התורה מאירה כאור פנימי ממש, הנקלט בשכל. שורשה בפנימיות הכתר, מוחא סתימאה, שלמעלה מחיצוניות הכתר, גלגלתא.

39 ולכן היא יקרה מפנינים³¹⁴ שהיא מבחי' פנימיות הכתר שלמעלה ממדרגת הפנינים שהם מגיעים בחיצוניות הכתר והעטרה וזהו ענין יקר על יקר.

לכן היא "יקרה מפנינים", משום שמקורה בבחינת הפנימיות של כתר, שלמעלה ממדרגת הפנינים, המגיעות [רק] לחיצוניות של הכתר והעטרה. וזהו ענין של יקר על גבי יקר.

לכן התורה "יקרה מפנינים": מקורה בפנימיות של כתר, ואילו אבני החן, בדומה למצוות, מגיעות רק לחיצוניות שלו. זהו "יקר על גבי יקר".

כי יקר גימטריא יש וזהו ענין ש"י עולמות.^{315, 316} אך כתר הוא ב"פ [כ' פעמים] ש"י דהיינו פנימיות וחיצוניות כו' והתורה שהיא מבחי' פנימיות היא יקר מיקר כו'.

כי "יקר" בגימטריה עולה "יש", וזהו ענין 310 העולמות. אך כתר הוא פעמיים 310, כלומר פנימיות וחיצוניות וכו'; והתורה, שמקורה בבחינת הפנימיות, יקרה יותר מן היקר וכו'.

"יקר" שווה בגימטריה ל"יש" (310) — 310 העולמות שהצדיקים יורשים. כתר (620) הוא פעמיים 310: חיצוניות ופנימיות. התורה, שמקורה בפנימיות, היא היקר שמעל ליקר.

40 והנה בני גרשון שנשאו את היריעות שהם מה שמאיר בבחי' מקיף עדיין דוגמת ההמשכה שעל ידי המצות כו'

והנה, בני גרשון שנשאו את היריעות, שהן מה שמאיר עדיין בבחינת מקיף, בדומה להמשכה שעל ידי המצוות וכו':

היריעות שנשאו בני גרשון מאירות רק כאור מקיף, בדומה לאור שנמשך על ידי המצוות. הדבר מסביר את הנוסח של מנינים.

לכן נאמר בהם נשיאת ראש שנשיאת ראש זהו ההעלאה לבחי' כתר כמ"ש בפרדס ערך נשא.

לכן נאמר בהם "נשיאת ראש", שכן "נשיאת ראש" היא העלייה לבחינת כתר, כפי שכתוב בפרדס, בערך "נשא".

לכן נאמר גם על גרשון "נשיאת ראש", משום שמשמעותה של נשיאת ראש היא העלאה לכתר, כפי שמסביר הפרדס בערך "נשא". גם המצוות מגיעות לכתר.

אך עכ"ז [עם כל זה] נאמר בהם גם הם לפי שבחי' זו מאיר עדיין בבחי' מקיף אבל עיקר נשיאת ראש נאמר בבני קהת שנשאו את הלוחות שנאמר יקרה היא מפנינים³¹⁷ שמאיר בבחי' פנימיות כו'.

אך אף על פי כן נאמר בהם "גם הם", מפני שבחינה זו עדיין מאירה בבחינת מקיף; אבל עיקר "נשיאת ראש" נאמר בבני קהת, שנשאו את הלוחות, שעליהם נאמר: "יקרה היא מפנינים", שכן היא מאירה בבחינת פנימיות וכו'.

אבל מוסיפים "גם הם" משום שהאור שלהם עדיין מקיף. עיקר "נשיאת הראש" שייך לבני קהת, שנשאו את הלוחות התורה, שעליהם נאמר "יקרה היא מפנינים", והם מאירים כאור פנימי.

41 וגם עפמש"ל [על פי מה שכתוב לעיל] שבני גרשון מעלים המדות לבחיי מדות שלמעלה מהשכל זהו ז"ת נז

תחתונות] דא"א אבל בני קהת שנשאו את התורה

וכן, לפי מה שהתבאר לעיל, בני גרשון מעלים את המדות אל המדות שלמעלה מן השכל, שהן שבע הספירות התחתונות של אריך אנפין; ואילו בני קהת, שנשאו את התורה,

גם לפי ההסבר הקודם, גרשון מעלה את המדות אל המדות שלמעלה מן השכל — שבע הספירות התחתונות של אריך אנפין. בני קהת, שנשאו את התורה, מגיעים למדרגה גבוהה יותר.

שהיא מבחינת חכמה שבכתר כו' ועמ"ש מזה בד"ה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת³¹⁸ כו':

שהיא מבחינת חכמה שבכתר וכו'. ועיין במה שנכתב על כך בדרוש המתחיל "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת" וכו'.

התורה נמשכת מחכמה שבכתר. אדמו"ר הזקן מפנה לדרוש שלו על ראש השנה שחל בשבת.

בעבודה

העבודה מתחילה ביראה התחתונה: עמידה בדממה לפני ה', בלי רצון שאינו מכוון אליו. ממנה באה האהבה — ריצת הנשמה אליו; והתבוננות בריחוקו של האדם מהי שוברת את הלב ומוליכה לאהבה זו. נכונות למסור את הנפש באמירת "אחד" בקריאת שמע, ואחריה אמירת דברי תורה, ממשיכות את אורו של ה' אל הנשמה ואל העולם; ותפילה ולימוד מתוך הכוח שהאדם קיבל ממזונו מעלים את החיות הזאת לאלקות.

שאלות לשיחה

1. מדוע המקדש זקוק ל"שתי ידיים", אם השמים והארץ נבראו ביד אחת לכל אחד, ומה מוסיפה היד השלישית, הרמה?
2. אם האיחוד של חכמה ובינה קבוע, מה הוסיפה לאה באמירתה "הפעם", וכיצד קריאת שמע מחוללת אותו?
3. כיצד כלי המשכן, קרשיו ויריעותיו מקבילים לגוף האדם, ולתורה, ליראה ולאהבה?
4. מדוע המור, שמקורו בדמו של בעל חיים טמא, מתאים לשמש דימוי לרע שהפך לטוב?
5. מדוע קהת זוכה ל"נשיאת הראש" העיקרית, ובמה שונה האור המקיף של המצוות מן האור הפנימי של התורה?

מקורות והפניות

הערות

and in all the mighty hand, and in all the great terror, which
Moses wrought in the sight of all Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

7 עיני כל אליך ישברו

"עיני כול אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו". אדמו"ר הזקן
מתייחס לביאורו על פסוק זה.

Psalms 145:15 תהילים קמ"ה:ט"ו

עֵינֵי־כָל אֱלֹהִיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ:

The eyes of all wait for Thee, And Thou givest them their
food in due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 פותה את ידיך

"פותה את ירך ומשביע לכל חי רצון". ביאורו של אדמו"ר הזקן על פסוק זה
עוסק ביצירת כלי בנפש לקבלת האור האלוהי.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פֹּתֶחָ אֶת־יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing
with favour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, טז.

9 לא תהיה משכלה ועקרה

"לא תהיה משכלה ועקרה בארצך". מאמר זה בתורה אור על הפסוק מובא
כמקור לאותו עניין של יצירת כלי לאור.

Exodus 23:26 שמות כ"ג:כ"ו

לֹא תִהְיֶה מִשְׁכַּלָּה וְעִקְרָה בְּאַרְצְךָ אֶת־מִסְפַּר יְמֶיךָ אֲמַלֵּא:

None shall miscarry, nor be barren, in thy land; the number
of thy days I will fulfil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10 כוס ישועות

"כוס ישועות אשא ובשם הוי' אקרא". מאמר זה בתורה אור דן בכוס זו
בקשר לכלי.

Psalms 116:13 תהילים קט"ז:י"ג

כֹּסֵי־יִשְׁעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא:

I will lift up the cup of salvation, And call upon the name of
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 לעולם ירגיז אדם

ריש לקיש מלמד שעל האדם לעורר תמיד את יצרו הטוב נגד יצרו הרע.
אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לגבורה — הכוח הנדרש ליצירת כלי.

Berakhot 5a:2 ברכות ה' א:ב

אָמַר רַבִּי לְיוֹי בַר חֲמָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לְעוֹלָם יִרְגִּיז אָדָם יָצָר
טוֹב עַל יָצָר הָרַע, שֶׁנֶּאֱמָר: "רָגִזוּ וְאַל תִּחַטְּאוּ" אִם נִצָּחוּ — מוֹטָב, וְאִם

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ נשא

ההערה מתעדת נוסח נוסף (הנחה) של המאמר הזה ב"Sefer
HaMaamarim של אדמו"ר הזקן משנת תקס"ו, עמ' 197.

הערת קה"ת

הנחת אחרת בסה"מ תקס"ו ע' קצו. הנחות הר"פ ע' מו. ראה הערת כ"ק
אדמו"ר לעיל בהערות וצינונים יט, א. סה"מ תרל"ג-ב ע' שסה בענין היות.

2 הערת קה"ת מפנה לNumbers 4:21-7:89 למילים האלה.

Numbers 4:21-7:89 במדבר ד':כ"א-ז:פ"ט

3 נשא

"פקוד גם את בני גרשון, הם, לבתי אבותם, למשפחותם". הפסוק על מניין
בני גרשון, שבא בעקבות מניין בני קהת, הוא היסוד להסבר זה.

Numbers 4:22 במדבר ד':כ"ב

נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גִּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפְּחֹתָם:

'-Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers'-
houses, by their families

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

4 "תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך, מכון לשבתך פעלת, הוי'; מקדש, אד-ני,
כוננו ידיך". כל המאמר נסוב על "ידיים" אלה.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תְּבַאֲמוּ וּתְטַעְמוּ בְּהַר נַחֲלֹתְךָ מְכוֹן לִשְׁבֹּתְךָ פַּעֲלֹתְךָ הַמִּקְדָּשׁ
אֲדֹנָיִי כוֹנְנֵנוּ יְדִידֶךָ:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain
of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast
made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy
hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 יד הגדולה

"וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". זו היד הראשונה
מבין שלוש הידיים שמונה הרמ"ז.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־יַד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֵּאֱמִינוּ בָהּ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the
Egyptians, and the people feared the L-RD; and they be-
lieved in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 יד החזקה

"ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל".
זו היד השנייה מבין שלוש הידיים.

Deuteronomy 34:12 דברים ל"ד:י"ב

וּלְכָל הַיָּד הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל־
יִשְׂרָאֵל:

made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy
hands have established
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 השמים שמים לה'

"השמים שמים להוי', והארץ נתן לבני אדם". לפי המהרש"א, הפסוק מראה
שהשמים והארץ, יד ימין ויד שמאל, עדיין נפרדים בשעת הבריאה.

Psalms 115:16 תהילים קט"ו:ט"ז

הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם:

The heavens are the heavens of the L-RD; But the earth hath
He given to the children of men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קטו, טז.

17 נעשה המשכן ע"י בצלאל ואהליאב

הערת קה"ת מפנה Exodus 31:2 למילים האלה.

Exodus 31:2 שמות ל"א:ב'

הערת קה"ת

שמות לא, ב-ו.

18 ואהליאב למטה דן

ה' ממנה את אהליאב בן אחיסמך, משבט דן, לעבוד עם בצלאל על המשכן.
כאן הוא מייצג את הגבורה, המצטרפת לחסד של בצלאל.

Exodus 31:6 שמות ל"א:ו'

וְאֶנִּי הִנֵּה נִתְּנִי אֹתוֹ אֶת אֶהֱלִיאָב בֶּן־אֲחִיסָמֶךְ לְמִטַּה־דָן וְכָל־כֹּל־חֶכֶם
לִב נִתְּנִי חֶכְמָה וְעָשׂוֹ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִי:

And I, behold, I have appointed with him Oholiab, the son of
Ahisamach, of the tribe of Dan; and in the hearts of all that
are wise-hearted I have put wisdom, that they may make all
:that I have commanded thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 בצלאל בצל א-

הגמרא אומרת שבצלאל נקרא כך בזכות חכמתו: משה אמר לו: "שמה בצל
אל היית וידעת". המהרש"א קושר את השם לחסד.

Berakhot 55a:12-13 ברכות נ"ה א:י"ב-י"ג

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: בצלאל על שם חכמתו
נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך אמור לו לבצלאל
"עשה לי משכן ארון וכלים". הלה משה והפך ואמר לו: "עשה ארון
וכלים ומשכן". אמר לו: משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית
ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר "עשה לי ארון וכלים
ומשכן", כלים שאני עושה, להיכן אכניסם? שמה כך אמר לך הקדוש
ברוך הוא, "עשה משכן ארון וכלים"? אמר לו: ...

R. Samuel b. Nahmani said in the name of R. Jonathan : He
was called Basalel because of his wisdom : for at the time
that the Holy One, blessed be He, said to Moses, "Go, tell
Besalel, 'Make for Me a tabernacle, an ark and vessels'," Moses
went and inverted the order, saying to him, "Make an ark and
vessels and a tabernacle." He replied, "Moses, our teacher, it is
the way of the world for a man to build a house
... and afterwards furnish it ; but thou

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

לאו — יעסוק בתורה, שְׁנַאָמַר: "אמרו בלכבכם". אם נצחו — מוטב,
ואם לאו — יקרא קריאת שמע, שְׁנַאָמַר: "על משפככם". אם נצחו —
מוטב, ואם לאו — יזכור לו יום המיתה, שְׁנַאָמַר: "ודמו סלה".

R. Levi b. Hamma said in the name of R. Simeon b. Lakish:
A man should always oppose [yargiz] the good impulse to
the evil impulse ; as it is said : "Tremble [rigzu] and sin not"
(ibid. iv. 5). If he conquer it, well and good ; but if not, let
him occupy himself with Torah ; as it is said, "Commune
with your own heart" (ibid.). Should this gain him the victo-
ry, well and good; but if not, let him read the Shema' ; as it is
... ,said

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ה, א.

12 בר קפרא דורש שהשמים והארץ מתוארים כל אחד כמעשה יד אחת, ואילו
המשכן, מעשה ידי הצדיקים, מתואר כמעשה שתי ידיים. זהו המקור לשתי
הידיים המצטרפות למלאכה אחת.

Ketubot 5a:11 כתובות ה' א:י"א

דַּרְשׁ בַּר קַפְרָא: גְּדוּלִים מַעֲשֵׂה צְדִיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ,
דְּאֵילוּ בְּמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ כְּתִיב: "אֶף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמַיְנִי טַפְחָהּ
שָׁמַיִם", וְאֵלוּ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים כְּתִיב: "מִכּוֹן לְשִׁבְתָּהּ פַּעֲלָתָהּ הִ'
מִקְדָּשׁ אֲדֹנֵי כּוֹנְנֵי יְדִידָהּ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

13 "אף ידי יסדה ארץ, וימיני טפחה שמים". כל יד נזכרת בהקשר לבריאה
נפרדת.

Isaiah 48:13 ישעיהו מ"ח:י"ג

אֶף־יְדִי יְסֻדָּה אֶרֶץ וַיְמַיְנִי טַפְחָהּ שָׁמַיִם קְרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו:

Yea, My hand hath laid the foundation of the earth, And My
right hand hath spread out the heavens; When I call unto
them, They stand up together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 וכמאדז"ל נטה שמאלו

ההערה מפנה לשיחת הרבי בלקוטי שיחות, כרך 31, עמ' 77 ואילך, בקשר
לדברי חז"ל שה' נטה את ידו השמאלית וברא את הארץ, ואת ידו הימנית
וברא את השמים.

Zohar II, 20a זח"ב כ, א

הערת קה"ת

ראה פדרא"א פי"ח. זח"ב כ, א. לו, א. פה. ב. ראה לקו"ש-לא ע' 77 ואילך. ע'
זח"ב (לו, א) שם אי' דסטא קב"ה כו'. שם (פה, ב) ושם אי' "קו ימינו" "קו
שמאלו" וע"ש (כ, א) ושם אי' "וברא העולם שלמעלה" "וברא העוה"ז"
נטה ימינו תחלה ואח"כ נטה שמאלו. וע' פדרא"א (רפי"ח) פשט יד ימינו
ונטה שמים ופשט יד שמאלו ויסד ארץ, יעו"ש. [כ].

15 מכוון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך

שירת הים מכנה את המשכן מעשה "ידי" של ה', בלשון רבים. התלמוד
דורש זאת על שתי הידיים המצטרפות למלאכה אחת.

Exodus 15:17 שמות ט"ז:י"ז

תְּבַאֲמוּ וְתִשְׁעַמוּ בְּהָר נִחְלָתָהּ מִכּוֹן לְשִׁבְתָּהּ פַּעֲלָתָהּ הָבַיָּהּ מִקְדָּשׁ
אֲדֹנֵי כּוֹנְנֵי יְדִידָהּ:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain
of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast

(Psalms 135:6). David said: Even though the Holy One blessed be He decreed: "The heavens are the heavens of the ... L-rd and the earth He has

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הגמרא לומדת שהתפילין מונחות על זרוע שמאל, מפני שהכתוב מכנה את יד שמאל בפשטות "יד", כמו בפסוק: "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים".

Menachot 36b:11 מנחות ל"ו ב"א

ת"ר ידך זו שמאל אתה אומר שמאל או אינו אלא ימין תלמוד לומר (ישעיהו מח, יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואומר (שופטים ה, כו) ידה ליתך תשלחנה וימינה להלמות עמלים ואומר (תהלים עד, יא) למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

25 "וימיני טפחה שמים". השמים, שהם האור המקיף, באים מיד ימין.

Isaiah 48:13 ישעיהו מ"ח:י"ג

אֶף-יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וַיְמִינִי טִפְחָה שָׁמַיִם קְרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו:

Yea, My hand hath laid the foundation of the earth, And My right hand hath spread out the heavens; When I call unto them, They stand up together

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 החכמים נחלקו בשאלה אם השמים או הארץ נבראו תחילה, והסיקו ששניהם נבראו יחד, על סמך הפסוק: "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים; קורא אני אליהם יעמדו יחדיו".

Chagigah 12a:17 חגיגה י"ב א"י

אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי: לְדַבְּרֵיכֶם, אָדָם בּוֹנֶה עֲלֵיָהּ וְאַחֵר כֶּף בּוֹנֶה בֵּית? שֶׁנֶּאֱמַר: "הַבּוֹנֶה בְּשָׁמַיִם מַעֲלֹתָיו וְאֹגֵדָתוֹ עַל אֶרֶץ יִסְדָּהּ". אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הַלֵּל: לְדַבְּרֵיכֶם, אָדָם עוֹשֶׂה שְׂרָפָרָה, וְאַחֵר כֶּף עוֹשֶׂה כֶּסֶף? שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כֶּסֶף וְהָאָרֶץ הָדוּם רִגְלִי". וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: זֶה וְזֶה קָאֶתְתָּ נִבְרָאוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶף יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וַיְמִינִי טִפְחָה שָׁמַיִם קוֹרָא אֲנִי אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ יַחְדָּו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

27 ימינך הי' נאדרי בכח

"ימינך הוי' נאדרי בכוח". יד ימין שטפחה את השמים היא כוחו הבלתי מוגבל של אור אין סוף.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו

יְמִינֶךָ הַבֹּחֵץ בְּכַח יְמִינֶךָ הַבֹּחֵץ הַבֹּחֵץ:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 "מלכותך מלכות כל עולמים". מלכותו של ה', האור שממלא כל עולם לפי מידתו, היא "הארץ".

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֲלָמִים וּמַמְשְׁלָתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדּוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 מלכותך מלכות כל עולמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות נה, א.

20 חסד א-ל כל היום

"חסד אל כל היום". השם אל קשור לחסד, ולכן בצלאל, "בצל אל", מייצג חסד.

Psalms 52:3 תהילים נ"ב:ג

מִה־תִּתְהַלֵּל בְּרָעָה וַיִּגְבוֹר חֶסֶד אֶל כָּל־הַיּוֹם:

Why boastest thou thyself of evil, O mighty man? The mercy of G-d endureth continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נב, ג.

פסקה 4

21 ברכות וארא פייב

שם אדמו"ר הזקן מביא את אותו מדרש במלואו: הי' גור שהשמים והארץ יישארו נפרדים, אך כשנתן את התורה ביטל את הגזרה, כדי שהתחתון יעלה אל העליון והעליון ירד אל התחתון. הוא מסביר זאת כהמשכת האור מבחינת סובב כל עלמין אל ממלא כל עלמין, וכחיבור בין העולם לאין סוף באמצעות התורה.

הערת קה"ת

ראה הלשון לעיל פי' ויקרא ו, ד. ראה אוה"ת פי' משפטים ע' א'רכא. דרושים לשבועות ע' קצח.

22 כל אשר חפץ הי' עשה בשמים ובארץ

"כל אשר חפץ הוי' עשה, בשמים ובארץ, בימים ובכל תהומות". המדרש מפרש זאת כביטוי לכוחו של הי' לחבר בין שמים וארץ.

Psalms 135:6 תהילים קל"ה:ו

כֹּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בְּיָמִים וְכָל־תְּהוֹמוֹת:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven; and in earth, in the seas and in all deeps

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 כל אשר חפץ הי' עשה בשמים ובארץ

ה' גזר: "השמים שמים להוי', והארץ נתן לבני אדם", אך כשבא לתת את התורה ביטל את הגזרה, כדי שהתחתון יעלה אל העליון והעליון ירד אל התחתון. הדבר עולה בקנה אחד עם דברי המהרש"א: עבודת הצדיקים מחברת בין שמים וארץ.

Shemot Rabbah 12:3 שמות רבה י"ב:ג

... התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר (שמות יט, כ): וירד הי' על הר סיני. וכתוב (שם כד, א): ואל משה אמר עלה אל ה', הרי, כל אשר חפץ הי' עשה בשמים ובארץ וגו'. כמו כן כשבקש אמר (בראשית א, ט): יקוו המים. וכשבקש, עשה את היבשה ים ותהום, שנאמר (עמוס ה, ח; ט, ו): הקורא למי הים. ואומר (בראשית ז, יא): ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה. וכשבקש, עשה את הים ותהומות יבשה, שנאמר (שמות יד, כט): ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. ואומר ...

The L-rd said to Moses: Extend your hand toward the heavens, and there will be hail throughout the land of Egypt, upon man, upon animal, and upon all the grasses of the field, in the land of Egypt (Exodus 9:22). "The L-rd said to Moses: Extend your hand toward the heavens" - that is what is written: "Whatever the L-rd wished, He has done..."

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

36 "מינך, הוי, נאדרת בכוח". כאן "כוח", וכן המילה "יד" המופיעה פעמיים, מורות על חיבור היד הימנית עם היד השמאלית.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו

מינך Havayah נאדרת בכוח מינך Havayah תרעץ אויב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand,
O L-RD, dasheth in pieces the enemy
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

גדולה דעה שנתנה 37

רב אמי: "גדולה דעה, שניתנה בין שתי אותיות", כפי שנאמר: "כי אל דעות ה"י. חיבור שני שמות הוא פעולתה של הדעת.

Berakhot 33a:18-19 ברכות ל"ג א:י"ח-י"ט

אמר רב אמי: גדולה דעה, שנתנה בתחלת ברכה של חול. ואמר רב אמי: גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר "כי אל דעות ה"י. וכל מי שאין בו דעה — אסור לרחם עליו, שנאמר: "כי לא עם בינות הוא על פן לא ירחמנו עושהו".

R. Ammi said : Great is knowledge, which is placed at the beginning of the benediction said in the week-day [Tefillah]. R. Ammi also said : Great is knowledge which is placed between two references to the Divine Name ; as it is said, "For a G-d of knowledge is the L-rd" (I Sam. ii. 3). It is forbidden to have mercy upon one who does not possess knowledge ; as it is said, "For it is a people of no understanding, therefore He that made them will not have

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Sanhedrin 92a:7-8 סנהדרין צ"ב א:ז-ח

ואמר רבי אלעזר: גדולה דעה, שניתנה בין שתי אותיות, שנאמר "כי אל דעות ה"י. ואמר רבי אלעזר: גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, שנאמר: "פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך". מתקין לה רב אדא קרחינא: אלא מעתה, גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות, דכתיב: "אל נקמות ה' אל נקמות הופיע!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ברכות לג, א. סנהדרין צב, א. וראה מאמרי אדה"ז-פרשיות ע' שעא.

ונועדתי לך שמה 38

ה' אומר למשה: "ונועדתי לך שם, ודיברתי איתך מעל הכפורת". אותיות "ונועדתי" הן גם אותיות "ונועדתי".

Exodus 25:22 שמות כ"ה:כ"ב

ונועדתי לך שם ודיברתי איתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את כל אשר צוה אותך אל-בני ישראל:

And there I will meet with thee, and I will speak with thee from above the ark-cover, from between the two cherubim which are upon the ark of the testimony, of all things which I will give thee in commandment unto the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, כב (שם).

שם קמה, יג.

בדיה והיה מספר בניי 30

שם מסביר אדמו"ר הזקן שמקור הנשמות, כנסת ישראל, נקרא "ארץ", ושהוא מלכותו של ה', מקור החיות של כל העולמות, ככתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים".

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר ה, ב.

שאמר לעולמו די 31

בהערת קה"ת מובא הוזהר על כך שה' אמר לעולמו "די!" — הכוח שמציב גבול לכריאה. כאן מדובר ביד שמאל, שממנה מקבלת הארץ.

Zohar III, 11b זח"ג יא, ב

הערת קה"ת

זח"ג יא, ב. רנא, ג. רנח, א. [כ].

32 בפסוק המילה "מקדש" ניצבת בין שם הוי" לשם אדני-י. על מיקום זה דורש התלמוד.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תבאמו ותשעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת Havayah מקדש אדני כוננו ידיך:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות 33

אותה תורה של רבי אלעזר, שלפיה המקדש ניתן בין שתי אותיות, מופיעה בסנהדרין. הטקסט מציין את שני המקומות.

Sanhedrin 92a:8 סנהדרין צ"ב א:ח

ואמר רבי אלעזר: גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, שנאמר: "פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך". מתקין לה רב אדא קרחינא: אלא מעתה, גדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות, דכתיב: "אל נקמות ה' אל נקמות הופיע!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

34 רבי אלעזר: "גדול המקדש, שניתן בין שתי אותיות", כלומר בין שני שמות של ה', בפסוק "פעלת, הוי; מקדש, אדני-י". המאמר מפרש זאת כחיבור בין סובב כל עלמין למלא כל עלמין.

Berakhot 33a:20 ברכות ל"ג א:כ

אמר רבי אלעזר: גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות, שנאמר: "פעלת ה' מקדש ה'".

R. Eleazar said : Great is the Sanctuary which is placed between two references to the Divine Name; as it is said, "...Thou hast made, O L-rd, the sanctuary, O L-rd..." (Exod. xv. 17)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

35 משה מתחנן לאחר פרשת המרגלים: "ועתה יגדל נא כוח אדני-י, כאשר דיברת". הוזהר קושר את "כוח אדני-י" הוזהר ל"מקדש, אדני-י".

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדלנא כח אדני כאשר דברת לאמר:

45 את המשכן שהוא שקול כנגד העולם
המדרש: המשכן שקול כנגד העולם; השמים נטויים כיריעה, ולמשכן יש יריעות, וכך גם ביחס לכל אחד מימי הבריאה. ההשוואה הזאת היא הבסיס לקושי על התוספות.

Bamidbar Rabbah 12:13 במדבר רבה י"ב:י"ג

46 "בראשית ברא ה' את השמים ואת הארץ". המדרש מציב את בריאת השמים לצד יריעות המשכן.

Genesis 1:1 בראשית א':א

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 "נוטה שמים כיריעה". הדימוי של השמים כיריעה קושר אותם ליריעות המשכן.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב

עֹטֶה-אֹרֶךְ כְּשֶׁלִמָּה נוֹטֶה שָׁמַיִם כִּירִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 ועשית יריעות עזים לאהל
"ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן". אלה הם ה"שמים" של המשכן לפי המדרש.

Exodus 26:7 שמות כ"ו:ז

וַעֲשִׂיתָ יְרִיעֹת עֲזִים לְאֹהֶל עֲלֵי־הַמִּשְׁכָּן עֲשִׂתִּי־עֹשֶׂרָה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם:

And thou shalt make curtains of goats' hair for a tent over the tabernacle; eleven curtains shalt thou make them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 "כי יד על כס י-ה". המאמר שבתורה אור על פורים מבאר את היד הזאת.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

וַיֹּאמֶר כִּי־יָד עַל־כֶּסֶד קַה מִלְחָמָה לְחַוָּיָהּ הָאֵל וַיֹּאמֶר חַוָּיָהּ הָאֵל מִדֶּרֶךְ:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to generation'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 הערת קה"ת מפנה Exodus 15:21 למילים האלה.

Exodus 15:21 שמות ט"ו:כ"א

וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירִי לְחַוָּיָהּ הָאֵל גָּאָה סוֹס וָרֹכֶב וְרָמָה בָּיִם:

And Miriam sang unto them: Sing ye to the L-RD, for He is highly exalted: The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

51 אתה גבור לעולם
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח תפלת שמו"ע.

39 בלידת לוי אומרת לאה: "הפעם ילווה אישי אלי, כי ילדתי לו שלושה בנים". המאמר יבאר את לוי כדעת, הכוח המחבר.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עֵתָה הַפֶּעַם יָלוּהָ אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 "ומעשה הצדקה שלום". איגרת הקודש דורשת פסוק זה; כאן מפנה הטקסט לשם כדי לבאר את שורשה של הקו האמצעי שלמעלה משני הצדדים.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְדָקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַּת הַצְדָקָה הַשָּׁקֵט וְכֵטֶחַ עַד־עוֹלָם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 כי גאה גאה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם טו, א.

42 כי גאה גאה

"אשירה לה' כי גאה גאה". הפסוק מובא בהקשר של הבחינה שלמעלה אפילו מסובב כל עלמין, מקור היד הרמה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אֲזָ וְלִשְׁרִי־מִשְׁחָה וְכִנִּי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְחַוָּיָהּ וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשִׁירָה לְחַוָּיָהּ כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וָרֹכֶב וְרָמָה בָּיִם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 סדיה לבסומי בפורי

טבלת התיקונים של המהדורה הנדפסת מוסיפה כאן הפניה לעמוד (דף צד, סוף טור ג). בהערת קה"ת מצוין שכנראה אין זו הפניה של הצמח צדק עצמו, שכן הוא מצטט רק את הדפוס הראשון של תורה אור, ואילו העמוד הזה מתאים לדפוס השני, שנדפס לאחר לקוטי תורה.

הערת קה"ת

בלוח התיקון נדפס שצ"ל: "בפוריא דצ"ד סע"ג דרה"ר". לכאורה אין זה מהצ"צ, שהוא מסמן רק לתו"א דפוס ראשון, ודף הנ"ל הוא רק על פי דפוס שני שנדפס אחר הלקו"ת.

44 "וייהי ביום כלות משה להקים את המשכן". המדרש על פסוק זה הוא הבסיס לקושי.

Numbers 7:1 במדבר ז':א

וַיְהִי בַיּוֹם כְּלוֹת מֹשֶׁה לְהִקְיֵם אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כְּלִיָּו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וַיִּמָּשְׁחֵם וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם:

And it came to pass on the day that Moses had made an end of setting up the tabernacle, and had anointed it and sanctified it, and all the furniture thereof, and the altar and all the vessels thereof, and had anointed them and sanctified them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הקודשים. הירושלמי על משנה זו דורש את המילים "מכון לשבתך".

Mishnah Berakhot 4:5 משנה ברכות ד':ה'

הָיָה רֹכֵב עַל הַחֲמֹר, יָרַד. וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לֵירֵד, יַחְזִיר אֶת פָּנָיו, וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו, יָכֹון אֶת לְבוּוֹ כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים:

If he is riding on a donkey, he gets down [and prays.] If he is unable to get down he should turn his face [towards Jerusalem], and if he cannot turn his face, he should direct his heart to the Holy of Holies.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

64 רבות תצוה פלי"ח

אור התורה על בשלח, עמ' 565, מביא את המדרש על תצוה: "בוא טהור וייכנס בטהור... ייכנס בטהור" — זה בית המקדש, שנאמר: 'מקדש... כוננו ידיך'.

הערת קה"ת

יבא קדוש ויכנס לקדוש. . ויכנס לקדוש זה מקדש שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך" — אוה"ת בשלח ע' תקסה.

65 במדבר פ"ד

אור התורה על בשלח, עמ' 565, מביא את דברי במדבר רבה: המקדש [שלמטה] מכון כנגד בית המקדש [שלמעלה], והארון כנגד הכיסא.

הערת קה"ת

"שהמקדש מכון כנגד בהמ"ק וארון כנגד הכסא" — אוה"ת בשלח ע' תקסה.

66 נשא פ"ב

אור התורה על בשלח, עמ' 565, מביא את המדרש על נשא: "כיוון שהוקם למטה, הוקם למעלה, והוא משכן הנער ששמו מטטרון... וכן נאמר: 'מכון לשבתך פעלת הוי"ו'".

הערת קה"ת

"ובעת שהוקם למטן הוקם למעלה והוא משכן הנער ששמו מטטרון כו' וכה"א מכון לשבתך פעלת הוי"ו" — אוה"ת בשלח ע' תקסה.

67 בשה"ש רבה . . ס"פ כמגדל דוד

אור התורה על בשלח, עמ' 565, מציין ששיר השירים רבה, כמו הירושלמי בברכות, פרק ד, מסיים: "מכון לשבתך" — מכון כנגד שבתך, בית המקדש שלמעלה".

הערת קה"ת

"כנוצר בירושלמי פ"ד דברכות . . ומסיים מכון לשבתך מכון כנגד שבתך זה בהמ"ק שלמעלה" — אוה"ת בשלח ע' תקסה.

68 כמגדל דוד

"צואר כמגדל דוד". מדרש שיר השירים רבה על פסוק זה דן במקדש שלמטה, המכון כנגד המקדש שלמעלה.

Song of Songs 4:4 שיר השירים ד':ד'

כְּמִגְדַּל דָּוִד צֻאֲרָךְ כְּגוֹי לְתַלְפִּיזוֹת אֶלְפָּה הַמְּגִן תְּלוּי עָלָיו כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבָרִים:

Thy neck is like the tower of David Built with turrets, Whereon there hang a thousand shields, All the armour of the mighty men.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 ובפתיחתא דאיכה

אור התורה על בשלח, עמ' 565, מביא את פתיחתא דאיכה: "אילו זכיתם, הייתם קוראים 'תביאמו ותטעמו בהר נחלתך'; עכשיו שלא זכיתם, אתם

קוראים 'תבוא לפניך כל רעתם'".

הערת קה"ת

"אלו זכיתם הייתם קורים תביאמו ותטעמו בהר נחלתך ועכשיו שלא זכיתם אתם קורים תבוא כל רעתם לפניך" — אוה"ת בשלח ע' תקסה.

70 תחת אשר לא עבדת

"משום שלא עבדת את הוי' אלקיך בשמחה." הפתיחתא לאיכה פותחת בפסוק זה ומעמידה את "תביאמו ותטעמו" כנגד הגלות.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תחת אשר לא־עַבַּדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֵב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

"עשה עמודיו כסף." גם המדרש על שיר השירים לפסוק זה מצוטט בהקשר של "מכון לשבתך".

Song of Songs 3:10 שיר השירים ג':י'

עֲמֻדָיו עָשָׂה כֶּסֶף רַפְּיָדָתוֹ זָהָב מְרֻכָּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רָצוֹף אֶהְבָּה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 זח"א וישב קפ"ג סע"א

אור התורה על בשלח, עמ' 566, מבאר שהזוהר שם דורש את "מכון לשבתך" על ירושלים שלמטה, המכוונת כנגד ירושלים שלמעלה.

הערת קה"ת

"פי' ענין מכון לשבתך ע"ד ירושמי"ט מכון כנגד ירושמי"ע" — אוה"ת בשלח ע' תקסו.

73 פנחס דרכ"א א'

אור התורה על בשלח, עמ' 566, מביא את דברי הזוהר על פנחס: "תביאמו ותטעמו" — לנטוע אותם כנטיעה קדושה, כדוגמת הדמות שלמעלה.

הערת קה"ת

"פי' תביאמו ותטעמו לנטעא לון נציבו קדישא כגוונא דדיוקנא דלעילא" — אוה"ת בשלח ע' תקסו.

74 פי עקב דף ער"ב סע"ב ובפי' הרמ"ז שם

ההערה מפנה לתחילת סעיף 2, שם מובאים דברי הרמ"ז על פרשת עקב: "יד של 'יד' הן ארבע אותיות שם הוי' במילוי של עשר אותיות; שלושת המילויים, ע"ב, ס"ג ומ"ה, הם שלוש הידיים.

הערת קה"ת

ראה לקמן בתחילת סעיף ב.

75 בד"ה צאינה וראינה

המאמר "צאינה וראינה בנות ציון" פותח בשאלה מדוע מכנים חז"ל את ה' "הקדוש ברוך הוא", ומבאר שהוי"ו של "קדוש" מסמלת את המשכת קדושתו להיות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. בהמשך המאמר, כפי שמציין אור התורה, מתבאר הפסוק "שאו ידיכם קודש".

הערת קה"ת

לקמן שה"ש כא, ב ואילך. וראה באוה"ת בשלח ע' תקסא "ומי"ש בלקו"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה בדרוש הראשון בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את ה' ומה יובן פי' נאדר בקודש".

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

82 בד"ה רני ושמחי

שם מסביר אדמו"ר הזקן את שלוש אמירות "קדוש": שלוש האותיות הראשונות של הוי' יוצרות השתלשלות מסיבה לסיבה, עד הה"א האחרונה — הדיבור, מקור העולמות, המלאכים והנשמות. הוי"ד היא הצמצום, שכן בלעדיו לא היה דבר יכול לקבל את אורו או להתהוות יש מאין.

הערת קה"ת
תו"א לו, ב.

83 הפעם ילוה אישי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ויצא כט, לד.

84 לאה קוראת לבנה השלישי לוי: "הפעם ילוה אישי אלי, כי ילדתי לו שלושה בנים". שלושת הבנים מרמזים על שלוש הבחינות, שלוש הידיים.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים עליכן קראשמו לוי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 ע"פ יהודה אתה

במאמר זה, על הפסוק "יהודה אתה יודוך אחיך", מסביר אדמו"ר הזקן שמה שבא אחרי קריאת שמע, ברכת אמת ויציב, הוא בחינת לוי: "הפעם ילוה אישי אלי". הימין והשמאל, והכלה ביניהם, הם העניין; "שמאלו תחת לראשי" היא השמאל הדוחה וגורמת להרמת הראש.

הערת קה"ת
תו"א מה, א. ראה אוה"ת בראשית-ה דף תתרה, ב ואילך.

86 בד"ה וללבן שתי בנות

שם לאה מושרשת בעולם הנסתר, בחינת המחשבה, שהיא למעלה מן הדיבור, רחל. יעקב נקרא "בריה התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה" — זה שמשיך [את האור] למטה.

הערת קה"ת
תו"א כג, א.

87 אם הבנים

"מושיב עקרת הבית, אם הבנים שמחה". לאה, שהיא בינה, היא אם שש המדות.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט

מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קיג, ט.

88 לאה . . מחשבה

ההערה מפנה למקורות המנויים באוסף מאמרי אדמו"ר הזקן, עמ' 156, בעניין לאה כבחינת המחשבה.

הערת קה"ת

76 "שאו ידיכם קודש וברכו את הוי". המאמר "צאינה וראינה" מכאן את הידיים האלה.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב

שאו ידכם קדש וברכו אתיה

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 הערת קה"ת מפנה לב62 Ketubot למילים האלה.

Ketubot 62b כתובות ס"ב ב

78 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". זהו פסוק הפתיחה של המאמר בלקוטי תורה על שיר השירים שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרהו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

79 מקדש אדניי

"המקדש, ה', אשר כוננו ידיך". הפסוק שכל החלק הראשון עוסק בביאורו.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:יז

תבאמו ותשעמו בהר נחלתך מכן לשבתך פעלת Havayah מקדש אדני כוננו ידיך:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 יד הגדולה

"יורא ישראל את יד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". הראשונה מבין שלוש הידיים.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וירא ישראל אתיהיד הגדולה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם אתיה ויאמינו בה' ובמשה עבדו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 יד החזקה

"ולכל יד החזקה... אשר עשה משה לעיני כל ישראל". השנייה מבין שלוש הידיים.

Deuteronomy 34:12 דברים ל"ד:יב

ולכל יד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

and in all the mighty hand, and in all the great terror, which Moses wrought in the sight of all Israel

ראה הנסמן במאמרי אדה"ז פרשיות לעי קנו.

89 כי לאה היא . . חיצוניות בינה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה מאו"א אות ל, ס"א.

90 בדיה אלה פקודי המשכן

במאמר זה, "אלה פקודי המשכן" הוא ייחוד ו' וה', הנעשה באמצעות "אלה" — מסכתות המשנה ומצוות עשה. "משכן העדות", ייחוד י' וה', נעשה באמצעות משה, בחינת הביטול ("ונחנו מה").

הערת קה"ת

לעיל פקודי ה, א.

91 מלא כה"כ כבודו

"קדוש, קדוש, קדוש הוי צבאות; כל הארץ מלאה כבודו". שלוש הפעמים "קדוש" הן שלושה שלבים של ירידה, עד שכבודו ממלא את הארץ.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו:ג

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ו, ג.

92 "והורד המשכן, ונסעו בני גרשון ובני מררי נושאי המשכן". משפחות הלויים הן אלה שנסאו את המשכן.

Numbers 10:17 במדבר י:יז

וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מֶרָרִי נוֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן:

And the tabernacle was taken down; and the sons of Gershon and the sons of Merari, who bore the tabernacle, set forward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 10

93 שם הגדולה לאה

"וללכן היו שתי בנות: שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל". את "הגדולה" (הגדולה) קוראים כ"ה" הגדולה.

Genesis 29:16 בראשית כ"ט:טז

וּלְלַכְן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדוֹלָה לְאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל:

Now Laban had two daughters: the name of the elder was Leah, and the name of the younger was Rachel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כט, טז.

94 שם הגדולה לאה

בהערת קה"ת מובא זוהר זה כדי לקרוא את השם לאה כ"ה" הגדולה, ה"ה" העליונה של שם הוי".

Zohar, Vayetzei 15:127-17:137 ספר זוהר, ויצא ט"ו:קכ"ז-י"ז:קל"ז

95 פי שם ה' גדולה

ההערה מפנה לאור התורה על בשלח ועל בהעלותך, שם מוסבר פירוש לאה כ"ה"א הגדולה".

הערת קה"ת

כמבואר בזו"א קנג, ב. וראה אוה"ת בשלח ע' תסח בהעלותך ע' שצו.

96 ברכות ויצא פי"ע

באור התורה על בראשית מוסבר המדרש: "אמרו על הגדולה, לאה, 'גדולה במתנותיה: כהונה לעולם' וכי; היינו, מפני שהיא מקבלת ממידת גדולתו, כביכול, ולכן נקראת ה"א הגדולה".

הערת קה"ת

"שאמרו על הגדולה לאה גדולה במתנותיה" כהונה לעולם כו' דהיינו לפי שמקבלת ממדת גדולתו כביכול וע"כ נקרא ה' גדולה" — אוה"ת בראשית-ב דף חצר, ב. וראה אוה"ת ויקרא-א ע' פג ואילך.

97 אין מלך בלא עם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סי' החיים פ' הגאולה פ"ב. בחיי וישב לח, א. עמק המלך ש' שעשועי המלך רפ"א. פדרי"א פ"ג. [כ].

98 אנא אמלוך

ההערה מצטטת מאותו ביאור: "כמו שזנכר באידרא רבה על 'וימלך', שכל אחד אמר 'אנא אמלוך'; ובתחילת המאמר 'חי אני' מדובר על המחשבה 'אנא אמלוך'".

הערת קה"ת

ע' ביאור ושבתה (דתקס"ב) [דרמ"צ קע, ב] וז"ל וכנז' באד"ר בענין וימלך כו' שכ"א אי אנא אמלוך כו' ושם [קעח, א] רד"ה ואולם חי אני, מחי' אנא אמלוך כ"פ — וע' תו"א [עח, ב] ביאור ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וז"ל אי"ק הוא בחי' מחי' אנא אמלוך יעו"ש. וע' נצבים (נא, ב). לי הפסוק במ"א [א, ה] ושם אי "אני", ע"ש. [כ].

99 אנא אמלוך

אדונייהו התנשא לאמור: "אני אמלוך". בהערת קה"ת מצוין שהביטוי הקבלי "אני אמלוך" שאול בלשונו מפסוק זה.

I Kings 1:5 מלכים א' ה'

וְאֶדְנִיָּה בֶן־חֲגִית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לִפְנָיו:

Now Adonijah the son of Haggith exalted himself, saying: 'I will be king'; and he prepared him chariots and horsemen, and fifty men to run before him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 "הוי מלך, גאות לבש". מלכותו של ה' היא לבוש, ולא עצמותו.

Psalms 93:1 תהילים צ"ג:א

ה' מֶלֶךְ גָּאוֹת לָבַשׁ לָבַשׁ ה' עוֹ הַתְּאֲזָר אֶף־תְּכוֹן תִּבְלַל פְּלִי־תִמוּט:

The L-RD reigneth; He is clothed in majesty; The L-RD is clothed, He hath girded Himself with strength; Yea, the world is established, that it cannot be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

101 | "על כן קרא שמו לוי." השם מוסבר כביטוי לחיבור ולליווי.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

וַתֵּהָרֵם עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עֵתָּה הִפְעֵם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדֹתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 ביום ההוא תקראי אישי

"וביום ההוא, אומר הוי", תקראי לי 'אישי' ולא תקראי לי עוד 'בעלי'." "אישי" של לאה מבטא קרבה זו.

Hosea 2:18 הושע ב':י"ח

וְהָיָה בְיוֹם־הַהוּא נֶאֱסִי־הִי תִקְרָא אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאֵלִי עוֹד בְּעָלִי:
And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, יח.

103 יעקב הוא בריח התיכון

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 186a למילים האלה.

Zohar III, 186a זח"ג קפו, א

הערת קה"ת

זח"ג קפו, א. ועוד.

104 בריח התיכון מבריש מן הקצה אל הקצה

"והבריש התיכון בתוך הקרשים מבריש מן הקצה אל הקצה." יעקב הוא בריח זה, המחבר וממשיך את האור בכל העולמות.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כ"ח

וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן בְּתוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִבְּרִישׁ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:
and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 (ועמ"ש מזה בפי צו)

שם יעקב נקרא חתן, "הבריש התיכון המבריש מן הקצה אל הקצה": המשכת אור אין סוף מן הדרגה הגבוהה ביותר אל רחל, הכלה המקבלת אותו; זוהי המשכת סובב אל ממלא.

הערת קה"ת

לעיל ח, ד ואילך.

106 ברבות ויצא פע"א

ההערה מתעדת שאור התורה מבאר את המדרש "לוי עתיד ללוות את הבנים לאביהם שבשמים" על פרשות שמות וכי תצא.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת שמות ע' נז. פי' כי תצא ע' תתפ.

107 לוי זה עתיד ללוות את הבנים לאביהם שבשמים

רבי יודן: "לוי — זה עתיד ללוות את הבנים אצל אביהם שבשמים." לוי הוא

המחבר את ישראל לה'.

Bereshit Rabbah 71:4 בראשית רבה ע"א:ד'

... גם את זה פינחס, שהוא עתיד לעמוד מלוי. ותהר ותלד בן וגוי על כן קרא שמו לוי ר' יודן אמר: לוי זה, עתיד ללוות את הבנים לאביהן שבשמים. על כן קרא שמו, בכל מקום שנאמר על כן, מרובה באוכלסין. ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' ר' ברכיה בשם ר' לוי: לכהן שירד לגורן, נתן לו א' כור של מעשר, ולא החזיק לו טובה. ואחד נתן לו קומץ של חולין, והחזיק לו טובה. אמר ליה: אדוני הכהן! אני נתתי לך כור, וזה לא נתן לך אלא קומץ, ...

She conceived again, and bore a son, and said: Because the L-rd heard that I am hated, He gave me this as well. She called his name Simeon" (Genesis 29:33). "She conceived again, and bore a son, and said: Because the L-rd heard [shama] that I am hated, He gave me this as well. She called his name Simeon [Shimon]" - this one is destined to produce an enemy. Who will heal his wound? It is Pinhas, who is destined to be produced from Levi. "She conceived again, and ... bore

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

108 בזח"ב שמות י"ט א'

אור התורה מצטט את הזוהר: מאחר שהמשוררים באו משבט לוי, השומע מתלווה ונשמטו נדבכת למעלה, ולכן אמרה לאה "הפעם ילווה אישי אלי".

הערת קה"ת

"כיון שיצאו משבט לוי המשוררים כו' והשומע נלווה ונדבק נפשו למעלה וע"כ אמרה לאה הפעם ילווה אישי אלי" — אוה"ת שמות ע' נז.

109 משפטים ק"ד א'

אור התורה על בראשית אומר שלוי הוא היום השלישי לבריאה, הבריח התיכון; על שמות הוא מצטט את הזוהר במשפטים: "לוי הוא חיבור הכול".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית כרך ה תתרו, א "לוי זהו יום ג' למעשה בראשית . . בריח התיכון" ע"ש. "לוי חבורא דכולא" — אוה"ת שמות ע' נז.

110 הזח"ג פי' שלח (דקע"ד א') ובפי' שמות (ד"א סע"ב)

אור התורה מציין את דברי הזוהר, חלק ב, דף י"א ע"ב, ומעיר שהקטע חוזר בחלק ג, דף קע"ד ע"א, ומבאר אותו שם.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ה תתרא, א מציין "מ"ש בזח"ב ד"א סע"ב והוא כפול ג"כ ח"ג דקע"ד א". וראה שם ביאור בפ"י הזוהר.

111 | "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי." הזוהר מפרש זאת כחכמה העליונה המתחברת עם בינה.

Exodus 2:1 שמות ב':א'

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת־בַּת־לְוִי:

And there went a man of the house of Levi, and took to wife a daughter of Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 אתר דחכמה עילאה והוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין

לעלמין

על "איש מבית לוי" אומר הזוהר שמקום החכמה העליונה והנהר ההוא מתחברים כאחד ואינם נפרדים לעולם. זהו החיבור התמידי של חכמה

117 עת לחשות ועת לדבר

"עת לחשות ועת לדבר". הדיבור, בניגוד למחשבה, מופיע רק בזמנים מסוימים, בדומה לזיווג תפארת ומלכות.

Ecclesiastes 3:7 קהלת ג':

עת לקרוע ועת לתפור עת לחשות ועת לדבר:

A time to rend, and a time to sew; A time to keep silence, and
;a time to speak

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 עד הגל הזה

"עד הגל הזה ועדה המצבה". אדמו"ר חזקוני מתייחס להסברו על פסוק זה.

Genesis 31:52 בראשית ל"א:נ"ב

עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה:

This heap be witness, and the pillar be witness, that I will not
pass over this heap to thee, and that thou shalt not pass over
this heap and this pillar unto me, for harm

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 הפעם ילוח

"הפעם ילוח אישי אלי". "הפעם" נקרא כרמז לייחוד הפנימי הנוסף שנמשך על ידי העבודה.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוח אישי אלי כייולדתי לו שלשה בנים עליכן קרא שמו לוי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now
this time will my husband be joined unto me, because I have
borne him three sons.' Therefore was his name called Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 ויניחהו בג'ע לעבדה ולשמרה

"ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה". העבודה של "לעבדה" ממשיכה אור נוסף, מעבר לזרימה הקבועה והמדודה.

Genesis 2:15 בראשית ב':ט"ו

ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the gar-
den of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

121 ועבד הלוי הוא

"והלוי הוא יעבוד את עבודת אהל מועד". המילה "הוא" נקראת כבינה, שהלוי מחבר אותה עם חכמה.

Numbers 18:23 במדבר י"ח:כ"ג

ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדורותיכם ובתוכם בני ישראל לא ינחלו נחלה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meet-
ing, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for
ever throughout your generations, and among the children
of Israel they shall have no inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובינה, הנקרא "לוי".

Zohar, Shemot 17:181-18:192 ספר הזהר, שמות י"ז:קפ"א-י"ח:קצ"ב

The following is an alternative explanation of these
verses:AND TOOK TO WIFE A DAUGHTER OF LEVI. This
signifies the place which is filled with the brightness of
moonlight (Malkuth).1The last three lines of the Hebrew text
on this page are not translated.2The first two lines of the
Hebrew text on this page are not translated.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

113 אתר דחכמה עילאה והוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין

אותו קטע מופיע שוב בפרשת שלח, כפי שמצינים הטקסט והערת קה"ת.

Zohar, Sh'lach 45:309-314 ספר הזהר, שלח לך מ"ה:ש"ט-ש"י"ד

1Most of this page does not appear in our Hebrew text as ex-
plained in the translator's note on page 163a.AND THE
L-RD SAID TO MOSES, SPEAK UNTO THE CHILDREN OF
ISRAEL... THAT THEY MAKE THEMSELVES FRINGES ON
THE CORNERS OF THEIR GARMENTS, ETC. R. Hizkiah ad-
duced here the verse: "And he showed me Joshua the high
priest", etc. (Zech. 3, 1)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

114 לויתן זה

"שם אנוניות יהלכון, לויתן זה יצרת לשחק בו." הזהר קושר את הלווייתן לחיבור שעליו מרמז שמו של לוי.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אנוניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast
formed to sport therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

115 "אבל החכמה, מאין תימצא?" החסידות מפרשת זאת כך: "החכמה נמצאת מן האין" — החכמה היא בחינה של ביטול.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place
of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

116 ונהר יוצא מעדן כוי ומשם יפרד

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד". עדן והנהר מייצגים את חכמה ובינה, שהשפעתן אינה פוסקת.

Genesis 2:10 בראשית ב':י

ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from
thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 ותהר ותלד

"ותהר האשה ותלד בן". לידתו של משה באה כהמשך ישיר לבית לוי.
Exodus 2:2 שמות ב:ב

ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כייטוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים:
And the woman conceived, and bore a son; and when she
saw him that he was a goodly child, she hid him three
months.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 הפעם ילוה אישי

"הפעם ילוה אישי אליי". איש מבית לוי" מהדהד את דברי לאה "איש".
Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כייילדתי לו
שלשה בנים על-כן קראשמו לוי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now
this time will my husband be joined unto me, because I have
borne him three sons.' Therefore was his name called Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 16

129 ועבד הלוי הוא

"והלוי הוא יעבוד". הווהר מפרש זאת כחיבור בין ז"א לנוקבא.

Numbers 18:23 במדבר י"ח:כ"ג

ועבד הלוי הוא את-עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם
לדורתיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meet-
ing, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for
ever throughout your generations, and among the children
of Israel they shall have no inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 ועבד הלוי הוא כד"א כי ה' הוא האלקים

בפרשת קורח הווהר דורש את "והלוי הוא יעבוד" יחד עם "כי הוי' הוא
האלקים": הלוי מחבר בין שני השמות, ז"א ונוקבא.

Zohar, Korach 8:37-41 ספר הוהר, קרח ח':ל"ז-מ"א

At the moment when the day was about to be sanctified the
spirits of the demons issued forth, but the day was sanctified
before their bodies were created, and so the world was left
deficient. When Israel were sanctified and all their grades
completed with the Levites on the left side, then this defi-
ciency of the world on the left side was made good, and all
was then subordinated to the right and the world was freed
from defect. Hence it says "the Levite shall do", i.e. "make"
... "or "complete

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

131 וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי

"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי". "בת לוי" היא מלכות, שהוכנה על
ידי אבא ואמא.

Exodus 2:1 שמות ב:א

וילך איש מבית לוי ויקח את-בת-לוי:

And there went a man of the house of Levi, and took to wife a
daughter of Levi

122 לויתן זה יצרת לשחק בו

"לויתן זה יצרת לשחק בו". לויתן, הקשור ללוי, הוא חיבור של "יש" עם
"אין", מקור תענוגו של ה'.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast
formed to sport therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 צו את בני ישראל

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמיי". אדמו"ר חזקן מפנה
למאמר שלו על פסוק זה בפרשת פינחס.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו את-בני ישראל ואמרת אליהם את-קרבני לחמיי לאשי ריח ניחחי
תשמרו להקריב לי במועדו:

Command the children of Israel, and say unto them: My
food which is presented unto Me for offerings made by fire,
of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me
in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 אז ישיר משה

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת להוי'". המאמר על פסוק זה
מסביר את ההבדל בין הים ליבשה.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אז ישיר-משה ובני ישראל את-השירה הזאת Havayah ויאמרו
לאמרו אשירה Havayah כייגאה גאה סוס ורכבו רמה בים:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 15

125 כי מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לו משה, "כי מן המים משיתיהו". הוא שיך לעולם הנסתר
של הים, לבחינת הביטול.

Exodus 2:10 שמות ב:י

ויגדל הילד ותבאנהו לבת-פרעה ויהי-לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר
כי מן-המים משיתיהו:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's
daughter, and he became her son. And she called his name
'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 וילך איש מבית לוי

"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי". לידתו של משה קשורה לבית לוי,
לחיבור.

Exodus 2:1 שמות ב:א

וילך איש מבית לוי ויקח את-בת-לוי:

And there went a man of the house of Levi, and took to wife a
daughter of Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

brance was written before Him, for them that feared the L-RD, and that thought upon His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, טז.

138 אני המשנה המדברת בפיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מגיד משרים ר"פ ויקרא.

139 נוני ימא דאזלי ביבשתא

הערת קה"ת מפנה ל**Zohar III, 187b** למילים האלה.

Zohar III, 187b זח"ג קפו, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קפו, ב. ת"ז תכ"א בתחילתו. באקדמות [כ].

140 נוני ימא דאזלין ביבשתא

בהערת קה"ת מובא מאמר זה מהזוהר על "דגי הים העולים ליבשה" — ביטול שנמשך אל העולם הגלוי.

Zohar, Balak 6:59-67 ספר זוהר, בלק ו:נ"ט-ס"ז

As they were going along, R. Eleazar suddenly remembered that boy, so they went three parasangs out of their way to get to that spot. They arranged to lodge in the house, and when they went in they found the boy sitting there and a table being laid before him. When he saw them he came up to them and said: 'Enter, holy saints, enter, ye shoots of the world to come, who are praised above and below, to meet whom even ... the fishes of the sea come up on

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

141 מקדש אד' כוננו ידיך

"מקדש ה' כוננו ידיך". התורה היא המקדש שממשיך את החיבור למטה.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תבאמו ותשעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת Havayah מקדש אדני כוננו ידיך:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 דאתחברת אמא בברתא והו כחדא

בפרשת וישב מדבר זוהר על האם שהתחברה עם הבת, עד שנעשו כאחת: בינה שהתייחדה עם מלכות, כפי שיהיה לעתיד לבוא.

Zohar, Vayeshev 7:92-10:102 ספר זוהר, וישב ז:צ"ב-י"ק"ב

According to our teachers, G-d fashioned the lower Jerusalem on the model of the heavenly Jerusalem, the one exactly facing the other, as it is written: "the place, O L-rd, which thou hast made for thee to dwell in, the Sanctuary, O L-rd, which thy hands have established" (Ex. 15, 17). The expression "that art builded" indicates that G-d will in time to come cause the upper Jerusalem to descend below; this is further proved by the phrase "as a city that is compact (she- ... hubrah) together", where the term hubrah

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 מלי שנקי בת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה מא"א ב, מא.

133 לוי חבורא דכולא

בפרשת משפטים זוהר מנחם את לוי "חיבור הכול". הלוי מחבר כל בחינה עם הבחינה שמעליה.

Zohar, Mishpatim 3:182-193 ספר זוהר, משפטים ג:קפ"ב-קצ"ג

פסקה 17

134 ודברת בם בד"ת

"ולמדתם אותם את בניכם ודיברתם בם". הדיבור בדברי תורה ממשיך את החיבור בוי"א וננוקבא.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

ושננתם לבניהם ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 21a ברכות כ"א א

הערת קה"ת

דברים ו, ז. ברכות כא, א.

135 המשכה — במ"א

ההערה מפנה להערה של הרבי הרש"ב שנדפסה לעיל בין ההוספות, עמ' 18c, על הקטע הזה.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לעיל בהוספות יח, ג.

136 עבודת הלוים ביד איתמר

"עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן". את השם איתמר קוראים כאילו נאמר "איתמר" — תורה שנאמרת בדיבור.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד עלי פ משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 אז נדברו יראי ה'

"אז נדברו יראי הוי' איש אל רעהו, ויקשב הוי' וישמע". דיבור בדברי תורה הוא ההמשכה שעושה הלוי.

Malachi 3:16 מלאכי ג:ט"ז

אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויקתב ספר זכרון לקניו ליראי ה' ולחשבי שמו:

Then they that feared the L-RD Spoke one with another; and the L-RD hearkened, and heard, and a book of remem-

כ"ד:רנ"ד

R. Simeon replied: 'The reason, as has been affirmed, is as follows: The two periods of the two earlier prayers have for their object only to unite Jacob to his heritage, but once this has been effected we need nothing further: as soon as the Woman is placed between the two arms and is joined to the Body, nothing more is needed. The two prayers are thus the two arms between which Jacob is united to the body, that is, to heaven

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

148 ועבד הלוי הוא

"והלוי הוא יעבוד את העבודה". הקטעים מהזוהר המובאים כאן מפרשים פסוק זה.

Numbers 18:23 במדבר י"ח:כ"ג

וְעַבְד הַלֵּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשָּׂאוּ עֲוֹנֵם חֻקַּת עֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֹלוּ נַחֲלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 בזהר פי פנחס דר"נ ע"ב

אור התורה מבאר את הזוהר: "בת לוי" היא בחינת שירה ואהבה רבה, עד שהן נעשות לנקודה אחת, ורק אז נמשכים "וילך... ויקח".

הערת קה"ת

"פי" בת לוי כשהיא בבחי' שיר ורחימותא סגי עד שנעשה נקודא חדא ואזי דוקא נמשך וילך כו' ויקח כו' - אוה"ת שמות ע' נה.

150 וילך איש מבית לוי

"וילך איש מבית לוי". הזוהר על פינחס מפרש פסוק זה, כפי שמצוין בטקסט.

Exodus 2:1 שמות ב':א'

וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת־בֵּת־לֵוִי:

And there went a man of the house of Levi, and took to wife a daughter of Levi

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 ובפי הרמ"ז ס"פ קרח

ההערה מפנה לאור התורה על במדבר, לדיון בפירוש הרמ"ז בסוף פרשת קורח.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת במדבר כרך ו ע' אתתננ.

152 ובפי בהעלותך בדף קנ"א ע"ב

אור התורה מסכם שם את דברי הרמ"ז: כירור הלוויים נעשה באמצעות הסרת שערם, ואז אהרן מניף אותם כדי להעלותם לשורשם, שהוא בינה.

הערת קה"ת

"שטרתה הלוים להעביר שערם ואזי אהרן מניף אותם להעלותם לשרשם שהוא בינה כו'" — אוה"ת במדבר כרך ו ע' אתתננ.

153 קח את הלויים

"קח את הלוויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם". פירוש הרמ"ז בפרשת

143 והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים

"והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על דברי הזוהר בפסוק זה.

Zechariah 14:8 זכריה י"ד:ח'

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מִמִּיַּתֵּיּם מִירוּשָׁלַם הַצִּנּוֹת אֶל־הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי וְהַצִּנּוֹת אֶל־הַיָּם הָאַחֲרוֹן בְּקִיץ וּבְחֶרֶף יִהְיֶה:

And it shall come to pass in that day, That living waters shall go out from Jerusalem: Half of them toward the eastern sea, And half of them toward the western sea; In summer and in winter shall it be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19**144 ויקח קרח בן יצהר**

"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Numbers 16:1 במדבר ט"ז:א'

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 שוש אשיש

"שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקיי". המאמר על פסוק זה מסביר את עניין הצד השמאלי בראש השנה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגַּל נַפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁע מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כִּחְתּוֹ יִכְתֹּנוּ פָאָר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 שמאלו תחת לראשי

"יד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". יד שמאל, המעוררת את הייחוד, היא עניינו של ראש השנה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֵּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

147 אתיחיבת בין תריין דרועין

בפרשת חיי שרה מדבר הזוהר על מי שמוצב בין שתי הזרועות. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על גרשון ומררי, יד ימין ויד שמאל.

Zohar, Chayei Sara 23:243-24:254 ספר הזוהר, חיי שרה כ"ג:רמ"ג-

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 תקראי אישי

"תקראי לי אישי". הקרבה שאליה השתוקקה לאה.

Hosea 2:18 הושע ב'י"ח

וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נֶאֱמַרְתִּי תִקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי לִי עוֹד בְּעָלִי:
And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

160 ויניחיהו בג"ע לעבדה

"והניחו בגן עדן לעבדה". העבודה בגן ממשיכה אור נוסף.

Genesis 2:15 בראשית ב'ט"ו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַיִחֵהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעֹבְדָהּ וּלְשֹׁמְרָהּ:
And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 לוי ללוות את הבנים לאביהם שבשמים

"לוי עתיד ללוות את הבנים אצל אביהם שבשמים". השם מבטא חיבור.

Bereshit Rabbah 71:4 בראשית רבה ע"א:ד'

... ותהר ותלד בן וגוי על כן קרא שמו לוי ר' יודן אמר: לוי זה, עתיד ללוות את הבנים לאביהן שבשמים. על כן קרא שמו, בכל מקום שנאמר על כן, מרובה באוכלסין. ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' ר' ברכיה בשם ר' לוי: לכהן שירד לגורן, נתן לו א' כור של מעשר, ולא החזיק לו טובה. ואחד נתן לו קומץ של חולין, והחזיק לו טובה. אמר ליה: אדוני הכהן! אני נתתי לך כור, וזה לא נתן לך אלא קומץ, ואתה מחזיק לו טובה?! אמר ליה: את מחלקי ...

She conceived again, and bore a son, and said: Because the "L-rd heard that I am hated, He gave me this as well. She called his name Simeon" (Genesis 29:33). "She conceived again, and bore a son, and said: Because the L-rd heard [shama] that I am hated, He gave me this as well. She called his name Simeon [Shimon]" - this one is destined to produce an enemy. Who will heal his wound? It is Pinhas, who is destined to be produced from Levi. "She conceived again, and ... bore

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

162 לויתן זה יצרת לשחק בו

"לויתן זה יצרת לשחק בו". הלויתן הוא ה"יש" המתאחד עם ה"אין".

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שֵׁם אֲנִיּוֹת יִהְיֶיכוֹן לְוִיָּתָן זֶה־יִצְרָתָ לְשֹׁחֲקֵי־בוֹ:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בהעלותך דן בפסוק זה.

Numbers 8:6 במדבר ח'ו'

קח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם:

Take the Levites from among the children of Israel, and' cleanse them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 בנה בניתי בית זבול לך

שלמה בחנוכת בית המקדש: "בנה בניתי בית זבול לך, מכון לשבתך עולמים". הרמ"ו קושר זאת ל"מקדש... כוננו ידיך".

I Kings 8:13 מלכים א' ח'י"ג

בָּנָה בְּנִיַּתִּי בֵּית זָבֻל לְךָ מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים:

I have surely built Thee a house of habitation, A place for Thee to dwell in for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 מקדש אד' כוננו ידיך

"המקדש, ה', אשר כוננו ידיך". צירוף הידיים של הלויים בונה את המקדש.

Exodus 15:17 שמות ט"ו:י"ז

תְּבָאֲמוּ וְתִשְׁעַמּוּ בְּהָרִי הַזֶּה מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת הַמִּקְדָּשׁ אֲדֹנָיִי כוֹנְנֵנוּ יְיָדֶיךָ:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

156 בלק"ת בתחלת יחזקאל

הצמח צדק מצטט שם את האריז"ל: לעתיד, כאשר קין יתברר וישוב למעמדו ככבוד, הלוויים יקבלו את עבודת הכהנים ואת מעלתם, כך שהכהנים יהיו ללוויים והלוויים לכהנים; הוא מבאר זאת בהרחבה.

הערת קה"ת

"אבל לע"ל שינקה קין ויטהר ויחזור לבכורתו ומה שהי' תחלה כהנים עובדים יטלו הלוים עבודתם ומעלתם באופן שהכהנים יהיו לויים והלוויים כהנים עכ"ל". — ביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' שמ' ושם נתבאר בארוכה. ובכרך ב ע' תתקכ.

157 הובא בסש"ב פרק חמישים

בתנאי שם נאמר: לעתיד, כאשר העולם יתעלה, הם יהיו הכהנים, כפי שכתב האריז"ל על "והכהנים הלוים" — שהלוויים של עכשיו יהיו לכהנים לעתיד.

הערת קה"ת

דף ע, ב [ולעתיד שהעולם יתעלה יהיו הם הכהנים וכמ"ש האריז"ל ע"פ והכהנים הלוים שהלוים של עכשיו יהי' כהנים לעתיד].

פסוקה 20

158 הפעם ילוה אישי

"הפעם ילווה אישי אלי". בקשתה של לאה שה' עצמו יהיה קשור למחשבה של הבראה.

Genesis 29:34 בראשית כ"ט:ל"ד

וַתֵּהָרֶה עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עֲתָה הִפְעֵם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לְוִי:

| בחינת יראה.

Exodus 26:15 שמות כ"ו:ט"ו

ועשית את־הקִרְשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים:

And thou shalt make the boards for the tabernacle of acacia-wood, standing up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 שרפים עומדים ממעל לו

| "שרפים עומדים ממעל לו". עמידת המלאכים מבטאת יראה וביטול.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו':ב'

שִׁרְפִים עֲמֻדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בִּשְׁתֵּים יָכֹסֶה כְּנֹפוֹ וּבִשְׁתֵּים יִכְסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתֵּים יַעֲוֹפֶה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 מן הסמיכות של "והודעתם לבניך" ל"יום אשר עמדת... בחורב" לומד התלמוד שיש ללמוד תורה באימה ויראה, כפי שהיה בהר סיני.

Berakhot 22a:4 ברכות כ"ב א:ד'

דַּתְנִיא: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבִנֵּי בָנֶיךָ", וּכְתִיב בְּתַרְיָה "יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחוֹרֵב", מָה לְהֵלֹךְ בְּאִימָה וּבִירְאָה וּבִירְתָּת וּבְזִיעַ, אֵף כָּאֵן בְּאִימָה וּבִירְאָה וּבִירְתָּת וּבְזִיעַ.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

172 יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב

| "יום אשר עמדת לפני הוי' אלקיך בחורב". העמידה בהר סיני הייתה מתוך יראה.

Deuteronomy 4:10 דברים ד':י'

יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחוֹרֵב בָּאָמַר ה' אֵלַי הִקְהֵל־לִי אֶת־הָעָם וְאֶשְׁמָעֵם אֶת־דְּבָרִי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כְּלִי־יָמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה וְאֶת־כְּנִיָּהֶם יִלְמְדוּן:

the day that thou stoodest before the L-RD thy G-d in Horeb, when the L-RD said unto me: 'Assemble Me the people, and I will make them hear My words that they may learn to fear Me all the days that they live upon the earth, and that they may teach their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 התלמוד אומר ש"עמידה" פירושה שתיקה, ומביא ראייה מן הפסוק "כי עמדו ולא ענו עוד". עמידה היא שתיקה לפני ה'.

Sotah 39a:2 סוטה ל"ט א:ב'

אָמַר רָבָא בַר רַב הוֹנָא: כִּינּוּן שִׁנְפַּתַּח סֵפֶר תּוֹרָה אֲסוּר לְסַפֵּר אֶפְיָלוּ בְּדָבָר הֶלְקָה, שְׁנֵאמַר: "וּבִפְתָּחָהּ עֲמָדוֹ כָּל הָעָם", וְאִין עֲמִידָה אֵלָּא שְׁתִּיקָה, שְׁנֵאמַר: "וְהוֹחֵלְתִּי כִּי לֹא יְדַבְּרוּ כִּי עָמָדוֹ לֹא עָנוּ עוֹד". רַבִּי יוֹרְא אָמַר רַב חֲסֵדָא, מִהָּכָא: "וְאֹזְנִי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה".

163 שמאלו תחת לראשי

| "שמאלו תחת לראשי". הזיווג מתעורר מצד שמאל.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאֱלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וְיָמִינוֹ תַּחַת בִּרְאָתִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 כפי אלה פקודי המשכן

במאמר זה נשאל מדוע התורה מזכירה את "עבודת הלוויים", את נשיאת המשכן במסעות, בתוך פירוט המשכן. הוא מסביר שהמשכן הוא מקום משכנה של השכינה בקרב ישראל, ומבטא את רצון ה' בדירה בתחתונים — כלומר, גילוי אלקותו.

הערת קה"ת

לעיל פ' פקודי ג, א ואילך.

פסוק 22

165 עולם שנה נפש ר"ת עש"ן

| ההערה מפנה לאור התורה על יתרו, לדין נוסף בעניין עולם, שנה ונפש.

הערת קה"ת

פרדס (שי"ב ספ"ה נתיב כ"ג). [כ]. ראה הקדמת הראב"ד לס"י (ב, ג). אוה"ת יתרו ע' תתטו. תתכג.

166 כל מה שיש בעולם . . יש בנפש

שם מבאר אדמו"ר הזקן, על יסוד ספר יצירה, את שלושת הממדים של עולם, שנה ונפש: "עולם" כולל את השמים, הארץ וגופיהם של כל הנבראים; ו"נפש" היא החיות האלקית המלוכשת בהם, ממלא כל עלמין, המאירה בכל עולם לפי מידת הזיכך שלו.

הערת קה"ת

ראה לקמן חקת סד, ד.

167 ושאתם מים

| "ושאתם מים בששון ממעיני הישועה". אדמו"ר הזקן מתייחס למאמרו על פסוק זה.

Isaiah 12:3 ישעיהו י"ב:ג'

וּשְׁאֲבֹתֶם־מִמֶּנּוּ בְּשִׂשׂוֹן מִמַּעֲיְנֵי הַיְשׁוּעָה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 עור ובשר תלבישני

| "בעור ובבשר תלבישני, ובעצמות וגידים סוכתני". העור והבשר הם לבושי הגוף, כמו יריעות המשכן.

Job 10:11 איוב י':יא

עוֹר וּבָשָׂר תִּלְבִּישְׁנִי וּבְעֲצָמוֹת וּגְדִידִים תִּשְׁכְּכֵנִי:

Thou hast clothed me with skin and flesh, And knit me together with bones and sinews

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

169 ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים

| "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". הקרשים ה"עומדים" הם

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

174 והחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד

"חכיתי, כי לא דיברו; הם עמדו ולא ענו עוד." המקור לכך שעמידה מבטאת שתיקה.

Job 32:16 איוב ל"ב:ט"ז

והחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד:

And shall I wait, because they speak not, Because they stand
?still, and answer no more

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 ועמך לא חפצתי בארץ

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ." ביטול כל רצון מלבד הרצון לה.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 בזאת יבא אהרן אל הקדש

"בזאת יבא אהרן אל הקדש." הפסוק מובא בהקשר לתחילת העבודה, היראה התחתונה.

Leviticus 16:3 ויקרא ט"ז:ג

בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה:

Herewith shall Aaron come into the holy place: with a young
bullock for a sin-offering, and a ram for a burnt-offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

177 ונתתי לך מהלכים בין העומדים

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה." ההליכה, כלומר האהבה, באה לאחר העמידה, כלומר היראה.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כה אמר ה' צבאות אם ידרכי תלך ואם את משמרת תשמר וגם אתה
תדין את ביתי וגם תשמר את חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים
האלה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways,
and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My
house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free
.access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

178 ולכן היו נושאים . . מ"ב מסעות

הרבי דן בשאלה מדוע, אילו לא חטאו המרגלים, לא היו ישראל צריכים
לשהות במדבר ארבעים שנה, אף שהמסעות שימשו לכירור זה. באותו מצב
היה הכירור נעשה בדרך אחרת, כפי שמבואר בתורה אור (5d) בקשר
לחטא עץ הדעת.

הערת קה"ת

ומה שאלולי חטא המרגלים לא היו צריכים להיות במדבר מי שנה — י"ל
לפי שאז ה"ב הכירור באופן אחר (וע"ד המבואר בתו"א (ה), סע"ד) בנוגע
לחטא עה"ד) — לקו"ש ח"ט ע' 16.

179 ידידע שיש עולם שנה נפש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ס"י פ"ג, מ"ג ואילך. וזהו "יסוד כל ס"י".

180

בפרשת תרומה קושר הוזהר בין קרשי עצי השיטים העומדים" לבין
השרפים העומדים" ממעל. אדמו"ר הזקן משתמש בקשר זה כדי להסביר
את משמעות העמידה בעבודת ה'.

Zohar, Terumah 81:803-84:813 ספר הוזהר, תרומה פ"א:תת"ג-
פ"ד:תת"ג

AND THOU SHALT MAKE THE BOARDS FOR THE
TABERNACLE OF SHITTIM WOOD STANDING. Of the
Seraphim also it says that they were "standing"; thus the
.boards of the Tabernacle corresponded to the Seraphim

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 23

181

התלמוד מסביר את תרגומו של אונקלוס למילה "תחש" — "ססגונא" —
כבעל חיים ששמוח (שש) בריבוי צבעיו. ששת הצבעים הם שש המדות.

Shabbat 28a:4 שבת כ"ח א"ד

מתיב רבי אבא, רבי יהודה אומר: שני מכסאות היו, אחד של עורות
אילים מאדמים ואחד של עורות תחשים. רבי נחמיה אומר: מכסה אחד
היה, ודומה כמין תלא אילן. והא תלא אילן טמא הוא! הכי קאמר: כמין
תלא אילן הוא, שיש בו גוונין הרבה, ולא תלא אילן. דאילו התם טמא,
והכא טהור. אמר רב יוסף: אי הכי היינו דמתרגמינן "ססגונא", שש
בגוונין הרבה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

182 עצי שטים עומדים

"קרשים למשכן עצי שטים עומדים". הקרשים העומדים — יראה — קודמים
לעורות הצבעוניים — אהבה.

Exodus 26:15 שמות כ"ו:ט"ו

ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים:

And thou shalt make the boards for the tabernacle of acacia-
.wood, standing up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 ונתתי לך מהלכים בין העומדים

"ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". ההליכה, כלומר מדות האהבה,
באה לאחר העמידה.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כה אמר ה' צבאות אם ידרכי תלך ואם את משמרת תשמר וגם אתה
תדין את ביתי וגם תשמר את חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים
האלה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways,
and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My
house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free
.access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 24

184 ותורה אור

"כי נר מצווה ותורה אור". התגלות התורה היא המנוחה.

Proverbs 6:23 משלי ו:כ"ג

כי נר מצווה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light,
;And reproofs of instruction are the way of life

190 ולו יקחת עמים

רש"י מפרש "יקחת" כקיבוץ עמים. קחת מקבץ את הניצוצות כדי להעלותם למעלה.

Rashi on Genesis 49:13 רש"י על בראשית מ"ט:י"ג

לחוף ימים. על חוף ימים תהיה ארצו (יבמות מ"ה); חוף, בתרגומו ספר, מרק"א בלעז, והוא יהיה מצוי תדיר על חוף אגניות במקום הנמל, שאגניות מביאות שם פרקמטיא, שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא וממציא מזון לשבט יששכר, והם עוסקים בתורה. הוא שאמר משה שמח זבולן בצאתו ויששכר באהליך (דברים ל"ג), זבולן יוצא בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה באהלים: וירכתו על צידו. סוף זבולן יהא סמוך לצידו: ירכתו. סופו, כמו וליכרתי המשכן:

לחוף ימים TOWARDS THE COASTS OF THE SEAS — (לחוף) is the same as על חוף: by the shore of the seas will be his land. הוף means "border" as Onkelos has it; old French marche; English border [והוא לחוף אגיות] means he will constantly be at the haven of ships — the port — whither the ships bring merchandise. For Zebulun was engaged in business and provided food for the tribe of Issachar whilst these engaged

... in the study of the Torah. It is to this that Moses alludes

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

191 אני ישנה ולבי ער

"אני ישנה ולבי ער". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה, העוסק בבירור המאכל והפיכתו לחיות.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה"ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחיי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 25

192 עור ובשר תלבשיני

המילים כאן מצטטות את Job 10:11. הקטע מופיע למטה.

Job 10:11 איוב י"א

עור ובשר תלבשיני ובעצמות וגידים תשככני:

Thou hast clothed me with skin and flesh, And knit me together with bones and sinews

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב י, יא.

193 (בנ"א . . בכלים הפנימים)

ההערה מסבירה ש"בנ"א" בסעיף 3 פירושו "בנוסח אחר", ככל הנראה תמליל של המאמר שערך אדמו"ר האמצעי, בספר המאמרים תקס"ו, עמ' 199, שבו מפורטות שלוש הבחינות כאורות, כלים ולבושים.

הערת קה"ת

— בנוסח אחר. וכנראה הכוונה להנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ז ע' קצט.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ותורת חסד על לשונה

"ותורת חסד על לשונה". התורה קשורה לחסד, לצד ימין.

Proverbs 31:26 משלי ל"א:כ"ו

פיה פתחה בהכמה ותורת חסד על-לשונה:

She openeth her mouth with wisdom; And the law of kindness is on her tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

186 מימינו אש דת

"מימינו אש דת למו". התורה ניתנה מיד ימין.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב'

ויאמר ה' מסיני בא ונרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

187 והוציא את הדשן

"והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה". הפסולת מסולקת מעל המזבח.

Leviticus 6:4 ויקרא ו':ד'

ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור:

And he shall put off his garments, and put on other garments, and carry forth the ashes without the camp unto a clean place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 והרים את הדשן

"והרים את הדשן". גם הפסולת עוברת תחילה בירור משלה.

Leviticus 6:3 ויקרא ו':ג'

ולבש הכהן מדו בד ומכנסיו בד ילבש על-בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על-המזבח ושמו אצל המזבח:

And the priest shall put on his linen garment, and his linen breeches shall he put upon his flesh; and he shall take up the ashes whereto the fire hath consumed the burnt-offering on the altar, and he shall put them beside the altar

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 ולו יקחת עמים

"ולו יקחת עמים". את השם קחת קוראים במשמעות של "קיבוץ".

Genesis 49:10 בראשית מ"ט:י'

לא-יסור שבט מיהודה ומחקה מבין רגליו עד כי-יבא שילה ולו יקחת עמים:

The sceptre shall not depart from Judah, Nor the ruler's staff from between his feet, As long as men come to Shiloh; And unto him shall the obedience of the peoples be

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

194 אין עמידה אלא שתיקה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ע"ל ד"כ ע"ג, יעו"ש. [כ].

195 בזאת יבא אהרן אל הקדש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ויקרא טז. ג.

196 ונתתי לך מהלכים

"ואתן לך מהלכים בין העומדים האלה". היריעות, אהבה, מעל הקרשים העומדים, יראה.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כה־אמר ה' צבאות אם־בדרכי תלך ואם את־משמרתִי תשמר וגם־אתה תדין את־ביתי וגם תשמר את־חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways, and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכריה ג, ז.

197 והנה הארון והכפורת

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Sefer HaMaamarim 5635.

הערת קה"ת

מובא בסה"מ תרל"ה ע' קמה.

198 ותורה אור

המילים כאן מצטטות את Proverbs 6:23. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 6:23 משלי ו':כג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

199 ותורת חסד על לשונה

המילים כאן מצטטות את Proverbs 31:26. הקטע מופיע למטה.

Proverbs 31:26 משלי ל"א:כ"ו

פיה פתחה כחכמה ותורת חסד על־לשונה:

She openeth her mouth with wisdom; And the law of kindness is on her tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי לא, כו.

200 מימינו אש דת

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 33:2. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

201 בחכמה איתברירו

במאמר הקודם מוסבר "בחכמה מתבררים" באותו אופן: כל התורה נועדה לברר בירורים, וזהו עניין המובחנות; משום כך הם היו משאם של בני קהת, על פי "ולו יקחת עמים".

הערת קה"ת

ע"ל כאן (א, א). ושי"נ.

פסקה 26

202 מור וקציעה

הברייתא המונה את אחד עשר סממני הקטורת: "צרי, שחלת וחלבנה ולבונה... מור וקציעה, שבולת נרד וכרכום". המור הוא אחד מסממני הקטורת.

Keritot 6a:15 כריתות ו' א:ט"ו

תנו רבנן: פיתום הקטרת: הצרי, והציפורן, והחלבנה, והלבונה - משקל שבועים של שבועים מנה. מור, וקציעה, שובולת נרד, וכרכום - משקל ששה עשר של ששה עשר מנה. הקושט - שנים עשר, קילופה - שלשה, וקנמון - תשעה. בורית פשינה - תשעה קבין, יין קפריסין - סאין תלתא קבין תלתא. אם אין לו יין קפריסין מביא חמר חנינאין עתיק. מלח סדומית - רובע. מעלה עשן - קל שהוא. רבי נתן אומר: אף כיפת הירדן כל שהוא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

203 בזח"ב סיפ ויקהל (דרי"ט ע"א) מה בין צלותא

אור התורה על בראשית מעתיק את הזוהר הזה באריכות; על תצוה הוא מסביר שהקטורת נעלית מן התפילה, שכן התפילה באה במקום הקרבנות, שהוקרבו על המזבח החיצון, ואילו הקטורת הוקטרה על המזבח הפנימי.

הערת קה"ת

נעתק בארוכה באוה"ת בראשית כרך א קנב, א. "פי שהקטרת גבוה מהתפלה שהרי התפלה במקום קרבנות שהן על מזבח החיצון וקטורת מזה"פ" — אוה"ת תצוה ע' איתשס.

204 מה בין צלותא לעובדא דקטרת

בסוף פרשת ויקהל שואל הזוהר: "מה ההבדל בין תפילה למעשה הקטורת? " הקטורת מוכת ומעלה בעומק רב יותר מן התפילה.

Zohar, Vayakhel 40:470-41:479 ספר הזוהר, ויקהל מ:ת"ע-מ"א:תע"ט
Observe the difference between prayer and incense-offering. Prayer has been instituted to take the place of the sacrifices that Israel used to offer, but none of the sacrifices had the same value as the incense. There is, further, this difference between the two. Prayer repairs damage which has

209 ושבתם מים

"ושבתם מים בששון". אדמו"ר הזקן מתייחס למאמרו על הפסוק הזה.

Isaiah 12:3 ישעיהו י"ב:ג'

וּשְׂאֲבָתֶם-מִים בְּשֹׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְּשׁוּעָה:

Therefore with joy shall ye draw water Out of the wells of
.salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

210 ובד"ה ראה ריח בני

המאמר הזה, על "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי", פותח בשאלה כיצד יצחק, שהבין שמדובר בעשו, יכול היה להעריך אותו כל כך.

הערת קה"ת

תו"א כ, ב.

211 ראה ריח בני

"ראה, ריח בני כריח שדה אשר ברכו הוי". המאמר על הפסוק הזה עוסק בריח.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

וַיָּגֶשׁ וַיִּשְׁקֵלּוּ וַיֵּרַח אֶת-רֵיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרָכְהוּ וַיֹּאמֶר רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ
שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרַכּוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell
of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of
my son Is as the smell of a field which the L-RD hath
.blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

212 ואתה קח לך בשמים ראש

"ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור חמש מאות". המור שבשמן המשחה.

Exodus 30:23 שמות ל"ב:ג'

וְאַתָּה קַח-לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֶרְדְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמָן-בֶּשֶׂם מִחֲצִיתוֹ
חֲמִשָּׁה וּמֵאוֹתִים וְקִנְהָ-בֶשֶׂם חֲמִשָּׁה וּמֵאוֹתִים:

Take thou also unto thee the chief spices, of flowing myrrh'
five hundred shekels, and of sweet cinnamon half so much,
even two hundred and fifty, and of sweet calamus two hun-
.dred and fifty

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, כג.

213 המור הוא בושם הנעשה מדם חי ידוע

שם נרמז מרדכי במילים "מר דרור", המתורגמות "מרא דכיא". לפי
הרמב"ם ואחרים, מור הוא מושק — דם של בעל חיים מסוים שנקרש בכיס
שבצווארו ונעשה ממנו בושם. בעבודת הנפש הדבר מקביל לאתכפא,
כפיית הרע.

הערת קה"ת

ראה בתו"א צט, א. ובהצויין לשם.

214 כן פיי הגאונים

ההערה מביאה את מקור פירוש הגאונים למור: אוצר הגאונים על ברכות
מג ע"א, בשם רב האי גאון.

הערת קה"ת

ראה אוצר הגאונים ברכות חלק הפירושים לדף מג, א בשם רב האי גאון.

been done, but incense does more-it strengthens, it binds
together, it is the greatest light-bringer. It was incense that
removed the evil taint (zuh'ma) and purified the Tabernacle,
so that the whole was illumined, renewed, and knitted to-
gether into a combined whole.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

205 ובוהר הרקיע שם

אור התורה מביא את זוהר הרקיע: מלכות דעשיה נמצאת בעומק הקליפות
ומחיה אותן, ואינה יכולה לצאת מהן עד "יבלע המוות לנצח". כל עוד אינה
עולה, נראית הפרדה בקדושה; באמצעות הקטורת היא עולה, דבר
שהתפלה אינה יכולה לחולל. לכן לאחר הקטורת אומרים: "הודו להוי"...
הודיעו בעמים עלילותיו".

הערת קה"ת

"ותוכן הענין כי המלי' דעשי' היא עמקי הקליפות כוי ומחיי אותם כוי ואין
הבחינה זו יכולה לצאת מבין הקליפות עד שיבא זמן הכתוב בלע המות לנצח
כוי, והנה כל זמן שאין בחי' זו עולה למעלה נראה פירוד בקדושה ח"ו ועי'
הקטרת עולה כוי, משא"כ בתפלה לעשות להעביר הוזהמא מבחי' זאת כוי,
ולכן אחר מעשה הקטורת אנו אומרים הודו כוי הודיעו בעמים כוי עי"ש —
אוה"ת בראשית כרך א קנב, א.

206 ובהרמ"ז ס"פ בא (בדף מ' ע"ב)

אור התורה מביא את דברי הרמ"ז על ביעור חמץ: באמצעות הקטורת עולה
ומתבררת אפילו החיות שהוקצבה לקליפה לפני חטא אדם הראשון. במקום
אחר מצוין שלקליפה יש שני סוגי חיות: זו שהוקצבה לה וזו שהחוטאים
מוסיפים לה; הקטורת לוקחת אפילו את החיות שהוקצבה לה, ואילו שאר
המצוות לוקחות רק את התוספת.

הערת קה"ת

"גבי לבער החמץ שע"י הקטרת עולה ומתברר חיות הקליפה גם מה שנקצב
לה קודם חטא אדמ"ר כוי" — אוה"ת בראשית שם. ובאוה"ת במדבר כרך ד
(בהוספות) ע' א"תעב "...מבואר בהרמ"ז ס"פ בא מ"ש בלקו"ת פ' תשא שבי'
מיני חיות יש בקליפה, האי מה שנקצב לה, הבי' מה שמוסיפי' החוטאים כוי,
והנה חיות זה מוכרח לו הוא שסי' מסרו לו כוי עי"ש. ומצינו למדין מדבריו
שע"י הקטורת לוקחין ומבררי' אפילו מחיות המוכרח לו, משא"כ עי' שארי
המצוות לוקחים רק התוס' כוי עי"ש". ראה שם בארוכה. וכן מובא לשון
הרמ"ז באוה"ת תשא ע' א"תתקמז.

207 ובפ' קרח (דף קע"ז ע"ב)

ההערה מציעה שהכוונה למה שאור התורה מביא בשם הרמ"ז: אבא ואמא
התחתונים הם ישראל סבא ותבונה, ואבא ואמא העליונים הם השמן
והקטורת.

הערת קה"ת

אולי הכוונה מש"כ באוה"ת תצוה ע' א"תשס "ופי' הרמ"ז כי או"א תתאין הם
ישסו"ת ואו"א עילאין זהו שמן וקטורת ואימא טמירא מאבא סוד וי"ד מלוי
של יי"ד עי"ש.

208 בד"ה זאת חנוכת המזבח

שם מציין אדמו"ר הזקן שהקטורת הוקטרה רק על המזבח הפנימי, מלבד
הנשיאים, שבהוראת שעה הקטירו קטורת על המזבח החיצון בחנוכתו.
חנוכה באה מהמילה חינוך, כמו המתנה הנוספת שנותנים לילד כדי
להתחיל ללמוד, שכן כל ההתחלות קשות.

הערת קה"ת

לקמן כט, א.

221 ותקשור על ידו שני

"ותקח המילדת ותקשור על ידו שני". אונקלוס מיתרגם את "ותקשור" באמצעות השורש של "קטורת".

Genesis 38:28 בראשית ל"ח:כ"ח

וְיָהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתְּנֶיהָ וַתִּקַּח הַמִּלְדָּת וַתִּקְשֹׁר עַל־יָדוֹ שְׁנֵי לְאִמֶּר זֶה קָצָא רִאשֹׁנָה:

And it came to pass, when she travailed, that one put out a hand; and the midwife took and bound upon his hand a 'scarlet thread, saying: 'This came out first

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לח, כח.

222 ונפשו קשורה בנפשו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם מד, ל.

223 ונפשו קשורה בנפשו

יהודה על יעקב ובנימין: "ונפשו קשורה בנפשו". התקשרות של נשמות באהבה.

Genesis 44:30 בראשית מ"ד:ל'

וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהִנֵּנִי אֵינִי וְנִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ:

Now therefore when I come to thy servant my father, and the lad is not with us; seeing that his soul is bound up with the lad's soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יונתן בנפשו

"ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד, ויאהבהו יונתן בנפשו". ההתקשרות שהקטורת פועלת.

I Samuel 18:1 שמואל א י"ח:א'

וְיָהִי כְכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנִפְשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנִפְשׁ דָּוִד וַיֵּאָהֱבֵהוּ יְהוֹנָתָן בְּנִפְשׁוֹ:

And it came to pass, when he had made an end of speaking unto Saul, that the soul of Jonathan was knit with the soul of David, and Jonathan loved him as his own soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 כי בי חשק

הערת קה"ת מפנה ל Psalms 91:13 למילים האלה.

Psalms 91:13 תהילים צ"א:י"ג

עַל־שַׁחַל וּפְתֹן תִּדְרֹךְ תִּרְמַס כְּפִיר וְתַנִּינִ:

Thou shalt tread upon the lion and asp; The young lion and the serpent shalt thou trample under feet

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צא, יג.

226 כי בי חשק

"כי בי חשק ואפלטתיו". חשק כקשר של אהבה.

Psalms 91:14 תהילים צ"א:י"ד

כִּי בִי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטֵהוּ אֲשַׁגְּבֵהוּ כִּי־יָדַע שְׁמִי:

215 איך יכנס בקטרת ובשמן הקדש דם חיה טמאה

הרמב"ן דן במהותו של המור ומביא את השאלה כיצד אפשר להשתמש בדמה של בהמה טמאה לדברים שבקדושה.

Ramban on Exodus 30:23 רמב"ן על שמות ל':כ"ג

216 דם נעכר ונעשה חלב

התלמוד מלמד שדם האם נהפך ונעשה חלב. הפיכת הדבר הנחות לדבר טהור היא דימוי להפיכת הרע לטוב.

Bekhorot 6b:8-9 בכורות ו' ב:ח-ט'

אִיצְטְרִי, סְלָקָא דְעֵתָה אֲמִינָא: הוּאִיל דְּבַהֲמָה טְהוּרָה נְמִי חִידוּשׁ הוּא, דְּאָמַר מַר: דָּם נְעָכָר וְנַעֲשָׂה חֵלֶב, וְכִיּוֹן דְּחִידוּשׁ הוּא — בְּבַהֲמָה טְמֵאָה נְמִי לִישְׁתְּרִי, קָא מְשַׁמַּע לִי. הִנִּיתָא לְמָאן דְּאָמַר דָּם נְעָכָר וְנַעֲשָׂה חֵלֶב, אֵלָא לְמָאן דְּאָמַר אִיבְרִיָּהּ מִתְפָּרְקִין הֵימְנָה וְאִין נִפְשָׁה חוּזְרַת עָלֶיהָ עַד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת חֻדְשׁ, מָאִי אִיכָא לְמִימַר?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

בכורות ו, ב. וש"נ.

217 היינו מה שנתברר . . ע"י אתכפיא ואתהפכא

ההערה מציינת שאור התורה מסביר גם הוא שהמור הוא רע שמתברר ונהפך לטוב באמצעות אתכפיא ואתהפכא.

הערת קה"ת

וכ"ה גם באוה"ת בראשית כרך א, ס, ב.

218 אמר בת"ז חכים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בהקדמה (פתח אלי').

219 "פתח אליהו" נאמר: "אתה חכם, ולא בחכמה ידועה; אתה מבין, ולא בבונה ידועה". בעצמותו, ה' הוא למעלה מחכמה ובונה.

Tikkunei Zohar 17b:3 תקוני זוהר י"ז ב:ג'

אנת חכים ולא בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבונה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

220 הן עם אחד

"הנה עם אחד". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה בפרשת נח.

Genesis 11:6 בראשית י"א:ו'

וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפְהָ אַחַת לְכָלֶם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

And the L-RD said: 'Behold, they are one people, and they have all one language; and this is what they begin to do; and now nothing will be withholden from them, which they purpose to do

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

231 באתי לגני וכו' אריתי מורי

"באתי לגני, אחותי כלה; אריתי מורי עם בשמי". מאמר על פסוק זה דן במור.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי שתיתי ייני עם־חלבי אכלו רעים שתי ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

232 דשמן המשחה הוא ממז"ס

תניא, פרק נ"ג, מדבר על חכמה עילאה, "הנקראת שמן המשחה הקדוש" — החכמה שממנה יוצאים עשרת הדיברות, כללות התורה כולה.

Tanya, Likkutei Amarim 53:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"ג:ו
וזהו שְׁאֵמֶר הַיְנוּקָא: "דְּנִהוּרָא עֵילָא דְּאֶדְלִיק עַל רִישִׁיה" היא שְׁכִינְתָּא – "אֶצְטְרִיךְ לְמִשְׁחָא", פִּירוּשׁ, לְהַתְלַבֵּשׁ בְּחֻכְמָה, הַנִּקְרָאת "שְׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֵהָר, וְ"אֵינִי עוֹבְדִין טְבִינִין" – הֵן תַּרְנִיג מִצּוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת מִחֻכְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּדִּי לְאַחוּז אֹר הַשְׁכִּינָה בְּפִתְיֵלָה, הִיא נִפְשׁ הַחַיּוּנִית שֶׁבְּגוּף, הַנִּקְרָאת פִּתְיֵלָה עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל. כִּי, כְּמוֹ שֶׁבִּנְר הַגִּשְׁמִי, הָאוּר מֵאִיר עַל יְדֵי כִלְיוֹן וְשִׁרִּיפַת הַפִּתְיֵלָה הַנִּהְפָּכֶת לְאֵשׁ, כֶּה, אֹר הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה עַל נִפְשׁ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פנ"ג (עה, א) "בחכמה הנק' שמן משחת קודש". וראה לקמן בהעלותך לא, א. קרח נד, ב.

233 שמן וקטרת ישמח לב

"שמן וקטרת ישמח לב". שני סוגי המור, שבשמן ושבקטרת.

Proverbs 27:9 משלי כ"ז:ט

שמן וקטרת ישמח־לב ומתק רעהו מעצת־נפש:

Ointment and perfume rejoice the heart; So doth the sweetness of a man's friend by hearty counsel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

234 ובפ' אחרי (דני"ח סע"ב)

אור התורה מביא את דברי הוזהר על "שמן וקטרת ישמח לב": ריח הקטורת הוא הדק והפנימי ביותר מכל הריחות; ומלך המקדש מסביר שהבינה, הנקראת קטורת, מעלה מ"ן, ואילו אבא, הנקרא שמן, מוריד מ"ד.

הערת קה"ת

"בענין שמן וקטרת ישמח לב . . . דא ריח דקטורת דאיהי דקיקא ופנימאה מכולא . . . וכי במק"מ והכוונה שהבינה הנק' קטורת מעלה מ"ן ואבא הנק' שמן מוריד מ"ד" — אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרל.

235 וביום שמחת לבו זה בנין ביהמ"ק

המשנה מפרשת את "ויביום שמחת לבו" כבניין בית המקדש. ה"לב" שהשמן והקטרת משמחים הוא בית המקדש.

Taanit 26b:6 תענית כ"ו ב:ו

וכן הוא אומר: "צִיאִינָה וְרֵאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלָּה שְׁלָמָה בְּעֶטְרָה שְׁעִטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׁמֻחַת לְבוֹ". "בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ" — זֶה מִתֵּן תּוֹרָה, "וּבְיוֹם שְׁמֻחַת לְבוֹ" — זֶה בְּנִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שִׁבְעָה בְּמִהְרָה בְּמִינּוּ.

Because he hath set his love upon Me, therefore will I deliver him; I will set him on high, because he hath known My name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

227 בשלושה לשונות של חבה

ריש לקיש: בשלושה ביטויי אהבה אהב ה' את ישראל — בדבקות, בחשק ובתענוג.

Bereshit Rabbah 80:7 בראשית רבה פ':ז

וידבר חמור אתם לאמר - ריש לקיש אמר: בגי' לשונות של חבה, חבב הקב"ה את ישראל: בדביקה בחשיקה ובחפיצה בדביקה, (דברים ד): ואתם הדבקים. בחשיקה, (שם ז) לא: מרובכם מכל העמים חשק ה'. ובחפיצה, (מלאכי ג): ואשרו אתכם כל הגוים וגו'. ואנו למדים אותה, מפרשה של רשע הזה: בדביקה, ותדבק נפשו. בחשיקה, שכם בני חשקה נפשו בבתכם. בחפיצה, כי חפץ בבת יעקב. ר' אבא בר אלישע מוסיף: אף תרתין באהבה ודיבור. באהבה, (שם א): אהבתי אתכם. בדיבור, (ישעיה מ): דברו על לב ירושלים. ואנו למדים מפרשתו של רשע הזה: באהבה, ...

Ḥamor spoke with them, saying: The soul of my son "Shekhem desires your daughter. Please, give her to him as a wife" (Genesis 34:8). "Ḥamor spoke with them, saying" - Reish Lakish said: With three expressions of fondness, the Holy One blessed be He expressed His fondness for Israel: With cleaving, with desiring, and with wanting. With cleaving - "but you who cleave [to the L-rd...]" (Deuteronomy 4:4). With desiring - "It is not for your multitude that the L-rd desired [you]" (Deuteronomy 7:7). With wanting - "All ... the nations

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

228 והקשורים ליעקב

"והחלשים ללבן והקשורים ליעקב". את "הקשורים" קוראים במשמעות "הקשורים".

Genesis 30:42 בראשית ל':מ"ב

וּבְהֶעָטִיף הַצֹּאן לֹא יָשִׁים וְהָיָה הָעָטִיפִים לְלֶבָן וְהַקְּשָׁרִים לְיַעֲקֹב:

but when the flock were feeble, he put them not in; so the feeble were Laban's, and the stronger Jacob's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, מב.

229 ונקדשתי בתוך בניי

"ונקדשתי בתוך בני ישראל". אדמו"ר חזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת־שֵׁם קֹדֶשׁ וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁכֶם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal- lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal- low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

230 שמן הוא בחי' חכמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מא"א אות ש"ן סמ"ח.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

תענית כו, ב. ראה אוה"ת נ"ך כרך א עי תרלא.

236 חרות על הלוחות

| "מכתב אלקים חרות על הלוחות". המילה "חרות" נקראת גם "חירות".

Exodus 32:16 שמות לייב:ט"ז

והִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים הֵמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹקִים הוּא חֲרוּת עַל-הַלָּחַת:

And the tables were the work of G-d, and the writing was the writing of G-d, graven upon the tables

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, טז.

237 ובעמ"מ פי

| אור התורה מביא את עמק המלך: מר דרור הוא יסוד אבא המתלבש בבינה; הבינה נקראת דרור, חירות של היובל ו"חרות על הלוחות", ויסוד אבא שבתוכה נקרא "מרא דכיא", מור טהור, משום שלא הייתה בו שבירה.

הערת קה"ת

שער או"א פמ"ה דע"ח סע"ג פי מר דרור היינו יסוד אבא המלוכב בבינה, שבינה נקי דרור שהוא החירות של היובל וחרות על הלוחות והיסוד אבא המלוכב בה נקי מירא דכיא ר"ל שלא היתה בו שבירה ח"ו — אוה"ת כי תשא עי איתקמג.

238 בפרס ערך מר

| ההערה מציעה שהכוונה למה שמביא אור התורה: למילה מור יש שתי משמעויות — מור הקטורת, שהוא כתר, והמור של "אריתי מורי", שהוא חסד.

הערת קה"ת

אולי הכוונה למה שמבוא באוה"ת שה"ש כרך ב עי תיח שבתי מור יש ב' פירושים א' מור שבקטרת הוא כתר, והמור שבפסוק אריתי מורי שהוא חסד ע"ש.

239 כמו לולב שצריך נענוע דוקא

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שו"ע או"ח סתרנ"א, ח.

240 בשתי הלחם ע"ג שני כבשים

| "והניף כהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים". הנפת קרבן חג השבועות היא רצון ושוב.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ'

וְהִנִּיף תִּכְהֶן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תִּנּוּפָה לִפְנֵי ה' עַל-שְׁנֵי כִבָּשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לִכְהֵן:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ויקרא כג, כ.

241 וקבלו היהודים

| "וקבלו היהודים את אשר החלו לעשות". אדמו"ר חזקן מפנה להסברו על

| פסוק זה.

Esther 9:23 אסתר ט':כ"ג

וּקְבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הֵחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מְרֹדֶכַי אֲלֵיהֶם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

242 ונתתי לך מהלכים

| המילים כאן מצטטות את Zechariah 3:7. הקטע מופיע למטה.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז'

כֹּה-אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱסִי-בְדָרְכִי תֵלֶךְ וְאִם אֶת-מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם-אֶתֶּה תִּדְּרִין אֶת-בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת-חֻצְרִי וְנָתַתִּי לְךָ מֵהֲלָכִים בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways,' and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכריה ג, ז.

243 והרמב"ן כתב

| "ואתה קח לך בשמים ראש, מר דרור חמש מאות". המור שבשמן המשחה.

Exodus 30:23 שמות ל':כ"ג

הערת קה"ת

שמות ל, כג.

244 הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 11:26-16:17 למילים האלה.

Deuteronomy 11:26-16:17 דברים י"א:כ"ו-ט"ז:י"ז

פסוקה 27**245 חכמה בראש חכמה בסוף**

| בהערת קה"ת מובא זוהר זה על "חכמה בתחילה, חכמה בסוף". כאן מדובר ביראה העליונה שבראש השם וביראה התחתונה שבסופו.

Zohar I, 26b זח"א כו, ב

Leviticus 27:1 ויקרא כ"ז:א'

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

:And the L-RD spoke unto Moses, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

על"ק בעקב (טו, ב). וש"נ. [כ]. זח"א כו, ב. לעיל ויקרא כו, א.

246 שמאלו תחת לראשי

| "שמאלו תחת לראשי". מררי היא היד השמאלית, היד החזקה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וַיְמִינִי תַּחְבֶּקֶנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

247 שמן משחת קודש

| "ועשית אותו שמן משחת קודש". שמן המשחה הוא החכמה הגלויה של

אצילות.

Exodus 30:25 שמות ל"ב"ה

וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֶקֶחַ מִרְקַחַת מַעֲשֶׂה רֶקֶחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, כה.

248 כי אתה נרי

"כי אתה נרי הוי". אדמו"ר הזקן מתייחס למאמר שלו על פסוק זה בתורה אור.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה נִירִי Havayah וְנִירִי הָשֵׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 28

249 שמן וקטרת ישמח לב

"שמן וקטרת משמחים את הלב". שתי המוריות — של שמן המשחה ושל הקטרת.

Proverbs 27:9 משלי כ"ז:ט

שֶׁמֶן וְקֶטֶרֶת יִשְׂמַח־לֵב וּמִתֵּק רֵעָהוּ מַעֲצֵת־נֶפֶשׁ:

Ointment and perfume rejoice the heart; So doth the sweetness of a man's friend by hearty counsel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 29

250 ע"פ אהרן ובניו

"על פי אהרן ובניו תהיה כל עבודת בני הגרשוני". עבודתו של גרשון תלויה באהרן.

Numbers 4:27 במדבר ד':כ"ז

עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבְנָיו תִּהְיֶה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגֵּרְשֹׁנִי לְכָל־מִשְׁאֵם וְלָכֹל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמַרְתָּ אֶת כָּל־מִשְׁאֵם:

At the commandment of Aaron and his sons shall be all the service of the sons of the Gershonites, in all their burden, and in all their service; and ye shall appoint unto them in charge all their burden.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

251 טורא חשוכא

שם, בסוגריים, מסביר אדמו"ר הזקן שיש "הרי אור" ו"הרי חושך": הרי האור הם המדות הנמשכות מן השכל — החסד, הגבורה והתפארת של ז"א; והרי החושך הם המדות שלמעלה מן השכל — החסד, הגבורה והתפארת של א"א.

הערת קה"ת

[בווהר] ח"ג רמט, ב. ועליק שה"ש (טו, ג) בהמוקפים. [כ].

252 טורי חשוכא

הערת קה"ת מביאה זוהר זה על "הרי חושך" — המדות שבתוך הרצון, שלמעלה מהבנה.

Zohar, Pinchas 104:696-105:706 ספר זוהר, פנחס ק"ד:רצ"ו-ק"ה:תש"ו

253 וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". החיבוק של יד ימין הוא אהבה מקיפה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשִׁי וַיְמִינוֹ תַּחְבֶּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו, ח, ג.

254 וימינו תחבקני

אותן מילים מופיעות שוב סמוך לסוף השיר, כפי שמציינת הערת קה"ת.

Song of Songs 8:3 שיר השירים ח':ג'

שְׁמָאלוֹ תַּחַת רָאשִׁי וַיְמִינוֹ תַּחְבֶּקֵנִי:

His left hand should be under my head, And his right hand should embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

255 שימני כחותם

"שימני כחותם על לבך". אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׁימֵנִי כַּחוֹתֶם עַל־לִבְךָ כַּחוֹתֶם עַל־זְרוּעֶךָ כִּי־עֵזָה כַּמֹּת אֶהְיֶה קֶשֶׁה כְּשֶׁאוֹל קִנְיָה רֶשֶׁפִּיהָ רֶשֶׁפִּי אֵשׁ שְׁלֵהֶבְתֶּיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

256 בדיה להבין ביאור בפי יתרו

המאמר שואל מדוע האבות, שהם החסד, הגבורה והתפארת דאצילות, נקראים המרכבה, שלא כמו פני האריה והשור, שמקורם בכלים השבורים של עולם התוהו.

הערת קה"ת

בתר"א פי יתרו.

257 ואנכי עפר ואפר

אברהם, שהתחנן בעד סדום, אומר על עצמו: "ואנכי עפר ואפר". החסד של ז"א שלפני מקורו הוא כאפר לעומת העץ.

Genesis 18:27 בראשית י"ח:כ"ז

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֵלְתִּי לְדָבָר אֶל־אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עֹפֵר וָאֶפֶר:

And Abraham answered and said: 'Behold now, I have taken upon me to speak unto the L-rd, who am but dust and ashes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יח, כז. וראה אגה"ק סי' טו ובליקוט פ"י — חטריק שם.

תהלים קלג, ב.

ההערה מפנה לאור התורה על תצוה, לעניין שהאותיות אליף מרכיבות את המילה "פלא".

הערת קה"ת
ראה ת"ז ת"ע קלה, א. הקדמת הראב"ד לספר יצירה (ירושלים תשכ"ב) יא,
א. נתיב האי. ראה אוה"ת תצוה ע' איתקמד.

שם, כפי שמוכא בהערה, לרגלו של הנו"ן הסופית יש הארכה כלפי מטה, כרמז לכך שזיו וגילוי אלקותו יימשכו ויתפשטו למטה, עד למקום נמוך ביותר.

הערת קה"ת
לקמן פ' ראה כ, ב "כי הנו"ן פשוטה יש לה רגל ארוכה ומשוכה למטה לרמז
שתתפשט ותומשך הארת והמשכת גילוי אלקותו ית' למטה מטה" ע"ש.

”אחרי ה' אליכם תלכו... ולו דבקוין”. המאמר על פסוק זה מסביר את הרגל הארוכה של הנון הסופית.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה

וְאַחֲרֵי הַיּוֹם אֵלֶיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִּירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִּשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְכֹךָ תִּדְבְּקוּן:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear,
and His commandments shall ye keep, and unto His voice
shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall
ye cleave

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

”ימינך הי' תרעץ אויב”. גרשון מסלק את המדות הרעות מן הצד הימני.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו'

יְמִינָהּ Havayah נֶאֱדָרִי בְכַח יְמִינָהּ Havayah תִּרְעַץ אוֹיֵב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand,
 .O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות טו, ו.

ההערה מפנה לסידור אדמו"ר הזקן, דף כב ע"ב, לדיון ב"ראש עשו בחיק יצחק".

Genesis 50:13 בראשית נ"ג

וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנָיו אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמִצְרַת שְׂדֵה הַמִּכְפֶּלֶה אֲשֶׁר
קָנָה אֲבִרְהָם אֶת־הַשְּׂדֵה לְאַחַת־קִבְר מֵאֵת עַפְרָן הַחִתִּי עַל־פְּנֵי מִמְרָא:

For his sons carried him into the land of Canaan, and buried him in the cave of the field of Machpelah, which Abraham bought with the field, for a possession of a burying-place, of Ephron the Hittite, in front of Mamre

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
סידור כב, ב. מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' תקכו. תו"ח לך פט, ד. אמרי
בינה ח"ג ע' 133 בזהר. וראה תרגום יב"ע בראשית נ, יג.

”אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שמכה בו ואומר לו: גדל! במקור, התכונה קיימת רק בצורה רוחנית.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י"ו:

בר סירה אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את ממכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכח אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזורת בעתו ועיש על בגינה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.^{38:4} Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: ‘Grow.’ That is what is written: “Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtaro] on earth?” (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. “Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנא, א

הערת קה"ת

ראה ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. השמטות לזהר ח"א ס"א. מו"נ ח"ב, פ"י.

שם מבחין אדמו"ר הזקן בין שני סוגי רחמים: "האב הרחמן" מבטא את הרחמים שהשכל מחייב, ואילו "אב הרחמים" הוא רחמים גדולים בלי גבול, הסולחים גם במקום שבו השכל אינו מחייב זאת.

הערת קה"ת

ראה להלן ר"ה סב, ד. וש"נ.

”כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר”. הר ההר הוא מקור המדות.

Deuteronomy 32:50 דברים ל"ב:נ"

וּמֵת בְּהָרָא אֲשֶׁר אֵתָּה עָלֶיהָ וְהָאֶסֶף אֲלֵעֲמִידָה בְּאֲשֶׁר־מֵת אֲהֵרֹן אַחֲרָיִךְ
בְּהָרֵי הָהָר וַיֵּאסֶף אֲלֵעֲמִידוֹ:

and die in the mount whither thou goest up, and be gathered
unto thy people; as Aaron thy brother died in mount Hor,
.and was gathered unto his people

Migra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

”כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן, זקן אהרן”. ה”זקן” מושרש במקור המדות.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כַּשֶּׁמֶן הַטוֹב עַל-הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל-הָאָקֵן וְאֵן-אֶהְרֹן שִׁירָד עַל-פִּי מִדּוֹתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon
the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the
;collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

267 רישיה דעשו בעיטפיה דיצחק

הערת קה"ת קושרת זאת לתיאור של התרגום לקבורת יעקב, שבו ראשו של עשו נח בחיקו של יצחק. הרע נמשך מן הגבורה, ולכן אפשר לסלקו רק מן הצד הימני.

Targum Jonathan on Genesis 50:13 תרגום יונתן על בראשית נ"ג:ג
... פלגות מערת כפילתא ומן יד רמז לחושים בר דן ונטל סיקפא וקטע רישיה דעשו רשיעא ונהו רישיה דעשו מתגלגל עד דעל לגו מערתא ואמתח בגו עיטפיה דיצחק אבוי וגופיה קברו בנו דעשו בנקל כפילתא ובתר פן קברו יתיה בנוי לעקב במערת חקל כפילתא דיזבן אברהם ית חקלא לאחסנת קבורתא מן עפרון חתא על אנפי ממרא

But when his sons had brought him into the land of Kenaan, and the thing was heard by Esau the Wicked, he journeyed from the mountain of Gebala with many legions, and came to Hebron, and would not suffer Joseph to bury his father in the Double Cave. Then forthwith went Naphtali and ran, and went down to Mizraim, and came in that day, and brought the Instrument that Esau had written for Jakob his brother in the controversy of the Double Cave. And immediately he ... beckoned to Hushim the

Targum Jonathan on Genesis (Public Domain) • The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain)

268 דלית שמאלה בהאי עתיקא

האידרא רבא אומרת שאין שמאל בעתיק: אריך אנפין כולו חסד. משם נמשך חסדו של אהרן.

Zohar III, 129a זח"ג קכט, א

הערת קה"ת

זח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א.

פסוקה 30

269 ימינך ה' תרעץ אויב

"ימינך, הוי, תרעץ אויב". גילוי החסד העליון דוחה את הכוחות החיצוניים.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו

ימינך Havayah נאדרי בכח ימינך Havayah תרעץ אויב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

270 ע"פ אהרן ובניו תהיה

"על פי אהרן ובניו תהיה כל עבודת בני הגרשוני". זוהר קושר זאת ל"על פי מדותיו".

Numbers 4:27 במדבר ד':כ"ז

על-פי אהרן ובניו תהיה כל-עבודת בני הגרשוני לכל-משאם ולכל עבדתם וקמדתם עליהם במשמרת את כל-משאם:

At the commandment of Aaron and his sons shall be all the service of the sons of the Gershonites, in all their burden, and in all their service; and ye shall appoint unto them in charge all their burden

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

271 שיוור ע"פ מדותיו

"כשמן הטוב... שיוור על פי מדותיו". "מדות" מתפרש כאן כתכונות: החסד העליון נמשך אל הרגשות.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב

כשמן הטוב עלי-הראש ירד עלי-הקוץ וקוץ-אֶהָרֹן שִׁירָד עלי-פי מדותיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

272 סד"ה בהעלותך את הנרות

שם מסביר אדמו"ר הזקן שעל ידי התורה נמשכת "שמן משחת קודש" — המשיחה של הקדושה העליונה עצמה, שכן התורה ממשיכה "חכים ולא בחכמה ידיעא". היא נמשכת דווקא על "השערות", הלכות התורה, ולכן מברכים "אשר קדשנו במצותיו".

הערת קה"ת

לקמן ל, ד.

273 בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות". אדמו"ר הזקן מפנה לסוף המאמר שלו על פסוק זה.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב

דבר אל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֵּרוֹת אֶל-מֹול פְּנֵי הַמְנוּחָה יֹאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest' the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

274 סד"ה חייב אינש

המאמר מסביר שיש להמשיך את הווי"ו של הוי" אל הה"א, כדי שהמחשבה, הדיבור והמעשה יתמלאו במדות קדושות, ושוורש ו"ה נמשך מ"ה: הוי"ד היא הנקודה העליונה, ראשית בריאת העולמות יש מאין, והה"א הראשונה היא התפשטותם.

הערת קה"ת

תו"א צה, ג ואילך.

275 כי יד על כס

"כי יד על כס י-ה". המאמר על פורים מסביר את שלוש הידיים.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

וַיֹּאמֶר כִּי-יָד עַל-כִּסֵּי קַה מִלְחָמָה לְחַיָּה לְחַיָּה לְחַיָּה מִדֶּרֶד:

And he said: "The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

276 בביאור ע"פ אלה מסעי בני ישראל

בביאור זה על "אלה מסעי" קושר אדמו"ר הזקן את המסעות לספירת הימים, ומציין שביום הראשון של פסח "ביד רמה יצאו בני ישראל".

הערת קה"ת

לקמן צב, ב.

277 אלה מסעי בני ישראל

"אלה מסעי בני ישראל". הביאור על פסוק זה דן בארבעים ושניים המסעות.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אלה מסעי בני־ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד־משה ואהרן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

278 בדיה צאינה וראינה

המאמר על "צאינה וראינה בנות ציון" מסביר שהווי"ו שב"קדוש" היא המשכת קדושתו להיות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין; במהלך הדברים הוא מסביר גם את "שאו ידיכם קודש".

הערת קה"ת

לקמן שה"ש כא, ב ואילך.

279 שאו ידיכם קדש

"שאו ידיכם קודש וברכו את הוי"ו". הדברים מבוארים במאמר "צאינה וראינה".

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב

שאו־יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבְרַכּוּ אֶת־ה'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

280 והניף הכהן אותם על לחם הבכורים

"והניף הכהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים". ההנפה היא עליית המדות אל מקורן.

Leviticus 23:20 ויקרא כ"ג:כ

והניף הכהן אתם על לחם הבכרים תנופה לפני ה' על־שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַה' לִפְנֵהוּ:

And the priest shall wave them with the bread of the first-fruits for a wave-offering before the L-RD, with the two lambs; they shall be holy to the L-RD for the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 31

281 אריתי מורי

"אספתי את המור שלי עם בשמי". מורי הוא המור שבשמן המשחה, הגבורה של עתיק.

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה':א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בְּשָׁמִי אֶכְלֵתִי יַעְרִי עם־דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יַיִנִי עם־חֶלְבִי אֶכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

282 וגבה מאד

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונישא וגבה מאוד." הווהר קושר גובה זה לצד של יעקב.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 32

283 וארבע היות יהי לכם

יוסף אמר למצרים: "תנו חמישית לפרעה, וארבע החלקים יהיו לכם". "ארבע הידיים" הן שתי ימניות ושתי שמאליות.

Genesis 47:24 בראשית מ"ז:כ"ד

והיה כתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע היות יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתים ולאכל לטפכם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own, for seed of the field, and for your food, and for them of your households, and for food for your little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מז, כד.

284 שמאלו תחת לראשי .. תחת ראשי

"יד שמאלו תחת לראשי" (לראשי). השמאלית הראשונה: המרירות של המקבל.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו. ח, ג.

285 שמאלו תחת ראשי

"יד שמאלו תחת לראשי" (ראשי). הפסוק מופיע בפעם השנייה, כנגד השמאלית השנייה.

Song of Songs 8:3 שיר השירים ח':ג

שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:

His left hand should be under my head, And his right hand should embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

286 לבו נשבר ונדכה

"לב נשבר ונדכה, אלקים, לא תבוז". ההתבוננות בריחוקו מה' שוברת את הלב.

Psalms 51:19 תהילים נ"א:י"ט

זבחי אלקים רוח נשברה לבי נשבר ונדכה אלקים לא תבוז:

The sacrifices of G-d are a broken spirit; a broken and a contrite heart, O G-d, Thou wilt not despise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ תהלים נא, יט.

287 אחרי ה' תלכו

"אחרי הוי' אלקיכם תלכו". תחילה בא "אחרי" — השמאל; ואחר כך "תלכו" — הריצה של האהבה.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה'

אַחֲרַי ה' אֱלֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבָּקוּ:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יג, ה.

288 וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק

בסיני: "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק". אחרי הריצה באה השיבה.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עָשָׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֻּדוּ מֵרָחֹק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 33

289 ותתצב אחותו מרחוק

"ואחותו ניצבה מרחוק, לדעת מה יעשה לו". עמידה מרחוק שהיא בבחינת קרבה.

Exodus 2:4 שמות ב':ד'

וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מֵרָחֹק לְדַעַת מַה־יַּעֲשֶׂה לּוֹ:

And his sister stood afar off, to know what would be done to him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

290 אמור לחכמה אחותי את

"אמור לחכמה: אחותי את". ה"אחות" הניצבת מרחוק קשורה לחכמה, ליראה עילאה.

Proverbs 7:4 משלי ז':ד'

אֲמֹר לַחֲכָמָה אֲחֹתִי אַתְּ וּמַדְעַ לְבִינָה תִקְרָא:

Say unto wisdom: 'Thou art my sister', And call understanding thy kinswoman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

291 ויעמדו מרחוק

"ויעמדו מרחוק". עמידה היא יראה וביטול.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עָשָׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֻּדוּ מֵרָחֹק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking;

and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

292 אתם ניצבים

"אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Deuteronomy 29:9 דברים כ"ט:ט'

אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׂבָטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

Ye are standing this day all of you before the L-RD your G-d: your heads, your tribes, your elders, and your officers, even all the men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 34

293 בד"ה מי מנה עפר יעקב

במאמר "מי מנה עפר יעקב" מוסבר כיצד הדיבור האלוקי מחלק את ההבל העליון האחד לצירופי אותיות רבים, לחלוקות המרובות של העולמות ולשמותיהם של כל הנבראים. כאן מפנה הטקסט לדיון ב"ויחד לבבנו".

הערת קה"ת

לקמן פ' בלק סז, ג.

294 מי מנה עפר יעקב

בלעם: "מי מנה עפר יעקב?" אדמו"ר הזקן מתייחס למאמרו על פסוק זה.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֶפְרַי יַעֲקֹב וּמִסָּפֵר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתֵהִי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

295 ובקולו תשמעו

"ולקולו תשמעו, ואותו תעבדו". הדברים מבוארים במאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה'

אַחֲרַי ה' אֱלֹקֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבָּקוּ:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

296 בד"ה זכור ושמור

שם מוסבר ש"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד: "זכור" קשור לזכר, כלומר להמשכה מלמעלה.

הערת קה"ת

תו"א ע"א, ב.

297 כי לא אדם הוא

"כי לא אדם הוא ויתנחם". עצמותו של ה' היא למעלה מבחינת "אדם"

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

303 השני בחינות

ההערה מציינת שקטע שהושמט כאן (השמטה), השייך לאחר המילים "שתי הבחינות", נדפס לעיל בין ההוספות, p. 18a.

הערת קה"ת

ראה השמטה ששייך לכאן נדפסה לעיל בהוספות יח, א.

פסקה 36

304 נשא גם הם

"פקוד את בני גרשון גם הם". המילים "גם הם" הן נושא הקטע הזה.

Numbers 4:22 במדבר ד':כ"ב

נשא את־ראש בני גרשון גם־הם לבית אבתם למשפחתם:

'-Take the sum of the sons of Gershon also, by their fathers';
houses, by their families

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

305 יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישו בה

"יקרה היא מפנינים, וכל חפציה לא ישו בה". יקרותה של התורה עולה על כל הדברים היקרים.

Proverbs 3:15 משלי ג':ט"ו

יקרה היא מפנינים וכל־חפציה לא ישו־בה:

She is more precious than rubies; And all the things thou
canst desire are not to be compared unto her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

306 וכמ"ש ברבות ויקרא רפ"ב

ההערה מציינת שגם אור התורה מביא את המדרש הזה על עשרת הדברים שנקראו יקרים.

הערת קה"ת

מובא גם באוה"ת וישב רס, א. נ"ך כרך א ע' שעט, ע' תקנב.

307 עשרה נקראו יקרים

עשרה דברים נקראים יקרים: התורה, הנבואה, הבינה, הדעת, השטות, העושר, הצדיקים, מיתתם של חסידים, החסד וישראל. התורה עומדת בראש הרשימה, כפי שמוכח מן הפסוק "יקרה היא מפנינים".

Vayikra Rabbah 2:1 ויקרא רבה ב':א

פסקה 37

308 כי הנה עדי"מ

גם שם מצוות התורה, תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן, הן תרי"ך עמודי אור, בחינת כתר ועטרה שלמעלה מהשתלשלות העולמות; והכתר עשוי מאבנים טובות המאירות בוהר רב, אף שהאבנים עצמן אינן אלא חומר דומם שעבר זיכור.

הערת קה"ת

ראה תו"א ח, ב. מאמרי אדה"ז מארו"ל ע' קו.

פסקה 38

309 דתרי"ג מצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבתורה.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם יצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is
'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א טו, כט.

298 והחמישית לפרעה

"ונתתם חמישית לפרעה." החלק החמישי, שמעל לארבעת החלקים, הוא גילוי עתיק בתוך בינה.

Genesis 47:24 בראשית מ"ז:כ"ד

והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע ה'יהיה לכם לזרע
השדה ולאכלכם ולאשר בבתים ולאכל לטפכם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall
give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own,
for seed of the field, and for your food, and for them of your
'households, and for food for your little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

299 וע' במא"א אות יו"ד

ההערה מציינת ש-Or HaTorah על במדבר מוסבר הקטע הזה מ-
Me'orei Or על שתי בחינות הימין ושתי בחינות השמאל.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת במדבר כרך ו ע' אתתנו.

פסקה 35

300 שורד ע"פ מדותיו

"היורד בהתאם למידותיו". החסד העליון הנמשך אל המידות.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כִּשְׁמן הטוב על־הראש ירד על־הזקן וְזָרַחְהוּ שִׁירְד על־פי מדותיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon
the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the
collar of his garments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

301 וארבע הידות יהיה לכם

"וארבעת החלקים יהיו שלך". שני צדדים ימניים ושני צדדים שמאליים, וחמישי מעליהם.

Genesis 47:24 בראשית מ"ז:כ"ד

והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע ה'יהיה לכם לזרע
השדה ולאכלכם ולאשר בבתים ולאכל לטפכם:

And it shall come to pass at the ingatherings, that ye shall
give a fifth unto Pharaoh, and four parts shall be your own,
for seed of the field, and for your food, and for them of your
'households, and for food for your little ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

302 "ידו השמאלית תחת ראשי, וימינו מחבקת אותי". הדברים נאמרים פעמיים בשיר, ומכאן שני צדדים שמאליים ושני צדדים ימניים.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרִאשִׁי וְיָמִינוֹ תִּחְבֶּקֶנִי:

מכות בסופה.

310 ושבע מצות דרבנן

ההערה מפנה לשיחת הרבי בלקוטי שיחות, vol. 21, p. 401, בעניין שבע המצוות מדברי סופרים.
הערת קה"ת
ראה לקו"ש חכ"א ע' 401.

311 דתרי"ג . . ושבע מצות דרבנן

ההערה מפנה למקורות שנאספו בכרך זה, p. 338, בעניין דתרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות מדברי סופרים.
הערת קה"ת
ראה הנסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות לעי' שלח.

312 תרי"ד עמודי אור

ההערה מפנה למקורות שנאספו בכרך זה, p. 581, בעניין "תרי"ד עמודי אור".
הערת קה"ת
ראה פרדס ש"ח, פ"ג. הנסמן במאמרי אדה"ז — פרשיות לעי' תקפא.

313 בשלח פרעה את העם

"ויהי בשלח פרעה את העם". אדמו"ר הוקן מפנה למאמרו על פסוק זה, העוסק במצוות ככתר.

Exodus 13:17 שמות י"ג:י"ז

וְהָיָה בְּשַׁלַּח פְּרָעָה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים דָּרָךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלַּחְמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt'
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 39

314 יקרה מפנינים

"יקרה היא מפנינים". התורה מגיעה לפנימיות הכתר, למעלה מהפנינים.
משלי ג:ט"ו
יקרה היא מפנינים וְכָל־חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ־בָהּ:
She is more precious than rubies; And all the things thou canst desire are not to be compared unto her
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

315 ש"י עולמות

אותו לימוד על שלוש מאות ועשרה עולמות מופיע בתלמוד, כפי שמצוין בהערת קה"ת.
Sanhedrin 100a סנהדרין ק' א
הערת קה"ת
סוף עוקצין. סנהדרין ק, א.

316 ש"י עולמות

ה' ייתן לכל צדיק שלוש מאות ועשרה עולמות, כמו שנאמר: "להנחיל אוהבי ישי" (310). יקר שווה בגימטריה ישי.

Mishnah Oktzin 3:12 משנה עוקצים ג:י"ב

אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי

יש ואצרתיהם אַמְלָא. אָמַר רַבִּי שְׁמְעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא, לֹא מִצָּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלִי מַחְזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֹא הַשְּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כט), הִי עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

Rabbi Yehoshua ben Levi said: In the world to come the Holy One, Blessed be He, will make each righteous person inherit three hundred and ten worlds, for it is written: "That I may cause those that love me to inherit yesh (numerical value of; and that I may fill their treasures" (Proverbs 8:21. Rabbi Shimon ben Halafta said: the Holy One, Blessed be He, found no vessel that could contain blessing for Israel save that of peace, as it is written: "The L-rd will give strength ... unto his people

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 40

317 יקרה היא מפנינים

"יקרה היא מפנינים". נאמר על התורה שקהת נשא.
Proverbs 3:15 משלי ג:ט"ו
יקרה היא מפנינים וְכָל־חֲפָצֶיךָ לֹא יִשְׁוּוּ־בָהּ:
She is more precious than rubies; And all the things thou canst desire are not to be compared unto her
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 41

318 יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת

"כאשר חל יום טוב של ראש השנה בשבת, היו תוקעים [בשופר] במקדש". המאמר על משנה זו הוא המאמר שאליו מתייחסים.

Mishnah Rosh Hashanah 4:1 משנה ראש השנה ד':א'

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעים, אבל לא במדינה. מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְהִי תוֹקְעִין בְּכָל מְקוֹם שֵׁשׁ בּוֹ בֵּית דִּין. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא הִתְקִין רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי אֲלֵא בִּכְנֶסָה בִּלְבָד. אָמְרוּ לוֹ, אֶחָד יִכְנֶס וְאֶחָד כָּל מְקוֹם שֵׁשׁ בּוֹ בֵּית דִּין:

The festival day of Rosh Hashanah which coincided with Shabbat: they would blow [the shofar] in the Temple, but not in the [rest of the] country. After the destruction of the Temple, Rabban Yochanan ben Zakai, ordained that they should blow in every place in which there is a court. Rabbi Eleizer said, "Rabban Yochanan ben Zakai only made this ordinance with respect to Yavneh alone." [The Sages] said [back] to him, "It was the same for Yavneh as for any other place in which there was a court

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Targum Jonathan on Genesis (Public Domain); The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיוזם חנינאי ולא מסחר. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/2/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/nasso/2/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק